

Arkeologisk undersökning

KV ÖRTEDALEN

Gjuteri, odling och bebyggelse i Uppsalas utkant

Raä 88
Dragarbrunn 4:5
Uppsala stad
Uppland

JOAKIM KJELLBERG

Omslagsbild:

Ett urval av fyndmaterialet från 2005 års undersökningar i kvarteret Örtedalen.

Rapport 2005:14, Arkeologiska avdelningen

Planer: Joakim Kjellberg

Foton om inget annat anges: Joakim Kjellberg

Grafik: Joakim Kjellberg

© Upplandsmuseet, 2004

Upplandsmuseet, S:t Eriks gränd 6, 753 10 Uppsala
Telefon 018-16 91 00. Telefax 018-69 25 09
www.upplandsmuseet.se

Innehåll

| | |
|--|----|
| Inledning | 6 |
| Exploateringen | 6 |
| Målsättning | 6 |
| Bakgrund | 7 |
| Topografi och fornlämningsmiljö | 8 |
| Kvarterets historik och äldre kartmaterial | 9 |
| Tidigare undersökningar | 11 |
| Förundersökningen | 13 |
| Metod och utförande | 15 |
| Syfte och frågeställningar | 16 |
| Undersökningens genomförande | 17 |
| Prioriteringar | 17 |
| Publika kontakter | 18 |
| Undersökningens resultat | 19 |
| Grupper | 19 |
| Fasindelning | 36 |
| Matris | 37 |
| Sektioner | 38 |
| Naturvetenskapliga analyser och resultat | 38 |
| Fynden | 41 |
| Konklusion och kulturhistorisk tolkning | 55 |
| Sammanfattande bebyggelseutveckling | 56 |
| Sammanfattning | 60 |
| Referenser | 61 |
| Administrativa uppgifter | 64 |
| Bilaga 1, Fyndlista | 66 |
| Bilaga 2, Analysrapporter | 84 |
| Bilaga 3, Sektioner | 86 |

Inledning

Under några veckor i augusti och september 2004 utförde Upplandsmuseet en arkeologisk slutundersökning inom fastigheten Dragarbrunn 4:5, Uppsala, Raä 88 efter beslut av länsstyrelsen i Uppsala län, dnr: 431-294-04 (beslutsdatum 2004-05-28). Utgrävningarna pågick mellan den 17e augusti och 8e september. Beställare var Uppsalahem AB och anledningen var uppförandet av ett flervånings hyreshus på tomten. Upplandsmuseets projektledare var Joakim Kjellberg, vilken också författat rapporten. Övriga projektdeltagare var Anna Ölund och Robin Olsson samt hjälp av Ola Korpås, Jonas Svensson och Malin Gustafsson, samtliga på Upplandsmuseet.

Fastigheten ligger i kvarteret Örtedalen på den nordöstra begränsningen av forn-lämningsområdet. Tomten förundersöktes sommaren 2003 och kulturlager hade konstaterats vilka preliminärt daterades till senmedeltid och historisk tid.

Exploateringen

Undersökningen föranleddes av en planerad nybyggnation utmed Kungsgatan. För ritningar och entreprenad svarade konsultfirman JM. Byggnaden skulle ansluta till en äldre hyresfastighet på den i söder angränsande tomten vilket även skulle renoveras. Den totala byggytan beräknades till 290 kvadratmeter. Undersökningen bekostades med bidrag för bostadsbyggande från Riksantikvarieämbetet. Under vintern 2004 och våren 2005 uppfördes byggnaden efter det att undersökningarna avslutats.

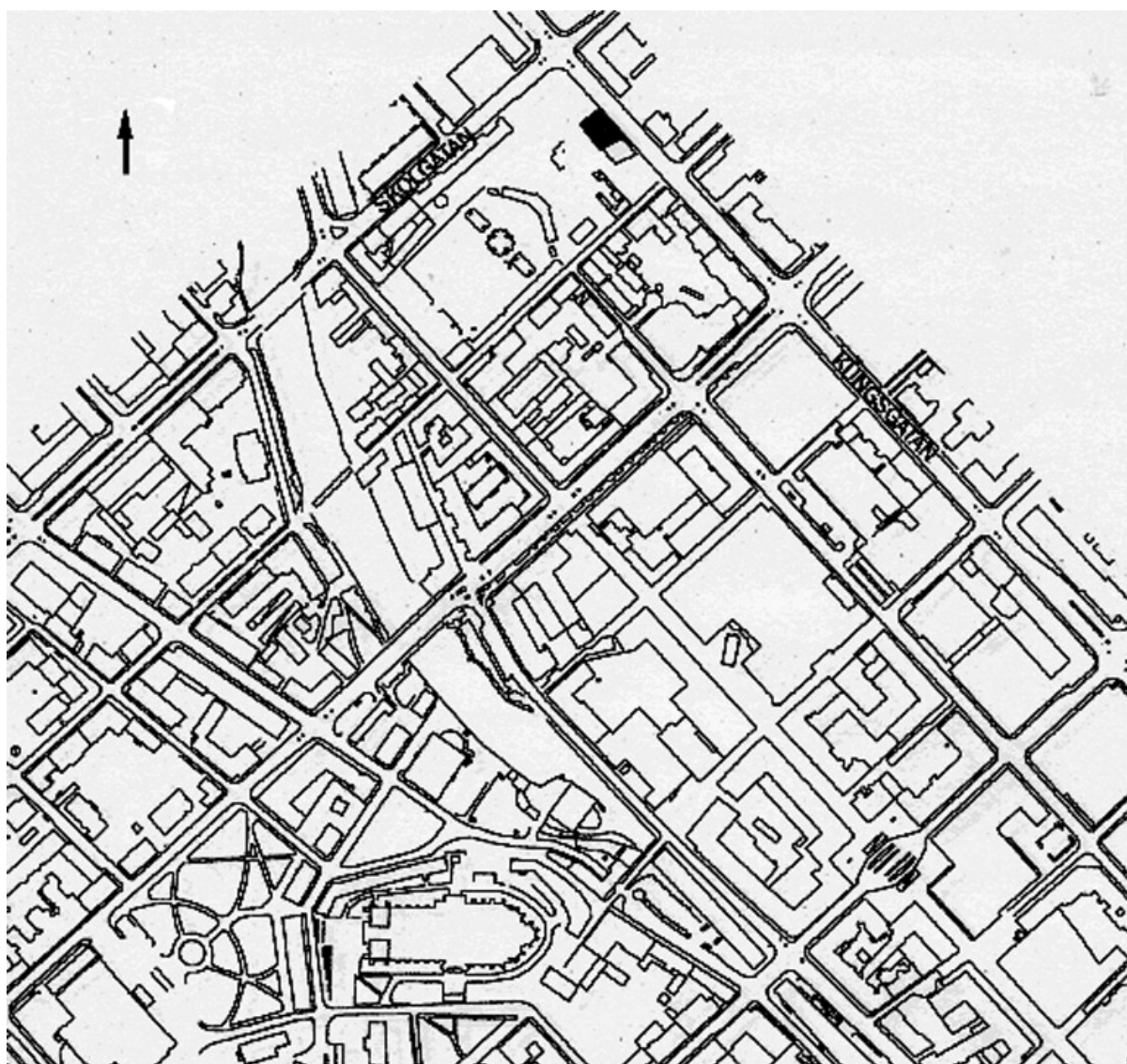
Målsättning

Målsättningen med undersökningen var att dokumentera de bevarade kulturlager och konstruktioner som påträffats under förundersökningen. Dessa skulle undersökas i dess hela utbredning inom exploateringsytan. Undersökningen skulle även söka svara på när bebyggelsen etableras i området. Detta för att få en ökad kunskap om bebyggelsen i stadens tidigmoderna utkant.



Bakgrund

Från området närmast kvarteret Örtedalen finns få källor att tillgå före 1600-tal. Därför är man till stor del hänvisad till arkeologiska iakttagelser för att försöka skapa en bild av områdets utveckling före stadens reglering under 1640-tal. Den senmedeltida staden har i likhet med de flesta medeltida städer ömsom vuxit och minskat efter förändringar i befolkningsmängd. Stadens fulla utbredning under tidig och sen medeltid är ännu inte helt klarlagd men sannolikt har kvarteret Örtedalen alltid befunnit sig dess utkant. Det moderna kvarteret genomkorsas av den medeltida landvägen till Gamla Uppsala och denna är sannolikt förklaringen till att de sedan tidigare kända hantverksaktiviteterna i området etablerats här. Den mer permanenta bebyggelsen i området tycks ha etablerats först i samband med stadens reglering och utgörs då av bostäder och odlingsytor.

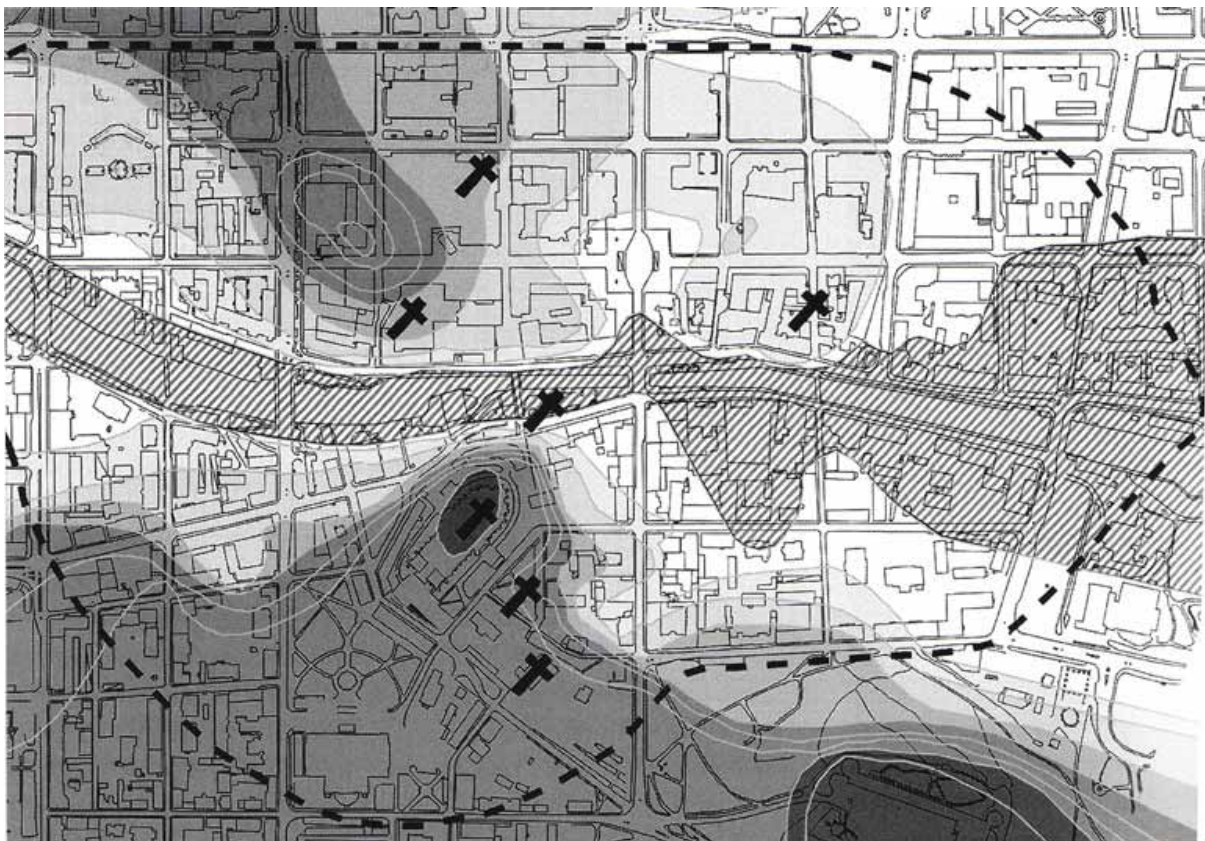


Figur 1. Undersökningsområdet markerat (med svart) på Uppsalas moderna stadsplan. Kvarteret ligger i det mest nordöstra kvarteret av den under 1600-tal reglerade staden. Bearbetning: Linda Qviström

Topografi och fornlämningsmiljö

Undersökningsområdet ligger inom begränsningen för det medeltida Uppsala (Raä 88), i stadens norra utkant, nära fornlämningsområdets begränsning. Kvarteret Örtedalen är beläget mellan Kungsgatan och Dragarbrunnsgatan samt mellan Linnégatan och Skolgatan, med undersökningsområdet närmast intill Kungsgatan.

Staden anlades i ett slättområde med lerjordar på den plats där Uppsalaåsen och Fyrisån korsar varandra. Detta förhållande, med mötespunkt mellan land och vattenvägar har haft en stor betydelse för stadens utveckling. Uppsalas topografi har väsentligt förändrats sedan stadens äldsta bebyggelse. Genom schaktningar och utfyllnader har höjder och försänkningar som tydligt framträdde i ursprungsmiljön utjämnats och i vissa fall helt försvunnit. Utfyllnader och en ständig tillväxt av avfall har på sina ställen höjt den medeltida marknivån med 4 - 5 meter (Gustafsson 1986:104). Den moderna marknivån i kvarteret befinner sig på + 8,63 möh i korsningen Kungsgatan och Linnégatan. Därefter vidtar en sluttning ned mot Fyrisån och i korsningen mellan Linnégatan och Svartbäcksgatan uppgår nivån till + 7,85 möh (Medeltidsstaden 3, Uppsala, s.33). Den ursprungliga topografien i det medeltida Uppsala har för den östra åstranden beräknats till mellan +4 - +6 möh i de lägst liggande kvarteren i söder och ända upp till +11 möh i det högsträckta partiet runt kvarteret Sandbacken (Anund 2000: 12). Som framgår av figur 2 är kvarteret Örtedalen beläget på åsslutningen norr om det nämnda kvarteret Sandbacken.



Figur 2. Rekonstruktion av Uppsalas topografi omkring år 1100 och den medeltida stadens förutsättningar. Vattennivån vid 4-meterskurvan är skrafferad. Korsen markerar läget för de medeltida kyrkorna i staden och den streckade linjen den ungefärliga utbredningen av den senmedeltida staden. Efter Anund 2000:12.

Kvarterets historik och äldre kartmaterial

Kvarteret Örtedalen erhöll sin nuvarande form i och med stadens reglering under 1640-tal. Den till undersökningen angränsande Kungsgatan utgjorde efter reglering stadens gräns mot nordost. Något längre bort från undersökningsytan löper Skolgatan som utgjorde den reglerade stadens nordvästra begränsning. Kungsgatan kallades under denna tid för Ladugatan, senare även Östra Ladugatan, vilken torde ha sitt namn av de lador som omgärdade staden och som löpte utmed den nutida Kungsgatans och Skolgatans sträckningar. Under 1800-talet har Kungsgatans namn ändrats till Stadsdikesgatan (Carlsson et al 1999:12).

Som oftast i Uppsala är den intresserade hänvisad till den 1643 år upprättade kartan över staden för att söka de äldre kvarterens utformning. Denna framtogs i samband med att Uppsala i enighet med tidens ideal skulle ges en kontinentalt präglad rektangulär stadsplan. 1643 års karta har sålunda ofta kallats ”regleringskartan” och förevisar både den befintliga stadens utseende och utbredning som den ”nya” ideala och planerade staden. Regleringen kom att genomdrivas under lång tid och beräknas vara huvudsakligen genomförd först under 1660-tal. Sannolikt skulle det dröja till den stora branden 1702 innan de sista delarna av stadens reglering kunde genomföras i askan från stadens gränder (Anund et al 2001:90). På det äldre skiktet av regleringskartan kan man se två gränder skära genom det idag befintliga kvarteret Örtedalen. Den västligaste av dessa påträffades under utgrävningar 1999 sydväst om undersökningsområdet. I övrigt ger regleringskartan ingen närmare ledtråd till bebyggelse eller odlingslotter i kvarteret.

De äldsta historiska belägg som gäller kvarteret Örtedalen berör den i kvarteret anlagda botaniska trädgården. Den aktuella undersökningsytan angränsar till denna som idag inrymmer Linnémuseet. Under åren 1655-1662 köpte Olof Rudbeck d.ä. ett antal mindre gårdar inom kvarteret för att anlägga en botanisk trädgård samt att uppföra ett prefekthus till sin son, Olof Rudbeck d.y. (Carlsson et al 1999:13).

Nästa ledtråd till kvarterets historia ger rådmanssonen Staffan Månsson Booman i sin ”planta” från 1671. Plantan är en uppmätning av stadens tomter, kvarter för kvarter, som framtogs som underlag för stadens inkrävande av tomtöre efter regleringen 1643. (Anund et al 2001:102) Förutom viktiga ledtrådar till stadens äldre bebyggelse, som ofta dröjt sig kvar innanför de rätvinkliga kvartersgatorna, anger Booman även ägare till tomten. Ofta omnämns ägaren efter sin ämbetstitel i tidens manér. I kvarteret Örtedalen anges en anmärkningsvärt hög del av hantverkare som tomtägare, där ibland tre smeder, en murarmästare, en trumpetare, en timmerman och en krukmakare 1671 (Carlsson et al 1999:185). Den aktuella undersökningsytan finns omnämnd som Jacob Ers Gård, men vad denne Jacob bedrev för verksamhet i staden är inte känt.

Från 1600- och 1700-talen finns förutom Boomans planta tre huskartor vilka ytterligare kan belysa bebyggelsen i kvarteret. Dessa består av ett träsnitt publicerat i Olof Rudbecks *Atlantica* tryckt år 1679, ett kopparstick publicerat i Peringskiölds *Monumenta Ullerakerensia* från 1719 samt ett kopparstick av Fredrik Akrelius med rubriken *Upsala Stads utseende för branden 1702*, publicerad i Johan B Bussers *Beskrifning om Upsala* 1773. Kopparsticket i *Monumenta Ullerakerensia* är i allt väsentligt en kopia på den äldre *Atlantics* träsnitt (Anund et al 2001:97ff).



Figur 3. Den så kallade Boomans planta från 1671 över kvarteret Örtedalen. Den undersökta tomten kan ses i den nedre kantens mitt som den trapetsformade "Jacob Ers gård". (UUB S143) Foto: UUB

På samtliga tre huskartor ses staden snett från ovan och mot nordöst, med kvarteret Örtedalen i nedre höger hörn. På de båda äldre avtecknar sig bebyggelsen i kvarteret med ett flertal byggnader i en eller två våningar och med ett antal mindre byggnader, möjligen bodar, som avskärmar bebyggelsen mot den nutida Kungsgatan. Mitt i kvarteret förefaller det finnas en mindre, inte bebyggd yta vilken möjligen motsvarar den nu aktuella undersökningsytan med ett större hus med gaveln mot Kungsgatan i norr. På den senare huskartan, publicerad 1773 men förevisande förhållandena före den stora branden 1702, förefaller bebyggelsen i kvarteret något glesare. Den lilla öppna platsen har nu spridit sig till den i norr angränsande tomten där det stora huset

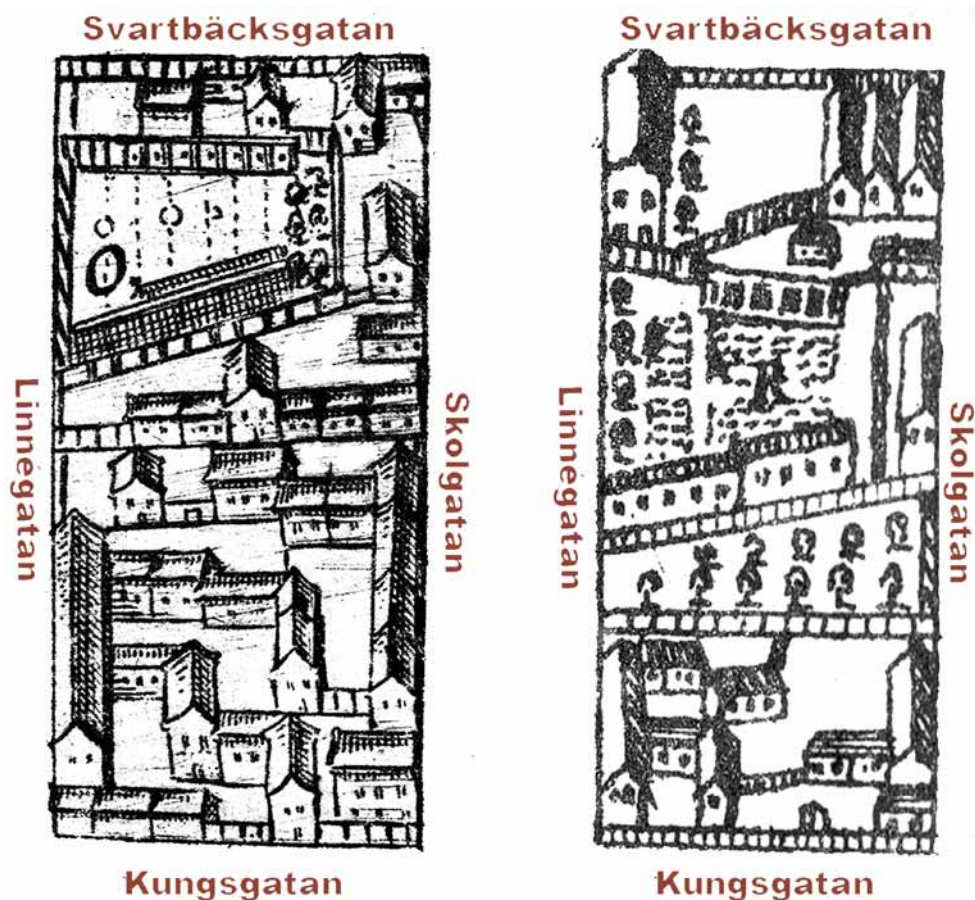
med gavel mot Kungsgatan försvunnit. En mycket liten byggnad, möjligen en portkonstruktion, är det enda som förefaller finnas inom den nu aktuella undersökningsytan.

Osäkerheten i användandet av huskartorna som exakta källor har påpekats bland annat av Anund, Syse och Carlsson i en artikel i Årsboken Uppland 2001. (Anund et al 2001) Även om en kvarterskarta sannolikt legat till grund för huskartorna medför det ändrade perspektivet att byggnadernas läge inom kvarteren justerats för att gator och andra företeelser skall framträda. En kompletterande källa finns emellertid åtminstone för Bussers huskarta från 1773. Den av Lars Hofstedt upprättade brandkartan från 1702 uppvisar, trots en större skada just över kvarteret Örtedalen, en antydning om att de norra tomterna inte varit bebyggda i någon större omfattning. Kartan uppmättes strax innan branden.

Ytterligare uppgifter finns om den stora brandens härjningar i kvarteret. Då ska den norra delen av kvarteret, där den aktuella undersökningsytan är belägen, ha eldhärjats emedan den botaniska trädgården och kvarterets västra delar skonats som genom ett under (Carlsson et al 1999:13).

Efter branden präglas kvarteret av låg trähusbebyggelse. Ett hus av den typ som kan anses karakterisera 1700-talet i kvarteret finns än idag bevarat inom kvarteret på fastigheten Linnégatan 10. År 1741 tillträdde Carl von Linné som prefekt för den botaniska institutionen och genomdrev förändringar av den botaniska trädgården norr om undersökningsytan. Ett orangeri uppfördes 1743 och trädgårdens huvudaxel ändrades nu till Svartbäcksgatan. I kvarterets nordöstra delar utökades den under 1700-

tal anlagda trähusbebyggelsen och kompletterades med nya byggnader under 1800-tal (Carlsson et al 1999:13).



Figur 4. Detaljer ur två huskartor föreställande kvarteret Örtedalen från 1679 (t.v.) respektive 1702 (t.h.). Bild: Joakim Kjellberg (efter Peringskiöld 1719 och Busser 1773).

På den aktuella undersökningsytan uppfördes ett envånings bostadshus av trä efter ritningar godkända 1886. Längre in på tomten uppfördes även ett bostadshus i två våningar av trä under 1800 talets mitt och efter 1882 en uthuslänga av sten. Huset längst ut mot Kungsgatan inreddes efter 1946 till konditori (Ehn 1978:17). Bebyggelsen på tomten revs i slutet av 1990-talet för att lämna plats åt det nu uppförda hyreshuset.

Tidigare undersökningar

Till de tidigare arkeologiska iakttagelserna inom kvarteret hör elva äldre undersökningar, varav två är av större omfattning. År 1943 dokumenterades de stenlagda grunderna efter flera byggnader, varav en hade ett stenlagt spisfundament. På dokumentationsritningen omnämns en husgrund som stallgården vilken troligen utgör grunden till en stallgård från Linnés tid (Carlsson et al 1999:16).

Under 1981 utfördes en provundersökning i kvarterets norra och nordöstra hörn. Sammanlagt upptogs tre schakt vilka lämnade inga eller få spår av äldre kulturlager. Fyndmaterialet indikerade en sen datering till 1700- 1800-tal (Gustafsson 1981).

Nästföljande år, 1982, företogs en schaktningsövervakning i samband med nybyggnation i Linnéträdgården. Mestadels påträffades här ca en meter tjocka utfyllnadsmassor av jord. Spår av bebyggelse påträffades parallellt med Linnégatan vilken via dendrodatering torde vara uppförd mellan 1785 och 1790. Ett medeltida mynt, en dansk hvid från 1448 påträffades under huset men någon närmare koppling till konstruktionen har inte kunnat göras (Carlsson et al 1999:16).

1983 företogs en arkeologisk provundersökning medelst borrning i kvarterets nordvästra delar intill Skolgatan. Borrproverna visade att kulturlager om 0,4-0,6 m tjocklek fanns inom området under ett fyllnadslager av 0,5-0,8m tjocklek. Tillvaratagna keramikskärvor daterade lagren till 1500-talets senare del och 1600-tal (Gustafsson 1983).

Med anledning av provundersökningen 1983 utfördes en större undersökning hösten 1984. Undersökningen omfattade 120 kvadratmeter och tre bebyggelseskeden kunde konstateras inom området. Ett hus, med spisröse, kunde med ledning av påträffade stengodsskärvor dateras till 1400-talets slutskede. Spår fanns av fler byggnader i detta skede liksom spår av upprepade översvämningar. I anslutning till huset med spisfundament påträffades rikligt med slagg, varvid huset tolkades som en smedja. I en efterföljande fas saknades bebyggelselämningar och området förefaller ha utfyllts med jord, gödsel och träflis under 1600-tal. Först efter utfyllnaden återkom bebyggelsen i skede tre. Denna var ännu oreglerad vilket tyder på att bebyggelsen tillkommit under 1600-talets första halva (Forenius 1996).

Mellan 1995 och 1996 övervakades VA-arbeten rakt sydväst om kvarteret i Svartbäcksgatan, mellan S:t Olofsgatan och Skolgatan (Qviström *manus*).

1995 lades golven i delar av Linnémuseet om. Då fyllnadsmassor avlägsnades kunde delar av murar och ovensidan av en källares valvkappa iakttas. Dessa utgjorde de sannolika resterna till den av Olof Rudbeck d.ä. uppförda byggnaden (Carlsson et. al 1999:17).

Inför en ombyggnad av Linnémuseets orangeri 1997 utfördes en schaktningsövervakning i samband med VA-arbeten. Ett 38 meter långt schakt grävdes till mellan 1,2 - 1,4 meters djup. Endast fyllnadsmassor av sand, lera och tegel påträffades och den orörda marknivån kunde konstateras till ett djup av 1 meter under den moderna gatunivån (Carlsson et al 1999:17).

En större undersökning genomfördes 1999 i den nu aktuella undersökningens omedelbara närhet. En yta av sammanlagt 160 m² undersöktes och de påträffade kulturlagren uppmättes till en tjocklek mellan 0,6 och 0,8 meter. Över 2000 fyndposter och 140 kilo djurben registrerades. Lämningsarna av stadens norra utfartsväg, och delar av två medeltida tomter undersöktes. Bebyggelsen i området etablerades redan under 1200-tal som en del i stadens allmänna expansion under denna tid. Tomtgränser och gropar med smidesslagg kunde knytas till 1200-talet. Under 1300-talet anlades en smedja på den norra tomten. Samtidigt med smedjan etablerades en stadsgård på den södra av de två tomterna. Bebyggelse kom sedan att fortsätta under 1400-tal med stadsgårdsbebyggelse på de båda tomterna, sedan smedjan upphört. Under 1500-tal förtätades bebyggelsen och en brunn anlades, liksom gårdsplanen stenlades på den södra tomten. Bebyggelsen bibehöll sina lägen fram till 1600-talet och stadens reglering (Carlsson et al 1999: 211).

Under 2001 utförde Upplandsmuseet en förundersökning på den till undersökningsytan angränsande fastigheten 4:10. Inga spår av medeltida aktiviteter hade avsats på tomten. Troligen har området utnyttjats för odling fram till den senaste bebyggelsen etablerades under 1800-talet. Den senaste bebyggelsen hade dock påverkat de återstående tunna kulturlagren i stor omfattning (Syse 2001a:19). Under 2001 utförde även Upplandsmuseet en mindre undersökning och schaktningsövervakning strax söder om kvarteret Örtedalen i Linnégatan och Östra Ågatan. Sammanlagt kunde 35 meter av kulturlager dokumenteras. Även spår av Östra Ågatans föregångare i den oreglerade staden kunde dokumenteras i åtminstone tre skikt (Syse 2001b:07).

Ytterligare två observationer har gjorts inom kvarteret, om än inte i arkeologiskt sammanhang. En byggnadsarbetare påträffade under grävningsarbeten 1942 en kvarnsten i kvarterets nordöstra hörn, platsen för undersökningarna 1999. Därutöver påträffades keramik, djurben och träklot i samband med en byggnadsdokumentation av det ovan nämnda orangeriet 1955, sannolikt 1700-tal (Carlsson et al 1999:17). Därutöver har tre äldre arkeologiska uppsalagrävningar relevans för undersökningarna i Örtedalen 2005 även om de inte är belägna i undersökningens omedelbara närhet. I kvarteren Toven, Sandbacken och Pantern har arkeologiska undersökningar blottlagt spår efter medeltida gjuteriverksamheter. Närmast kvarteret Örtedalen ligger Toven, vilken undersöktes 1980 och 1981. Inom kvarteret Toven undersöktes en yta av ca 300 m² och bebyggelselämningar från 1400-talets slut fram till 1600-talets början påträffades i de mellan 0,3-0,7 m tjocka kulturlagren. Under bebyggelsefas 4, vilken dateras till 1500-talets slut påträffades en större mängd gjutformar, vilka inte förefaller kunna knytas närmare till några av de påträffade anläggningarna. Undersökningen har till dags dato inte avrapporterats i fullo, men en arkivrapport finns sammanställd (Raä dnr: 1778/80; 4788/80). 1981 undersöktes en yta av 350 m² i kvarteret Sandbacken, även denna i det medeltida Uppsalas norra utkanter, och där kunde bebyggelse konstateras i sex olika skeden. En smedja hade uppförts på tomten under 1400-tal, från det efterföljande skedet, 1500-talets början dokumenterades omfattande spår av gjuteriverksamheter (Ersgård 1986:84). Ytterligare ett gjuteri har påträffats i kvarteret Pantern, Uppsala, som undersöktes 1990. Gjutformar och anläggningar påträffades i två av de sju aktivitetsfaserna. Även detta gjuteri hade en perifer placering till den medeltida staden men denna gång i dess sydöstra utkant. Gjuteriverksamheten kunde dateras till perioden från 1300-talets mitt till 1400-talets slutskede (Anund 1992:39).

Förundersökningen

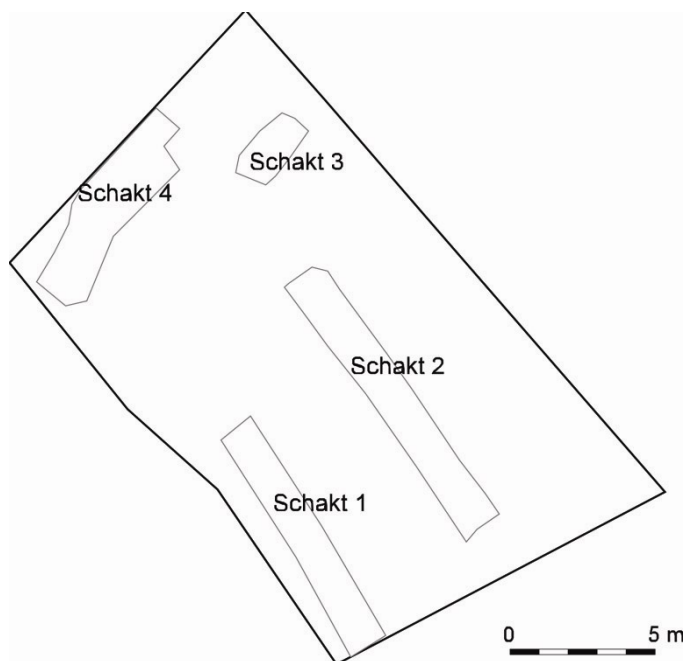
Förundersökningen genomfördes under september månad 2003 enligt beslut av kulturmiljöenheten vid länsstyrelsen i Uppsala län (dnr 431-3056-03, beslutsdatum 2003-07-09) Målsättningen var att klargöra om bevarade medeltida kulturlager fanns inom fastigheten och hur en planerad nybyggnation skulle påverka dessa. Fyra schakt grävdes på tomten och fyra sektioner dokumenterades i samband med förundersökningen.

Förundersökningen påträffade såväl kulturlager som konstruktioner inom området. Under förundersökningen bedömdes lämningarna representera sex bebyggelsefaser. Fas 1-2 bedömdes tillkomna under senmedeltid med spår av odlingsaktivitet. De flesta påträffade äldre konstruktioner fördes till fas 3 vilken daterades till 1600-1700-tal med utgångspunkt av fyndmaterial i raseringsmassorna, fas 4, och äldre kartmaterial. Fas 5

och 6 utgjordes av spåren av den senast på tomten stående bebyggelsen och dess rasering (Qviström 2003:10).

Förundersökningen visade på omfattande störningar inom området, främst orsakade av den sentida bebyggelsen och en sammanlagd kulturlagertjocklek om 0,6 meter. De förslag till vidare antikvariska åtgärder som lämnades i rapporten var med en mycket låg ambitionsnivå på en eventuell slutundersökning. Rekommendationen till länsstyrelsen var att huvudparten av de påträffade lämningarna skulle avlägsnas skiktvis med maskin och endast en mindre del undersökas för hand (Qviström 2003:11).

Det kan i efterhand påvisas att förundersökningen rekommendation till vidare undersökning till stor del var felaktig; sett till hela undersökningsytan. De under förundersökningen påträffade störningarna var mycket riktigt omfattande, emedan situationen utanför förundersökningsschakten var en annan, framförallt innanför den sentida bebyggelsens stengrund. Förundersökningen har olyckligtvis påträffat i det närmaste samtliga störningar inom ytan och förbisett de senmedeltida konstruktioner som kunde påvisas under slutundersökningen. Det bör även påpekas att de fyra förundersökningsschaktens placering inom tomtytan till stor del stört den sammanhållna bilden av de under slutundersökningen påträffade lämningarna vilket ytterligare försvårat tolkningen i fält.



Figur 5. Schaktens placering vid förundersökningen 2003.



Metod och utförande

Uppsala har en förhållandevis lång tradition av utgrävningar i stadsmiljö. Liksom den tekniska utvecklingen har den arkeologiska dokumentationstekniken skiftat genom årtionden. Ronnie Carlson har på ett förtjänstfullt sett sökt teckna uppsalaarkeologins metodutveckling i samband med undersökningarna 1999 i Örtedalen (Carlsson et al 2000:29ff). De då företagna utgrävningarna har av rapportförfattarna med rätta kallats för den första äkta singel-context grävningen i Uppsala, till skillnad från tidigare hybrid varianter. Dessa undersökningar kom att utöva stort inflytande på den valda metoden under undersökningarna 2004. Detta innebär i praktiken att undersökningen genomfördes med den kontextuella metoden i blickfånget även om undersökningens ekonomiska ramar inte medgav en tillämpning över hela den berörda ytan (se vidare kapitel).

Redan från början var det alltså klart att undersökningen i kvarteret Örtedalen skulle utföras kontextuellt, i enighet med den metod som tillämpats vid undersökningar på större ytor av Upplandsmuseet sedan 1999. Dokumentationen skedde enligt den så kallade "singel context" principen, där varje stratigrafisk enhet dokumenterades för sig och lades in i ett relationsschema, en så kallad Harris matrix. En avgörande skillnad i dokumentationen utgörs dock av valet av programvara. Undersökningarna 2004 lades in i Riksantikvarieämbetets dokumentationsprogram Intrasis (Intra-Site Information System) vilket i sin tur skapade behov av uppdatering och förändring av den 1999 upprättade dokumentationsblanketten.

Alla stratigrafiska enheter tilldelades prefixet A. Alla A-enheter motsvarar alltså den minsta urskiljbara stratigrafiska enheten som kan vara exempelvis en sten, en fyllning eller ett helt lager. För att bringa ordning i den stora mängden A-enheter lades ytterligare en bokstav till i inmätningen vilken indelade objekten i olika undertyper: stenar, tegel, lager, nedgrävningar, fyllningar etc. Var gränsen för vad som betecknades som minsta stratigrafiska enhet gick, var upp till var och en av projektdeltagarna att ta ställning till. Enskilda stenar, trärester och tegelstenar som bildade större enheter relaterades till en samlingsenhet och beskrevs som individuella konstruktioner eller konstruktionselement. De stratigrafiska enheterna dokumenterades digitalt i plan med totalstation. Konstruktioner som ansågs svåra att fånga i plan med den digitala dokumentationen ritades även för hand på konventionellt sett. Även sektioner i undersökningsområdets begränsning ritades för hand. All fotografisk dokumentation har utförts digitalt.

Alla prov mättes in och kodades, vilket medförde att provet knöts till den enhet det var taget ifrån. Fynden samlades och mättes in i fyndenheter kodade till den A-enhet där de påträffats. Enskilda fynd så som mynt kodades och mättes in separat. Samtliga fynd tilldelades individuella fyndnummer under den efterföljande registreringen vilken även den skedde i Intrasis.

För att beskriva de enskilda stratigrafiska objekten hade före fältarbetet ett anpassat ifyllningsformulär utformats. Liknande blanketter har upprättats vid ett stort antal institutioner verksamma inom arkeologi inom och utom Sverige fram till dags dato. Med utgångspunkt av data från den för Upplandsmuseet upprättade Atom-blanketten utformades separata blanketter för konstruktion, lager/fyllning och nedgrävning.

Detta medförde att varje objekt kunde beskrivas med endast för enheten relevant data i högre grad än vad som är möjligt på en kombinationsblankett av Atom-typen, där enhetens informationspotential ofta blir knapphändig, rörig eller saknas helt på grund av den begränsade pappersytan. Uppdelningen var även till stor del präglad av det digitala dokumentationssystemet Intrasis utformning.

I och med dessa kontextblanketter kunde information och lagrens sammansättning och karaktär lätt jämföras och diskuteras. Blanketterna var även ett hjälpmedel för att se om konstruktionen, lagret eller nedgrävningen var komplett beskrivna.

Figur 6. Två av de stratigrafiska dokumentationsblanketter som användes under fältarbetet.

Som ett komplement till "basblanketterna" användes även gruppblanketter i fält. Till gruppen fördes objekt som uppenbarligen bildade sammanhängande enheter som exempelvis

områden med stenar i en säll, väggstolpar i ett hus etc. Ett flertal av grupperna kompletterades vartefter undersökningen fortskred. Grupperingen av A-enheterna var tänkt att spegla händelser som hänger ihop och som skett inom en kort tidsrymd samt att skapa övergripande tolkningar av de olika konstruktionselement som tillsammans bildar exempelvis ett hus. Grupperingarna kan därmed i vissa fall spegla en form av aktivitet som skett vid ett flertal tillfällen. Flertalet A-enheter grupperades därmed direkt i fält men kom att kompletteras i efterarbetet. Efter tillkomna analysresultat grupperades vissa A-enheter om, innan de relaterades till respektive bebyggelsefas.

Syfte och frågeställningar

Två särskilda frågeställningar gavs prioritet i undersökningen i enighet med undersökningsplanen: Kunde undersökningen bidra med ny kunskap, eller komplettera undersökningarna 1999 avseende de då påträffade hantverks- och odlingsaktiviteterna i området från 1200-tal och framåt? Kunde undersökningen närmare belysa frågan om den medeltida stadens utbredning?

Under förberedelsen inför slutundersökningen formulerades ytterligare två delfrågeställningar: Fanns några spår av den väg som på regleringskartan syns nordväst om den under 1999 påträffade "norra infartsleden"? Vilken bebyggelsestruktur kunde eventuellt påvisas i området? Kunde undersökningen visa på välorganiserade stadstomter eller en utspridd bebyggelse av rural karaktär?

Undersökningens genomförande

Slutundersökningarna i Kvarteret Örtedalen påbörjades sålunda den 23e augusti 2004. Fältarbetet fördelade sig i tre faser, en inledande avbaning och rensning med maskin, en kontextuell undersökning och en därefter följande undersökningsfas med kompletterande schaktningsarbeten med maskin.

Undersökningarna inleddes med avbaning med maskin i tre dagar. För schaktning användes en runtomsvängande hjulgrävare med rotortilt och en skopbredd mellan 0,6 och 1,2 meter.

De sista lämningarna av sentida bebyggelse och störningar inom området dokumenterades innan de avlägsnades, med undantag för en stengrund och ett fjärrvärmeschakt. Förundersökningsschakten mättes in med totalstation och tömdes på de återfyllda massorna. Därefter lades två mindre undersökningsytor ut för manuell grävning. Då schaktmassorna enligt exploatörens önskemål skulle återdeponeras på undersökningsytan lades dessa upp i högar och vallar. Detta medförde en del logistiska problem under arbetet och ökade arbetsbelastningen för maskinföraren men besparade projektet kostnader för bortförsel med dumper. Efter den inledande schaktningen inväntades resultatet av den kontextuella undersökningen för att kompletterande och riktade schaktningsarbeten skulle kunna genomföras i undersökningens avslutande fas. Det inledande arbetet utfördes av Joakim Kjellberg och Robin Olsson. Efter schaktningen utökades personalstyrkan med Anna Ölund inför den återstående undersökningstiden om tre veckor.

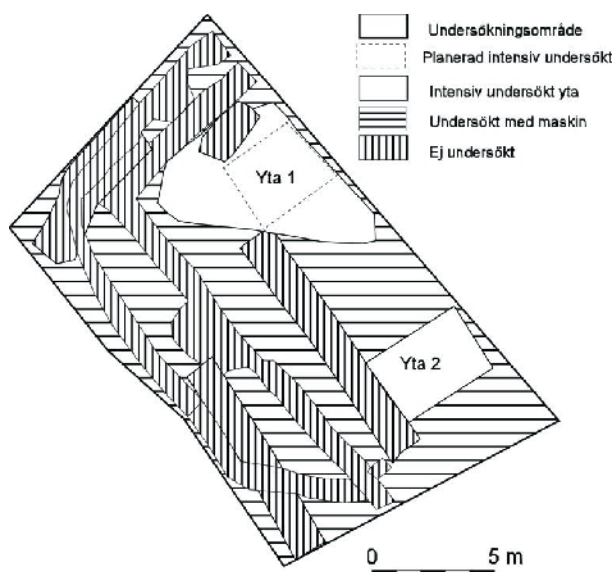
Under de nästkommande två veckorna undersöktes och dokumenterades merparten av de i rapporten beskrivna bebyggelselämningarna kontextuellt, inom och i anslutning till de båda undersökningsytorna. Det stod snart klart att lämningarna var mer omfattande och konkreta än förundersökningen visat, varför arbetsinsatsen koncentrerades till den norra ytan med två tredjedelar av personalstyrkan. Detta medförde även att fyndregistrering som planerats under fältarbetstiden inte kunde genomföras utan förlades i huvudsak till det efterföljande rapportarbetet.

Under undersökningens slutfas schaktades den återstående ytan utanför den sentida stengrunden ned lagervis med hjälp av maskin. De påträffade lämningarna dokumenterades med totalstation. En sektion upprättades även mot den sentida bebyggelsens stengrund. På grund av brist på uppläggningsyta för schaktmassor återdeponerades dessa innan kompletterande schaktning innanför stengrunden kunde utföras. Ett schakt om 1,2 meters bredd upptogs utmed områdesbegränsningen efter Kungsgatan för dokumentation av en sektion i denna del. Därefter avlägsnades skiktvis de återstående kulturlagren och de påträffade konstruktioner undersöktes för hand. Fältarbetet avslutades den 8e september 2004.

Prioriteringar

De ekonomiska ramarna för undersökningen var mycket snäva varför prioriteringar redan initialt beslutades, vilket kommit att få stor påverkan på resultatet av undersökningen. I enighet med undersökningsplanen avbanades de översta fyllnads-massorna med maskin och den sentida bebyggelsen dokumenterades mycket hastigt genom inmätning och fotodokumentation. Det kunde konstateras att området utanför den under 1800-tal uppförda stengrunden var till omfattande del stort av sentida ledningsdragningar, vilket påvisats i förundersökningen. Innanför denna föreföll

störningarna var mindre omfattande än vad förundersökningen visat varför denna del prioriterades.



Figur 7. Plan över undersökningsområdet med de olika prioriterade ytorna markerade.

Den i undersökningsplanen rekommenderade undersökningsytan var 25 kvadratmeter för handgrävning och var förlagd till områdets södra del, i området närmast 1999- års undersökningar. Då ett brandlager i områdets norra del påträffades redan under schaktningsarbetet beslutades det att dela den planerade undersökningsytan i två mindre ytor. En yta (1) om cirka tre gånger fyra meter förlades i anslutning till

förundersökningens schakt 3, där en möjlig syllstensrad påträffats. En andra yta (2) om ca tre gånger fem meter förlades i områdets södra del, i anslutning till förundersökningens schakt 2 och med riktning mot Kungsgatan.

Om möjlighet gavs inom undersökningens ramar skulle dessa ytor förbindas genom handgrävning, medan övriga ytor skulle undersökas skiktvis med maskin. Den norra undersökningsytan utvidgades snart till att omfatta hela brandlagrets utbredning på grund av de påträffade lämningarna av ett hus med förmodad medeltida datering. Det stod snart klart att lämningarna inom de båda ytorna var av en sådan omfattning att en sammankoppling av de båda ytorna för hand inte skulle kunna genomföras, varför kulturlagren avlägsnades med maskin men enskilda konstruktioner undersöktes för hand.

Huvudparten av de opåverkade kulturlagren inom och utom stengrunden kom att undersökas med maskin och endast enstaka påträffade anläggningar och konstruktioner kunde närmare undersökas för hand. Samtliga mättes med totalstation och fotograferades före borttagande.

Publika kontakter

Stadsarkeologiska undersökningar tilldrar sig ofta ett stort intresse från allmänhetens sida. Trots att undersökningsområdet var beläget i anslutning till en av Uppsalas mest trafikerade gator var inslaget av intresserade förbipasserande och nyfikna frågande förhållandevis lågt och inskränkte sig till mellan fem och tio personer per dag.

De publika insatserna begränsades dock av de ekonomiska ramarna för projektet och all form av uppsökande verksamhet var utesluten redan från start. En mindre informationsskylt med de första resultaten från undersökningen och en beskrivning av utgrävningen sattes upp på staketet, vilken fick många intresserade läsare. Ett inslag i Upplandsnytt på TV4 sändes från undersökningarna den 26:e augusti 2004.



Undersökningsresultat

Grupper

Under och efter fältarbetet grupperades de enskilda stratigrafiska objekt som hade ett samband till större enheter vilka i sin tur benämndes *Grupper*. 79 stratigrafiska enheter dokumenterades i fält. Dessa fördelar sig på tolv grupper vilka presenteras nedan. Grupperna är tänkta att återspegla en samtida aktivitet eller företeelse inom undersökningsytan så som avfallshantering eller en byggnad. I enstaka fall har inte det stratigrafiska objektet kunnat knytas till andra enheter, varför detta då presenteras enskilt.

Fyra hus har påträffats under undersökningen vilka har givits en bokstavsbezeichnung från A-CII. De övriga grupperna består av utskilda aktiviteter i samband med bebyggelsen och odlingsytor. Grupperna har inte avgränsats kronologiskt och kan förekomma i flera faser.

Parkeringsplatsen

Utgörs av:

A394 Ljsgult kompakt lager av stenkross och grus.

Beskrivning och tolkning:

Sedan den äldre bebyggelsen rivits under 1990-tal användes undersökningsområdet som parkeringsplats till den intilliggande fastigheten. Lagret representerar detta skede. Hela den undersökta ytan täcktes av gruslagret som varierade i tjocklek på mellan 0,1 – 0,2 m.

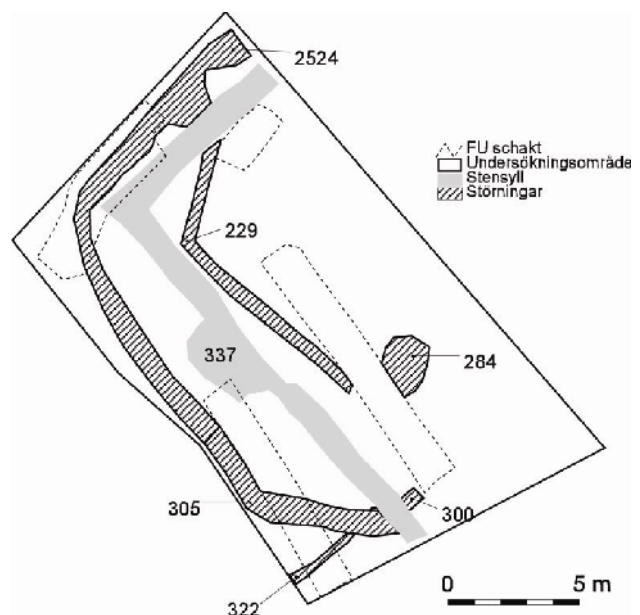
Grupp 1, störningar

Utgörs av:

A305 Fjärrvärmeledning
A2524 Fjärrvärmeledning
A322 Äldre gasledning
A300 Kalkfundament
och rörknippe
A229 VA-ledning
A284 VA-ledning

Beskrivning och tolkning:

Störningarna i gruppen har samtliga tillkommit i samband med den på tomten senast stående bebyggelsen. Ingreppen i de äldre kulturlagren var omfattande. Framförallt fjärrvärmeledningen som löpte utmed hela begränsningen av hus A



och hade orsakat stora skador. Fjärrvärmeledningarna var nedgrävda till frostfritt djup och innehöll en fyllning av homogen rödbrun sand. Störningarna A322, A229 och A284 hade till mindre del påverkat de undre lagren då dessa genombrutit stensyllen till hus A och mestadels utnyttjat den befintliga krypgrunden under huset för sin dragning. A322 var förbunden med det kalkfundament och rörknippe, A300, som påträffades invid stensyllen A337. Dessa fem rör, förmodligen gas- och vattenledningar tolkades som tillkomna i samband med den konditoriverksamhet som bedrivits i huset under efter 1946 (Ehn 1978:17).

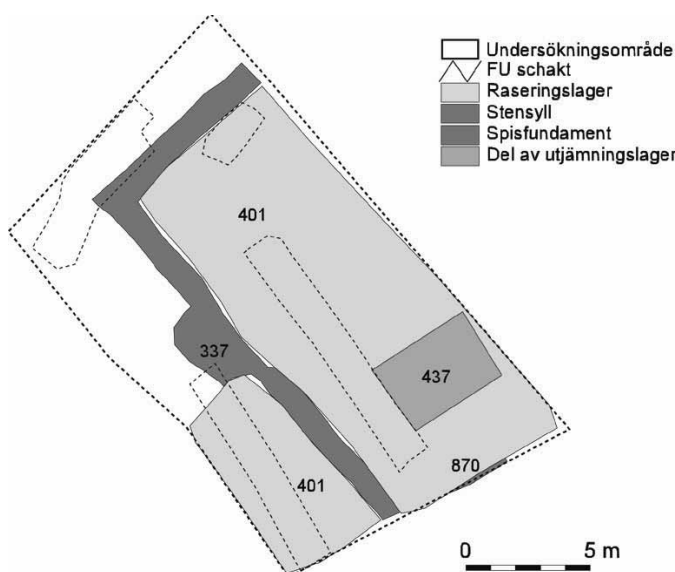
Grupp 2, hus A

Utgörs av:

- A 401 Raseringslager
- A 337 Stenkonstruktion, stengrund
- A 870 Stenkonstruktion, spisfundament
- A 437 Utjämningslager

Beskrivning och tolkning:

Kontexterna i gruppen utgör tillsammans lämningarna efter det stående huset på platsen, hus A. Detta hus uppfördes efter ritningar, godkända under år 1886. Huset ombyggdes och inreddes till konditori år 1946 (Ehn 1978:17). Direkt under det påförda parkeringsgruset A394, påträffades ett raseringslager innehållande rikligt med kalkbruk, trärester, tegel och annat byggnadsmaterial så som Gullfiberisoleringslagret har sannolikt tillkommit i samband med rivningsarbeten av huset under 1990-tal.



Figur 8. Undersökningsytan mot söder. I fasaden på intilliggande fastighet avtecknade sig ännu profilen av hus A.

Den kraftiga stensyllen A377 med tillhörande utbyggnad hade till stor del påverkat de underliggande äldre kulturlagren. Särskilt utbyggnaden, troligen ett senare tillfogat trapphus, hade så till den grad stört de undre lagren att en fortsatt undersökning inte kunde utföras i anslutning till denna. Utbyggnaden bestod av mellan 1-1,5 m stora stenar i grunden som nedgrävts till ett uppskattat djup av mellan 1-1,3 m. Stensyllen bestod av spräckt gråsten och enstaka kalkstenar lagda i flera skift av kallmur och uppgick till en bredd av 1,2 m och en höjd av



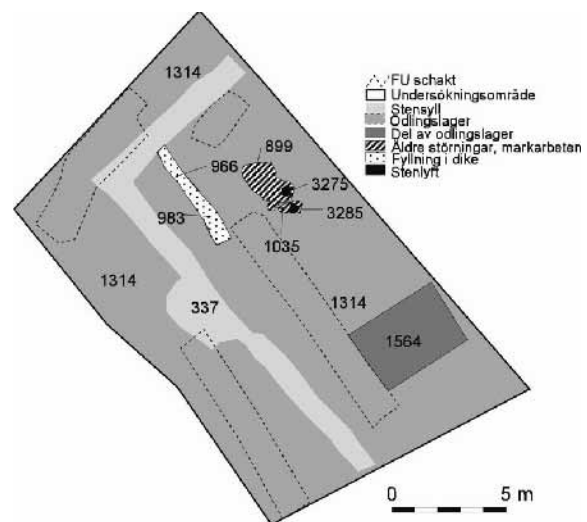
0,6-0,8 m. Ett mindre parti av syllen kom att avlägsnas under schaktningsarbetet och det kunde konstateras att inget av de undre kulturlagren fanns bevarat under A337 varför den vidare lämnades intakt. Utjämningslagret A437 påträffades efter schaktningsarbetet endast i den södra av de initialt upptagna undersökningsytorna. Denna utgjordes av ett tunt skikt humös jord, blandat med grus och tegelkross samt innehållande rikligt av träflis. Lagret avvek såväl i sammansättning som i fyndmaterial från de underliggande odlingslagren A1564 och A1314 och tolkades som ett utjämningslager.

Inget av husets närmast omgivande odlingsytor eller gårdsbeläggningar kunde påträffas. Sannolikt berodde detta på undersökningens begränsade omfattning utanför A 337 samt den omfattande störningen som orsakats av fjärrvärmedragningen, A305 och A2524.

Grupp 3, odling och markarbeten

Utgörs av:

| | |
|-------|---|
| A1314 | Odlingslager, lerig humus med rikligt av tegelkross, kol och träflis. |
| A1564 | Odlingslager, lerig humus, i ruta |
| A983 | Fyllning av homogen blågrå lera |
| A966 | Nedgrävning, dike |
| A899 | Äldre störning, markarbeten |
| A3285 | Stenlyft |
| A1035 | Nedgrävning, äldre störning |
| A3275 | Stenlyft i samband med 1035 |



Beskrivning och tolkning:

Närmast under de sentida utfyllnadsmassorna och raseringsmassorna från hus A påträffades ett 0,3-0,5 m tjockt lager av lerblandad humus, A1314 (i den södra rutan 1564). Lagret tolkades som ett under lång tid ackumulerat odlingslager utefter dess sammansättning och karaktär. Lagret föreföll i hög grad omrört och ingen närmare skiktning observerades. Ett inslag av gödsel kunde urskiljas liksom en skillnad i fyndfragmentering mellan topp och botten. Den tilltagande mängden kritpipor i lagrets nedre delar, tillsammans med det ökade inslaget av formpressat flintgods i de övre delarna, indikerar en lång ackumuleringsperiod. Den rikliga mängden djurben och fyndmaterialet i helhet stärker bilden av en lagerbildning genom avfallsdumpning, möjligen från de kringliggande stadsgårdarna vilket sedan utnyttjats för odling. På de historiska kartorna förefaller tomten sakna bebyggelse. Detta och fyndsammansättningen i lagret indikerar att området nyttjats för odling åtminstone sedan 1600-tal och fram till 1800-tal då hus A uppförs.

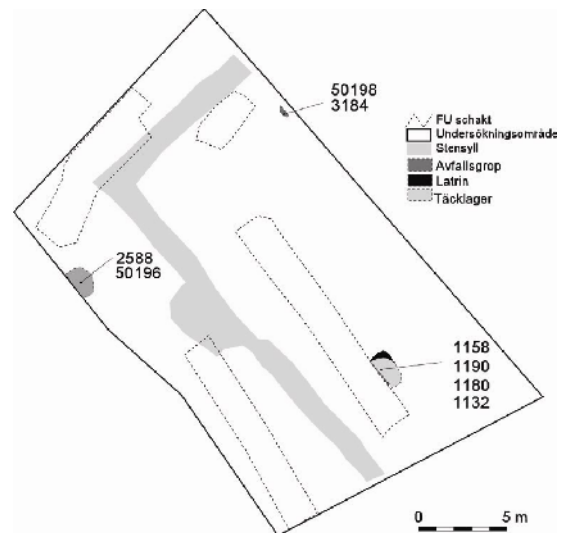
Ett mindre dike, A966, påträffades. Diket hade stört de undre lagren inom begränsningen för hus B och innehöll en homogen fyllning, A983, av blålera. Ett fåtal fynd av 1700-tals karaktär tillvaratogs från fyllningen. A966 tolkas i samband med de övriga odlingsaktiviteter som pågått på platsen. Dikets korta användningsperiod avslutas med den avsiktliga igenfyllnaden av det samma. Ett ovanligt fynd, en korall, skulle med en gnutta fantasi kunna associera fyllnaden av diket till aktiviteter i samband med Linnés närvaro i kvarteret under 1700-tal. Två äldre störningar, A899 och A1035, har

samband med odlingsaktiviteterna i området. A899 var oregelbunden till formen och mätte 2,2 x 2 m. Den hade ett ringa djup av 0,15 m och i dess botten påträffades märket efter en lyft sten, A3285. Likaså den avlånga störningen A1035, 1 x 0,5 m, var av ringa djup, 0,1-0,2 m och i dess botten påträffades märket efter ännu en lyft sten. Båda störningarna förefaller ha tillkommit i samband med stenröjningsarbeten på tomten och har påverkat stenkonstruktioner tillhörande hus B.

Grupp 4, avfallshantering

Utgörs av:

- | | |
|--------|---|
| A1132 | Nedgrävning, avfallsgrop/latrin |
| A1158 | Fyllning, täcklager av ljust homogent vitgrått kalkbruk |
| A1180 | Fyllning, avfall, brungrå fet lera med rikligt av tegelkross och djurben, inslag av kol |
| A1190 | Fyllning, avfall, gulgrå fet lera med inslag av tegel och rikligt av djurben. |
| A2588 | Nedgrävning, avfallsgrop |
| A50197 | Fyllning av mörk brunsvart, humusblandad, fet lera med inslag av kol, tegel och fönsterglas. |
| A3184 | Nedgrävning, avfallsgrop |
| A50198 | Fyllning, avfall, mörkbrun grusig humus med mycket rikligt av djurben, inslag av tegel och kol. |



Figur 9. Avfallsgropen 1132 efter utgrävning. I botten framkom en betydligt äldre stenpackning. Foto: Robin Olsson

Beskrivning och tolkning:

Gruppen utgörs av ett antal avfallsgropar som påträffades i samband med borttagande av det täckande odlingslagret A1314. Undantagen är A1132 som påträffades under utjämningskiktet till hus A.

A 1132 utgjordes av en oval 0,45 m djup nedgrävning som påträffades redan under förundersökningen (Qviström 2003:7). Nedgrävningen täcktes av ett lager med kalkbruk, A1158, möjligen för att dölja gropens illaluktande innehåll. Därunder fanns fyllningarna A1180 och A1190 vilka utgjordes av lerblandat avfall så som keramik och djurben. A1190 innehöll även rikligt av organiskt material under stark nedbrytning



och av illaluktande karaktär. A1132 tolkades som en latrin och avfallsgrop från under något av de sista skedena på tomten och möjligen i direkt samband med uppförandet av hus A.

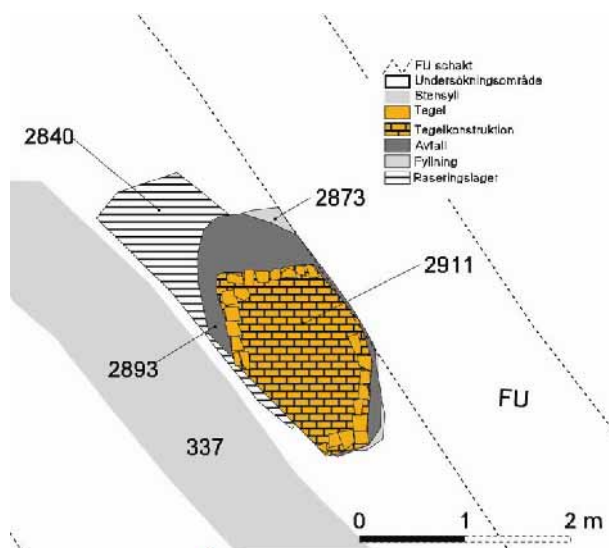
A2588 påträffades utanför syllstenarna till hus A och i ett område med mycket kraftiga störningar från sentida fjärrvärmearbeten. Gropen framträdde först efter att lager A1314 avlägsnats och undersöktes endast i begränsad omfattning på grund av tidsbrist. A2588 utgjordes av en oval nedgrävning, 0,8 x 0,6 m i diam. och 0,3 m djup. Gropen var fylld av mörk humusblandad lera med rikligt av tegel och fönsterglas. A2588 var stratigrafiskt svårtolkad men kan med utgångspunkt av de fynd som påträffades föras till de övriga lämningar av markarbeten och avfallshantering som pågått i området efter den senmedeltida bebyggelsen upphörande.

Under arbete inför sektionsritning utmed Kungsgatan dokumenterades ännu en avfallsgrop, A3184. Gropen uppmättes till 0,55 m i diam. och 0,6 m djup. Den luckra grusblandade lerfyllningen innehöll mycket rikligt av djurben, fönsterglas och keramik av sent datum. Gropens fulla utbredning kunde inte dokumenteras då den fortsatte utanför undersökningsområdet och under Kungsgatan (se sektion 1). Inga fynd tillvaratogs.

Grupp 5, tegelfodrad källargrop

Utgörs av:

- A2840 Sekundär fyllning av raseringsmassor, heterogent brungrått lager av lera med mycket rikligt av tegel och inslag av kalkbruk
- A2893 Fyllning, mörk brunsvart lera med rikligt av tegelkross och inslag av kol och sot
- A2911 Tegelkonstruktion, tegellagd yta
- A2873 Nedgrävning



Beskrivning:

Under förundersökningen påträffades en tegelrad i anslutning till en av de dokumenterade sektionerna. (Qviström 2003: 7) Därför schaktades ett område närmast stensyllen A337 med maskin. Tegelresterna kunde konstateras ligga i en rektangulär nedgrävning, A2873. Nedgrävningen A 2873 hade på tre sidor i det närmaste lodräta nedgrävningskanter emedan den norra sidan hade en flack sluttning med plan botten. Inga spår av eventuell brädfodring på gropens sidor kunde identifieras, ej heller några märken efter stolpar. Bevaringsförhållandena för organiskt material har dock varit mycket dåliga och endast fragment av bränt trä har påträffats inom undersökningsytan. I nedgrävningen hade en tegellagd yta, A2911 med måtten 1,5 x 1,3 m, anlagts av tegelsten och brottstycken. En yttre ram hade byggts av mer eller mindre rektangulära skadade och sekundäranvända tegelstenar med ca 12 x 15 x 15 cm storlek. Inga av stenarna

föreföll vara av ursprunglig storlek och hade samtliga brutits och jämnats till för att passa i läggningen.



Figur 10. Tegelläggningen 2911 under rensning. Notera den närmast slumpmässiga läggningen innanför ramen av tegelsten.

Nedgrävningen innehöll förutom den tegellagda ytan två fyllningar, A2840 och A2893. Den sistnämnda påträffades omedelbart ovan tegelläggningen och utgjordes av ett 0,3-0,5 m tjockt mörkt rödbrunt humusblandat lerlager. Lagret innehöll rikligt med små stenar och hushållsavfall så som ben, keramik och fönsterglas. Även ett inslag av gödsel, träflis och kol iaktogs. Ett lager av tegelkross och lera hade tillsammans med träflis, kol och kalkbruk därefter fyllts i och över gropen. Fyllningens sammansättning tolkades som att raseringsmassor dumpats i utjämnande syfte i samband med rivningsarbeten på tomten.

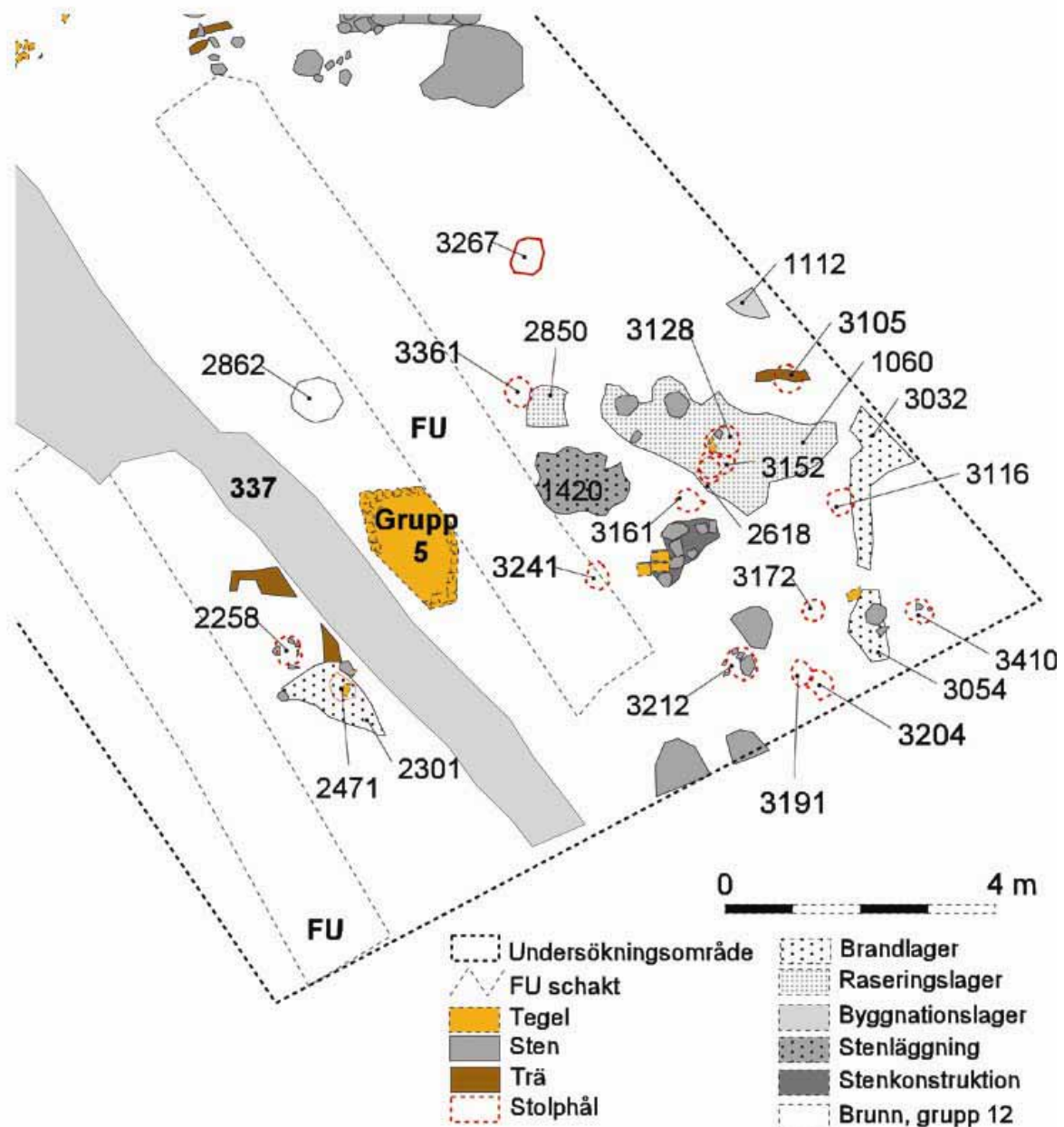
Tolkning:

Anläggningen tolkades utifrån nedgrävningens form som en förvaringsgrop vilken sekundärt kommit att användas för avstjälpning för avfall. Den flacka norra sidan tolkades som en öppning ur vilken det förvarade lätt skulle kunna hämtas eller skyfflas ut. Olika typer av mer permanenta timrade avfallsbingar eller brädfodrade rektangulära gropar, är sedan tidigare kända från Uppsala och flera svenska städer. Dessa användes för temporär uppsamling av sopor vilka sedan skyfflades ut och fraktades bort under organiserade former och därför påträffar man endast kvarlämnade sopor från bingens sista brukningstid (Tagesson 2003: 42). De tidigaste exemplen på rektangulära brädfodrade gropar från Uppsala kan dateras till 1300-tal men exempel förekommer åtminstone så sent som under 1500-talet. (Anund 2004:440) Inga tidigare exempel på just tegellagda gropar av denna typ är kända från Uppsala varför en ursprunglig användning kan ha varit en annan.

Anläggningens stratigrafiska samband är svårtolkat då den undersöktes i en intensiv fas av utgrävningsarbetet och med maskin. Tegelläggningens orientering och placering samstämmer dock med det stolpburna huset CI, i grupp 6. Ett alternativt tolkningsförslag skulle vara en mindre källargrop, invändigt i huset eller omedelbart utanför, vilken sekundärt kommit att fylla ovannämnda funktioner. Om anläggningen

legat invändigt, förklarar detta inte den sluttande norra sidan om inte denna tillfogats sekundärt efter husets upphörande.

Grupp 6, hus CI och CII



Består av:

- A3361 Stolphål, rund, $\text{Ø}:0,45$ m, djup $0,25$ m, plan bottenform
- A3212 Stenskott stolphål, rund, $\text{Ø}:0,5$ m, djup $0,28$ m, plan bottenform
- A2471 Stenlyft/mörkfärgning oregelbunden, $0,42 \times 0,3$ m, djup $0,1$ m, ojämn bottenform
- A2258 Stenskott stolphål, rund, $\text{Ø}:0,32$ m, djup $0,18$ m, plan bottenform
- A3172 Stolphål, rund, $\text{Ø}:0,27$ m, djup $0,12$ m, plan bottenform
- A3410 Stolphål, rund, $\text{Ø}:0,48$ m, djup $0,19$ m, plan bottenform

| | |
|-------|---|
| A3161 | Stolphål, rund, Ø:0,3 m, djup 0,32 m, plan bottenform |
| A3128 | Stenskott stolphål, rund, Ø:0,5 m, djup: 0,22 m, plan bottenform |
| A3152 | Stolphål, oval, Ø:0,3-0,35 m, djup:0,28 m, plan bottenform |
| A3116 | Stolphål, rund, Ø:0,42 m, djup: 0,15 m, plan bottenform |
| A3191 | Stolphål, omstolpad, rund, Ø: 0,23 m, djup: 0,2 m, plan bottenform |
| A3204 | Stolphål, omstolpad, rund, Ø:0,38 m, rund bottenform |
| A3105 | Stolphål, rund, Ø:0,5 m, djup: 0,41 m, plan bottenform |
| A3241 | Stolphål/mörkfärgning, skadat, Ø:0,4 m, djup: 0,18 m, ojämn bottenform |
| A2618 | Stenlyft/mörkfärgning, oval, 0,4 X 0,28 m, djup: 0,16 m, ojämn bottenform |
| A1420 | Stenpackning av obearbetade runda stenar, Ø:0,06-0,16 m |
| A2301 | Brandlager av rödbrun homogen sandig silt med rikligt av kol och tegelkross |
| A3032 | Brandlager av rödbrun silt med rikligt av kol och inslag av kvistar/ris, tegel och bränd lera |
| A3054 | Brandlager av rödbrun homogen sandig silt med rikligt av kol och tegelkross |
| A2709 | Konstruktion, 1,28 x 0,4 m, fundament av tegel och gråsten |
| A2850 | Raseringslager av brungul grusblandad lera med rikligt inslag av sten och tegelkross |
| A1060 | Raseringslager av brungul grusblandad lera med rikligt inslag av sten och tegelkross |

Beskrivning:

På och i anslutning till den södra undersökningsytan påträffades 15 cirkulära håligheter och mörkfärgningar. De cirkulära håligheterna, liksom mörkfärgningarna, uppstod under rensningsarbetet av odlingslagren A1314 och A1564 eller avtecknade sig först mot den sterila undergrunden. Ett fåtal omgavs av ett antal små stenar i ytan. Håligheterna framträdde enskilda eller som grupper av plötsligt uppstående hål av varierande djup i den kompakta leran. Eventuella samband mellan enskilda håligheter och mörkfärgningar var till en början svårt att avgöra och först när ett större antal framträtt kunde håligheterna med utgångspunkt av form i plan och profil grupperas och ordnas så att en mening kunde utläsas. Håligheterna tolkades som spår efter förmultnade stolpar eller kubbar vilka utgjort fundamentet för ett, möjligen två, hus på platsen.

Figur 11. Robin Olsson i färd med undersökning av ett stolphål. Foto: Anna Ölund



Mörkfärgningarna, med undantag av A2471, A2618 och A3241, tolkades även de som spåren av stolpar eller kubbar, med skillnaden att dessa avlägsnats och fyllts med jordmassor innan överlagring skett. Då övriga bebyggelse-spår, mörkfärgningar och kulturlager avlägsnats till den sterila blåleran frångicks den kontextuella metoden och håligheterna snittades

för profildokumentation. Flertalet av hålen efter kubbarna omgavs av tunna kulturlagerrester i kanterna, vilka inte kunnat urskiljas i plan, och en något kraftigare kulturlagerfyllning i botten vilken i samtliga fall innehöll mycket ringa kol och trärester. Inga tydliga nedgrävningskanter kunde urskiljas varför det tolkas som att dessa slagits eller tryckts ned i den underliggande opåverkade leran.

Till de övriga konstruktioner och lager som påträffades i anslutning till den södra undersökningsytan hör stenkonstruktioner, brandlager och raseringslager.

Stenläggningen A1420 framkom redan under tömningen av avfallsgropen A1132. Den cirkulära stenläggningen bestod av ett skift av vällagd naturformad sten och mätte 1,3-0,85 m. En konstruktion av gråsten och tegel med inslag av murbruk, A2709, påträffades strax sydöst om stenläggningen. Denna bestod av mellan 0,08-0,37 m stora stenar och tegelsten, 0,28 x 0,14 x 0,09 m. Inga hela tegel påträffades men uppvisade tecken på att sekundärt ha jämnats till innan de placerats i konstruktionen. Liknande bearbetning kunde även ses på stenmaterialet. Konstruktionen tolkades som de raserade resterna efter ett murat fundament, möjligen en spis. De rikliga tegelresterna i den rektangulära nedgrävningen, Grupp fem, har möjligen ett samband med överbyggnaden till fundamentet A2709.

Tre lager, A2471, A3054 och A3032, uppvisade stora likheter i sammansättning och tolkades som resterna efter ett ursprungligen sammanhängande brandlager. Lagren som bestod av rödbränd siltig sand var mellan 0,08-0,15 m tjockt och innehöll rikligt av kol tolkades som resterna efter ett bränt torvtak. Två närliggande lager, A1060 och A2850, påträffades även inom området. Lager A1060 mätte 3,5 x 1,4 m och A2850 mätte 0,7 x 0,6 m och båda uppvisade stora likheter i sammansättning. Båda lagren var av heterogen brungul lera med inslag av kol och kalk. Båda innehöll rikligt av grus, tegelkross och stenar. Lagren tolkades som de återstående resterna av ett och samma raseringslager och påträffades innanför vägglinjen mellan stolphålen A3105 och A3361. Lagret tolkades som tillkommet vid rasering av spiskonstruktionen A2709. Ett 0,03 – 0,05 m tjockt lager av homogen sandblandad vitgrå kalk påträffades i den södra undersökningsytan norra hörn, grupp 10. Lagret innehöll mycket ringa inslag av små stenar och tegel. Detta tolkades som byggnadsrester efter mur- eller putsarbeten i området, möjligen i samband med konstruktionen av A2709.



Figur 12. Den södra undersökningsytan med stolphål, spisfundament och den äldre stenläggningen A1060. Foto: Robin Olsson

Tolkning:

Det bör påpekas att de spridda lämningarna i grupp 6 påträffades över en stor del av undersökningsytan och kom att undersökas med skiftande noggrannhet och metod. Detta har till stor del påverkat tolkningen i fält och det efterföljande arbetet med de stratigrafiska relationerna varför tolkningen endast kan betecknas som hypotetisk.

Som det framgår av planritningen är det möjligt att rekonstruera minst två möjliga hus i den södra delen av området. Hus CI, ett hus med spisfundament A2709 och källargrop (grupp 5). Detta överlagrar i sin tur det äldre hus CII med den tillhörande stenläggningen A1420. De båda husen har en gemensam gavelstolpe, A2258, vilket tyder på att det någon längre tid förflutit mellan de båda byggnaderna.

Det yngre huset, CI, mäter 7,6 x 3,9 m i öst-västlig riktning. Huset är kubb eller stolpburet med invändig källargrop och spis. Samtliga av de fem stolphålen i konstruktionen, undantaget A2258, saknade stenskoning. Stolphålen

(A 3172, A2258, A 3105, A3361 och A2258) var mellan 0,5-0,27 m i diameter och mellan 0,41-0,12 m djupa. Stolphålet A3410 utgör en möjlig fortsättning på husets vägglinje åt öst. A3161 och A3116 utgör möjligen grundförstärkningar i mittlinjen emedan husets bredd är allt för liten för att något funktionellt behov av takbärande mittstolpar skulle uppstå. Huset är något förskjutet mot nordost från hus CII vilket stämmer väl med riktningen på tegelläggningsen i grupp 5, likväl som riktningen på sten- och tegelfundamentet A2709. Ett par förkolnade plankor hade en riktning samstämmig med hus CI. I vägglinjen, mellan stolphålen påträffades enstaka stenar, men i för ringa grad för att tala om en stensyll. De påträffade resterna av brandlager har tolkats som tillhörande hus CII och förefaller samtliga vara placerade utanför husets vägglinje, med koncentration i öst och riktning mot Kungsgatan. En iakttagelse som även noterades i samband med brandlagret A1223 i hus B.

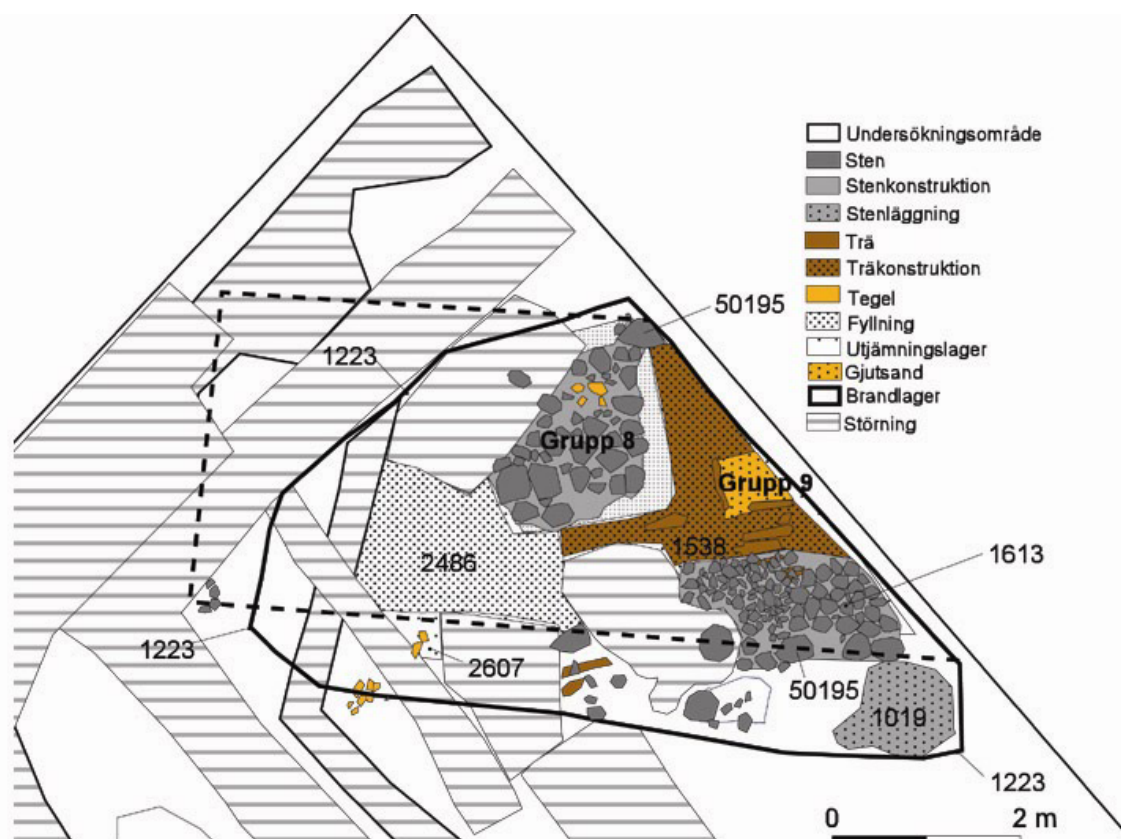


Figur 13. Mycket lite återstod av det raserade spisfundamentet A2709. Foto: Robin Olsson

Det förmodade äldre huset, CII, mäter 6,8 x 3,75 m i rak östvästlig riktning. Samtliga av de tre stolphålen i konstruktionen (A2258, A3212 och A3128) var stenskodda och mellan 0,32-0,5 m i diameter. Djupet varierade mellan 0,28-0,18 m. En fjärde stolpe kunde inte lokaliseras. En sådan borde vara

lokaliserad mellan brunnen A2862 och A337. Det bör understrykas att området närmast den sentida husgrunden A337 var kraftigt stört och att spåren av en sådan stolpe sannolikt utplånats av denna. De båda stolphålen A3191 och A3204 öst om hus CII utgör en möjlig förlängning av byggnaden. Dessa avviker dock till form och saknar stenskoning varför andra förklaringar inte kan uteslutas. Stenläggningen A1420 och dess riktning sammanfaller med den tänkta norra vägglinjen i hus CII och kan tolkas som en invändig stenlagd yta, i anslutning till en möjlig ingång.

Grupp 7, hus B



Består av:

| | |
|-------|--|
| 1223 | Brandlager av rödbränd finkornig sand med rikligt av kol och trärester |
| 1613 | Stenläggning, golv/arbetsyta |
| 2486 | Lager av homogen kompakt gråbrun lera med rikligt av små stenar, golv |
| 1538 | Träkonstruktion, kraftigt förkolnat fragmentariskt golv |
| 2607 | Utjämningslager av homogen grusblandad lera med rikligt av små stenar |
| 50195 | Stenkonstruktion, stensyll av 0,51 – 0,32 m stora stenar |

Beskrivning:

Grupp sju utgörs av en serie kontexter vilka samtliga tolkas som komponenter i eller tillhörande ett hus i områdets norra del. Huset har givits beteckningen B. Samtliga kontexter i gruppen har skadats av senare tidars aktiviteter. Flera av störningarna i grupp 2 och 4 har tillsammans med förundersökningsschakt 4 och stensyllen A337 försvårat undersökning och tolkning av de stratigrafiska sambanden inom byggnaden.

Brandlagret A1223 bestod av kolbemängd homogen rödbrun finkornig sand och uppmätte en tjocklek av 0,05-0,2 m. Lagret tolkades som resterna efter ett inrasat och bränt torvtak. A1223 innehöll rikligt med kol och brända trärester. Ingen tydlig struktur eller riktning kunde iaktas i det förkolnade trät men det är troligt att detta är resterna efter den bärande takkonstruktionen. Ett antal kolfragment kunde bedömas komma från ungt rundvirke eller slenor, ca 3-5 cm diam. Brandlagret begränsades delvis av en fragmentarisk stensyll, A 50195. Syllen bestod av ett antal likformiga och naturformade större runda stenar, 0,2 – 0,35 m i diameter. Fem av dessa påträffades i linje med och ca 60 cm innanför brandlagrets södra begränsning. Mellan de större stenarna hade ett antal

mindre stenar, 0,10 – 0,15 m i diameter, använts för utfyllnad. I området närmast hus A:s stensyll påträffades även ett antal små stenar vilka till form påminner starkt om stenskoning till en stående stolpe. Ingen tydlig nedgrävningskant eller bevarade trärester påträffades. Tolkning är osäker då den svårt skadats av det nämnda hus A men det bör påpekas att den sammanfaller väl med stensyllens 50195s riktning. Brandlagrets begränsning i förhållande till stensyllen tycks indikera att taket kollapsat åt sydväst i riktning mot den nuvarande Kungsgatan. Under brandlagrets bortrensning framträdde ett antal mer eller mindre förkolnade plankor i lagrets östra del inom ett område av 2,9 x 3,2 m. Dessa tolkades som resterna av ett plankgolv eller enklare brädläggning, A1538. Konstruktionen karakteriseras närmast som kolbemängt lager med mellan 2- 4 cm tjocklek. Det ovan påträffade brandlagret, A1223 var bitvis svåravgränsat från A1538. I båda lagren kunde endast den i kolet bevarade fiberriktningen användas som urskiljningskriterium där de trärester som bedömts tillhöra A1538 följer stensyllens riktning. Inga verktygspår eller ytbehandlingstekniker kunde urskiljas. Ett vedartsprov (Pnr 1308) analyserades vilket visade att virket var tall.

Ovan trägolvet hade en sandfylld låda anlagts, grupp 9, och golvet begränsades i söder av en stenläggning, A1613, och i väster av spisfundamentet, grupp åtta. Stenläggningen A1613 utgjordes av obearbetade runda stenar i 0,05 – 0,2 m diam. Stenläggningen mätte 2,55 x 1,2 m och begränsades i öster av schaktväggen och i väster av störningen A 899. En antydan till mindre stenar, 0,05 – 0,1 m, och en mer kompakt läggning kunde iakttas närmast störningen. I husets västra del påträffades ett 2,6 m långt och 2 m brett



Figur 14. Först efter att brandlagret A1223 avlägsnats framträdde hus B i sin helhet med stenlagda ytor och fragmentariskt trägolv.



Figur 15. Stenläggningen A1613

homogent och kompakt lergolvet av gråbrun färg närmast under brandlagret. Lagertjockleken uppgick till mellan 0,05- 0,2 m och uppvisade ett ringa inslag av kol, sot och kraftigt fragmenterat tegel. Lagret tolkades som resterna efter ett lergolv. Lagrets ursprungliga utbredning har inte kunnat följas då det störts på samtliga omgivande sidor.

Stenläggningen, trägolvet och lergolvet hade samtliga anlagts ovan ett grusigt anläggningslager, A2607. Det homogena mörkgrå lagret bestod av grus och sand med inslag av mindre stenar och liknar utjämningslagret A528 i grupp 8. Lagret påträffades även fläckvis närmast utanför husets vägglinje men ej under stensyllen. Lagret tolkades som påfört i dränerande och utjämnande syfte innan de olika golven anlagts.

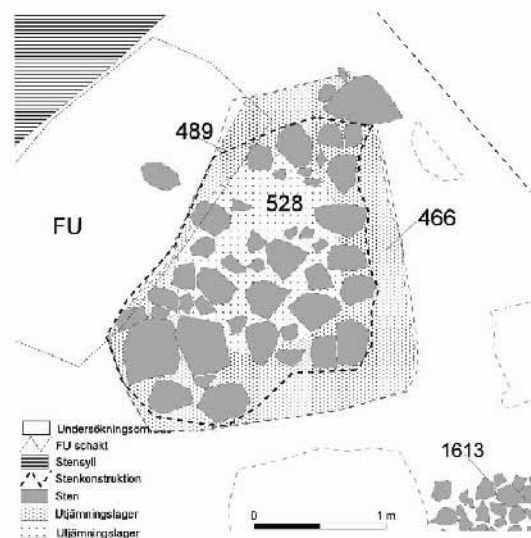
Tolkning:

Huset förefaller ha haft en kort brukningstid och uppvisar inga spår av till- eller ombyggnader. De föremål som påträffades bestod till största delen kraftigt korroderade järnföremål och gjutformsfragment av bränd lera. Någon större kulturlager tillväxt tycks inte heller kunna påvisas. Två brakteater, präglade under Sten Sture (Fnr 415-416), påträffades ovan lergolvet men under brandlagret vilket ger en datering till 1470-1500 för branden och husets slutliga övergivande. Förekomsten av gjutformsfragment föranleder tolkningen av huset som en verkstadslokal för tillverkning av grytor.

Grupp 8, ugn

Består av:

- | | |
|------|--|
| A466 | Utjämningslager av ljus gråbrun lera med rikligt av grus och sintrat tegel, inslag av kol och bränd lera |
| A528 | Utjämningslager av mörkt gråbrun grusbandad lera med rikligt av sten, inslag av tegel och bränd lera. |
| A489 | Stenkonstruktion, ugnsfundament |
| A441 | Nedgrävning |



Beskrivning:

Efter den inledande schaktningen avtecknade sig en rektangulär ansamling av sten och grus i schaktets norra del. Stenansamlingen var anlagd i en 0,3 m djup och närmast rektangulär nedgrävning, A441. Stenkonstruktionen utgjordes av en mycket vällagd enskiftad stenpackning som uppmättes till 2,33 x 2,08 m. Ovan stenkonstruktionen hade två lager av sten- (A 528) och grusblandad (A466) lera anlagts i utjämnande syfte. Stenpackningens norra sida överensstämmer med den under förundersökningen påträffade "möjliga syllstensraden" i förundersökningschakt 3 (Qviström 2003:8).

Tolkning:

Konstruktionen tolkades som ett ugnsfundament. Av överbyggnad återstod endast spridda, hårt fragmenterade och sintrade tegel i lager 466 och 528 och i området närmast

nedgrävningen. Ett ringa inslag av kalkbruk i lager 528 har möjligen samband med denna överbyggnad. Det stod tidigt klart att konstruktionen utgjorde ett ugn- eller spisfundament. Först efter undersökningen av hela hus B framstod det som troligt att konstruktionen utgör lämningarna av en smältugn. Endast ett fåtal smältugnar är kända från arkeologiska källor i samband med klockgjutning. De samtida skriftliga källorna rör rektangulära tegelvälvda ugnar (Anund 1992a:235)

Grupp 9, gjutlåda

Består av:

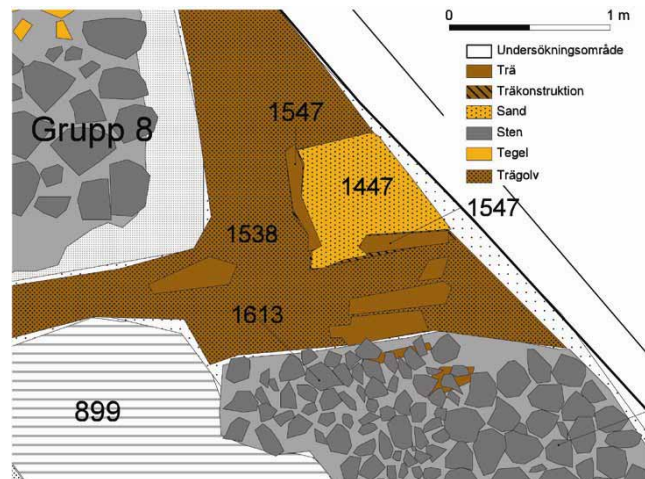
- A1447 Fyllning av homogen rödorange finkornig sand och järnutfällningar, mot botten inslag av lönnäsor.
A1547 Träkonstruktion

Beskrivning:

Vid undersökningarna av hus B längs med schaktets begränsning mot Kungsgatan påträffades ett tydligt avgränsat område med fin homogen rödbränd sand innanför ett par förkolnade träplankor. De påträffade plankorna var kantställda i vinkel men allt för fragmentariska för att något förband eller sammanfogningar kunde iakttas. Utefter dess position till varandra och omgivande konstruktioner tolkades dessa som resterna efter en enklare ramkonstruktion, A1547. Innanför och strax utanför ramen påträffades ett 0,05-0,1 m tjockt lager av finkornig rödorange sand. Sanden innehöll rikligt med järnutfällningar och järnslag tillsammans med kol och sot. Mot lagrets botten påträffades ett tunt lager av välbevarade lönnäsor. I anslutning till konstruktionen påträffades en större ansamling järnföremål (F102-114) vilka tolkades som avsiktligt deponerade.

Tolkning:

Den sandfyllda konstruktionen uppfattades som en "gjutlåda". Liknande har hittats vid undersökningar av gjuteriverksamheter i Kvarteret Pantern, Uppsala. I Pantern mätte lådkonstruktionen hela 3,6 x 1,8 m (Anund 1992a:237). Den nu undersökta A1547 befann sig till största delen utanför undersökningsområdet och en uppskattning av dess totala storlek låter sig därför inte närmare göras. Den största uppmätta bredden uppgår till 0,7 m och den största längden till 1,1 m. Gjutlådan från kvarteret Pantern förefaller ha varit en oerhört välbyggd konstruktion och omsorgsfullt tätats med tyg och lera innan



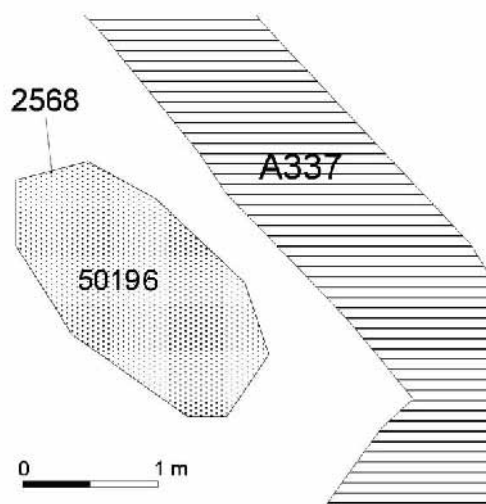
Figur 16. Anna Ölund granskar ett av fynden från den sönderbrända gjutlådan.

den grävts ned i anslutning till smältugnen (Anund 1992:239). Den här påträffade gjutlådan förefaller snarare vara anlagd i ovanpå det befintliga trägolvet i hus B. Rester av golvet, alternativt en lådbotten, kunde iakttagas som kollinsler efter det att sanden avlägsnats. Av eventuell tätning påträffades inga spår men lagret med lönnäsor skulle möjligen kunna ha en fukthindrande funktion.

Grupp 10, gårdsplan och avfallsgrop

Består av:

- | | |
|---------|---|
| A2568 | Nedgrävning, avfallsgrop |
| A50196 | Fyllning av mörk brunsvart humusblandad lera med rikligt av djurben och tegel, rikligt av sand och kol |
| A1019 | Stenläggning |
| A3267 | Stenskott stolphål, oval, 0,55-0,5 m, djup 0,3 m, rund bottenform |
| A1112 | Lager av vit homogen sandblandad kalk med inslag av tegelflis |
| (A1568) | Utjämningslager/trampad yta av kompakt mörk lera med rikligt av små stenar, sand och grus inom odlingslager A1568 |



Beskrivning och tolkning:

Grupp 10 består av ett antal svagt sammanbundna kontexter vilka kan kopplas till aktiviteter i samband med den senmedeltida bebyggelsen på området. På grund av varierande undersökningsmetod och grad har dessa sammankopplats trots att det stratigrafiska underlaget är magert för ett sådant antagande. Gruppen representerar sålunda ett antal skilda aktivitetsspår vilka tolkats samtida och förekommande utanför hus B – CI och bildar en gemensam aktivitetsyta.

A2568 påträffades utanför stensyllen till hus A och i ett område med mycket kraftiga störningar från sentida fjärrvärmearbeten. Gropen framträdde först efter att lager A1314 avlägsnats och undersöktes endast i begränsad omfattning på grund av tidsbrist. A2588 framträdde tydligt som en oval 2,2 x 1,1 m stor och 0,5 m djup grop. Fyllningen A50196 utgjordes av lerblandad humus och rikligt av djurben. Mot botten vidtog en tilltagande rödfärgning och ett inslag av sand, vilket initialt tolkades som att avfall bränts i gropen innan den igenfyllts. En senare jämförelse med fyndmaterial och lagersammansättning, den rödbrända sanden och förekomsten av gjutformsfragment (F363) i fyllningen visar dock att denna troligen har sitt samband med övriga lämningar av gjuteriverksamheten i hus B. Liknande hantering av gjuteriavfall har noterats i kvarteret Pantern i Uppsala (Johan Anund, muntligen). Fyndmaterialet från gropen är allt för litet för att alternativa tolkningar ska kunna uteslutas.

Ett ensamliggande kraftigt och stenskott stolphål, A3267, påträffades norr om hus CII (se plan grupp 6). Denna förefaller inte ha något samband med bebyggelsen i området. Dess funktion är oklar. Till grupp 10 räknas även en mindre stenpackning, A1019, som påträffades utanför stensyllen 50195 och hus B (se plan grupp 7). Denna

uppmätte 1,5 x 1,3 m och bestod av 0,05-0,15 m stora obearbetade gråstenar. I kanten av stenpackningen påträffades en tuktad kalkstensskiva. Stenläggningens funktion är något oklar men en två alternativa tolkningar finns. En tolkning som trappsten eller ingång har föreslagits då den uppvisar vissa likheter med sedan tidigare kända "farstukvistar" från Uppsala. (Ronnie Carlson, muntligen) Den andra möjligheten är att stenläggningen fungerat för fundament för förslagsvis en tunna vilket kan antydast av stenläggningen bevarade form.

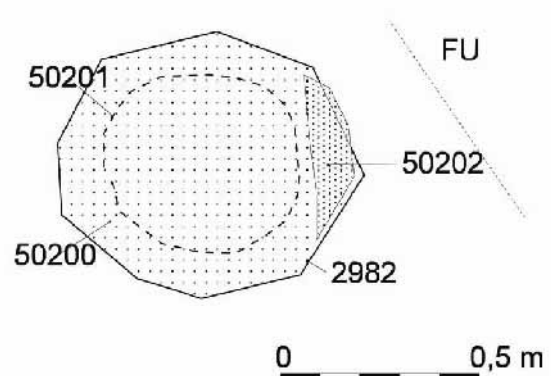
A1112 påträffades i den södra undersökningsytan norra hörn, utanför hus CI (se plan grupp 6). Kontexten består av ett 0,03 - 0,05 m tjockt lager av homogen sandblandad vitgrå kalk Lagret innehöll mycket ringa inslag av små stenar och tegel. Detta tolkades som byggnadsrester efter mur- eller putsarbeten i området, möjligen i samband med spiskonstruktionen av A2709.

I området norr om hus CI och CII påträffades ett kompakt lager av lera med inslag av sten, sand och grus inom lager A1568. Lagret kunde inte närmare avgränsas från det underliggande A1568 än genom en något högre grad av spridda små stenar och grus. Ingen tydlig läggning av stenarna kunde avgöras. Starkt fragmenterade tegelfragment och kol iaktogs i lagret. Endast en mindre del av tramplagret fanns inom den begränsade undersökningsytan (yta 2) och sträckte sig utanför denna mot norr. På grund av bristande tid för närmare undersökning schaktades denna yta med maskin i undersökningens slutfas. I samband med dokumentationen av sektion I iaktogs en sandig lins med rikligt av små stenar (lager 17 i sektion I) vilken bedömdes vara rester av samma lager. Makrofossilprov ovan, i och under lagret togs i syfte att kontrollera förekomsten av örter och vegetabilier vilka kan associeras med en gårdsplan eller gata så som mållor och trampört. Proverna innehöll anmärkningsvärt höga halter av bland annat målla (fig 20) och lagret tolkades som en oprepurerad gårdsplan. Lagrets otydliga avgränsning och ringa tjocklek tolkades som att någon mer permanent gårdsbeläggning aldrig existerat. Lagret har möjligen skadats av den senare odling som förekommit på platsen.

Grupp 11, brunn

Består av:

- | | |
|-------|--|
| 50200 | Sekundär fyllning av mörk brun humusblandad lera med inslag av mindre stenar |
| 50202 | Sekundär fyllning av mörk brun humusblandad lera med inslag av mindre stenar |
| 50201 | Primär fyllning av mörk brungrå lera med rikligt av djurben och inslag av små stenar och kol |
| 2862 | Nedgrävning |



Beskrivning och tolkning:

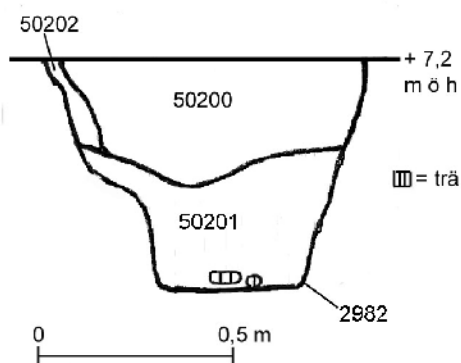
Under schaktningsarbeten utmed stensyllen A337 påträffades en cirkulär mörkfärgning mot blåleran i botten av schaktet. Denna avvek tydligt från omgivande lerlager men

hade inte varit möjlig att urskilja i det ovanliggande marklagret 50199. Nedgrävningen undersöktes initialt med spade, men metoden övergavs snart och snittades med maskin.

Nedgrävningen tolkades som en brunn vilken uppmättes till en diameter av 0,8 m och till ett djup av 0,6 m. Nedgrävningsskanterna var oregelbundet sluttande och botten plan. Sannolikt har både djup och bredd ursprungligen varit något större då den endast kunde dokumenteras mot den sterila undergrunden. Tolkningen föranleddes av att det under undersökningen trängde upp rikligt av vatten mot botten i sektionen. Ofodrade brunnar är sällsynta vid stadsundersökningar i Uppsala. A2862 uppvisar dock likheter med flera påträffade anläggningar vid förhistoriska boplatser i landskapet vilka tolkats som brunnar, bland annat vid Gamla Uppsala (Frölund 2005:23-30).

Ett fynd av en vävkniv (F330) och en fragmentarisk lerpärå (F 329) i brunnens övre fyllning A50200 tycktes under undersökningen indikera en avsevärt äldre datering varför ett ¹⁴C prov (Pnr 3093) från påträffade trärester i botten av fyllningen A50201 skickades för analys vid Svedbergslaboratoriet i Uppsala. Provet kunde dateras med ett kalibrerat värde till 1210-1300 e. kr.

En primär fyllning av avfall, A50201, hade deponerats mot botten av brunnen. Lagret innehöll förutom de analyserade träresterna rikligt med djurben och saknade helt tegelkross eller keramik. En övre fyllning, A50200 bestod av lucker, sönderfallande, brunrå lera och tolkades som avsiktlig igenfyllnad i syfte att utjämna markytan. Mot brunnen västra sida påträffades en kompakt lins av brunrå lerfyllning, A 50202. Sannolikt har igenfyllnad skett i samband med de odlingsaktiviteter som föregått den senmedeltida bebyggelsen i området.



Figur 17. Brunnen A2982, profil mot söder.

Grupp 12, odling och ursprunglig markyta

Består av:

- A50199 Lager av homogen ljusgrå humusblandad lera med inslag av kol och tegelkross
- A2676 Del av 50199 under hus B
- A1568a Del av 50199 i ruta

Beskrivning och tolkning:

Grupp 12 utgör den på undersökningsområdet äldsta påträffade markytan som föregått bebyggelsen i kvarteret. Redan under förundersökningen 2003 påträffades mot den orörda leran ett lager av omrörd humusblandad lera med kolstänk vilket tolkades som tillkomna genom odling på platsen. Lagret var 0,2-0,4 m tjockt och återfanns över hela ytan under de äldsta spåren av bebyggelse och aktiviteter. På grund av den starka

tidspressen gavs lagret en låg prioritet emedan ett par makrofossilprover (Pnr 3335 och Pnr 3336) inhämtades för att om möjligt ytterligare klarlägga den förmodade odlingsaktiviteten. Dessa visade på ett mycket ringa inslag av odlade grödor och endast fröer från mälla påträffades samt enstaka slagfragment. Mot botten, ned mot den sterila undergrunden av blålera, avtog tydligt inslaget av tegelkross och fynd. Mellan 0,05 -0,10 m av lagrets botten betecknas närmast som ett humusinfiltreerat lager av blålera med inslag av kol. Lagret har inte närmare avskilts från A 50199.

Ursprunglig topografi

Över hela undersökningsytan iaktogs en homogen blågrå postglacial lera med grönaktiga skiftningar efter det att de kulturhistoriska spåren avlägsnats. På enstaka områden iaktogs mindre ansamlingar av svart olja vilka härstammade från en äldre bensinstation i närområdet. Bensinstationen och dess miljöpåverkan utreddes av företaget Golder Associates för exploatörens räkning. Golder Associates schaktade en ca 5 m djup grop för provtagning utmed den intilliggande fastighetens fasad. Inga förändringar i leran utöver oljefläckar kunde observeras på dessa nivåer.

Fasindelning

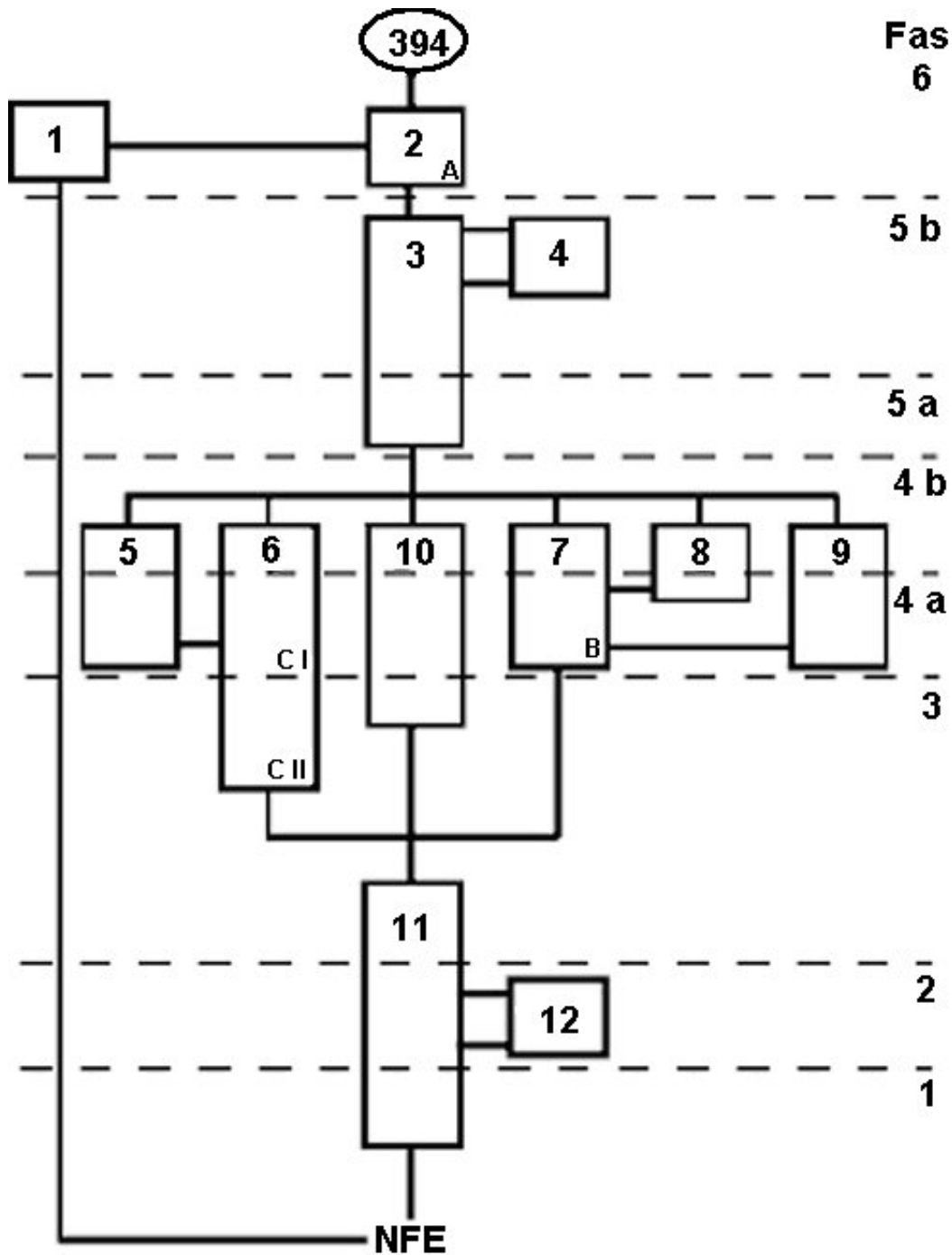
För att förtydliga och underlätta förståelsen av undersökningsresultaten har de stratigrafiska objekten förutom i grupp även indelats i en serie relativa tidshorisonter eller faser. Dessa representerar större eller mindre händelser som vilka på något sätt medfört väsentliga förändringar för människorna som bodde och verkade inom det undersökta området. Strävan har varit att indela samtliga objekt i en kronologisk ordning i den kulturhistoriska berättelsen, överordnat objektets gruppstillhörighet. Fasindelningen skär i vissa fall genom de ovan presenterade grupperna. Exempelvis ett hus kan därför förekomma i flera faser medan om- och tillbyggnader uppförs och rivs över tid. I de fall avgränsningar mellan faserna har varit svåra att avgöra, eller händelserna är direkt avhängiga varandra har dessa indelats i a och b.

| Fas | Datering | Stratigrafiskt objekt |
|-----|----------------|---|
| 6 | ca 1886-2004 | 394, 401, 305=2524, 300, 322, 229, 284, 870, 337, 437 |
| 5b | ca 1600-1886 | 1314=1564, 1132/1158/1180/1190, 2588/50197, 3184/50198 |
| 5a | ca 1500-1600 | 986/983, 966, 899/3285, 1035/3275, 2893, 2840, 2850, 1060 |
| 4b | ca 1500 | 1223, 2301, 3032, 3054 |
| 4a | ca 1450-1500 | 2873/2911, 3172, 2258, 3105, 3361, 1112, 2709, 466/ 528/489/441, 1147, 1547, 2568/50196, 1613, 2486, 1538, 2607, 50195, 1019, 3161, 3128, 50121 |
| 3 | ca 1400-1450? | 2258, 3212, 3128, 1420 |
| 2 | ca 12-1400-tal | 2862/50201, 50200, 50202 |
| 1 | -1200 | 50199=1568=2676 |
| 0 | NFE | Ursprunglig topografi |

Figur 18. Orienteringstabell över fasindelning och stratigrafiska objekt. A-nummer åtskilda med skilletecken är fyllningar i nedgrävningar, = betecknar artificiellt uppdelade kontexter så som rutor,

Matris

Gruppernas stratigrafiska följd presenteras i en matris. Avsikten är att grafiskt försöka åskådliggöra de kontextuella relationer som beskrivits ovan på ett överskådligt sätt. Ingen matris över samtliga stratigrafiska objekt presenteras i rapporten men förvaras digitalt tillsammans med dokumentationsmaterialet som förvaras på Upplandsmuseet.



Figur 19. Förenklad stratigrafisk matris över de grupper som redovisas i rapporten. De identifierade byggnaderna A-CII har noterats i nedre höger hörn till respektive grupp.

Sektioner

Under undersökningen upprättades två längre sektioner för dokumentation i skala 1:20, vilka presenteras utförligt i bilaga 3. Sektion I förlades utmed undersökningsområdets begränsning mot nordost och Kungsgatan. Sektion I upptar hela sträckan innanför stengrunden till den senast stående bebyggelsen. Norr om stengrunden påträffades omfattande störningar av fjärrvärmearbeten varför denna del inte dokumenterades. Sektion I uppvisar stor samstämmighet med resultaten av den i plan dokumenterade bebyggelsen och visar att denna fortsätter utanför undersökningsområdet och vidare ut i Kungsgatans sträckning. Sektionen omfattade en sträcka av 15 m.

Sektion II upprättades utmed stengrundens västra långsida inom ett område med begränsade störningar. Syftet med sektionen var att dokumentera stengrunden och de störningar den orsakat av underliggande lager. Sektionen omfattade en sträcka av 4,2 m.

Naturvetenskapliga analyser och resultat

Under fältarbetet togs ett stort antal prover för naturvetenskapliga analyser. Endast ett urval av dessa prover kunde analyseras.

Vedartsanalys

Den vedanatommiska analysen utfördes vid Nationella laboratoriet för vedanatomi och Dendrokronologi i Lund av Hans Lindersson. Av de insamlade proverna utvaldes två för analys. Pnr 3093 bestod av trärester från brunnen A2862 och pnr 1308 insamlades från det fragmentariska trägolvet, A1538, i hus B. Träresterna i brunnen bestod av både tall och ek, av vilka eken utvaldes för vidare ^{14}C datering. Trägolvet i hus B visade sig efter analys utgöras av tall.

Makrofossilanalys

Totalt sändes åtta prover till Mats Regnell vid Institutionen för Naturgeografi och Kwartärgeologi, Stockholms Universitet, för makrofossilanalys. De utvalda proverna insamlades från ett antal lager och konstruktioner inom undersökningsytan. De analyserade proverna utvaldes med utgångspunkt av specifika frågeställningar kring de aktiviteter som kan ha avsatt en eventuell frösammansättning. Detta för att undersöka om de i fält tolkade funktionerna så som odling, brunn och gårdsbeläggning styrktes eller motsattes av resultatet av analysresultatet. I skrivande stund finns ingen rapport författad från analysen varför endast fyndlistan presenteras nedan.

^{14}C -analys

Ett stort antal kolprover insamlades under undersökningen av vilka ett analyserades. Kolprovet pnr 3093 togs från den undre fyllningen i brunnen A2862. Under den vedanatommiska analysen utvaldes en lämplig kvist för ^{14}C datering av Hans Lindersson. Dateringen utfördes vid Ångströms-laboratoriet i Uppsala, vid avdelningen för Jonfysik, ^{14}C -laboratoriet av Maud Söderman.

MAKROFOSSILANALYS
Örtdatalen

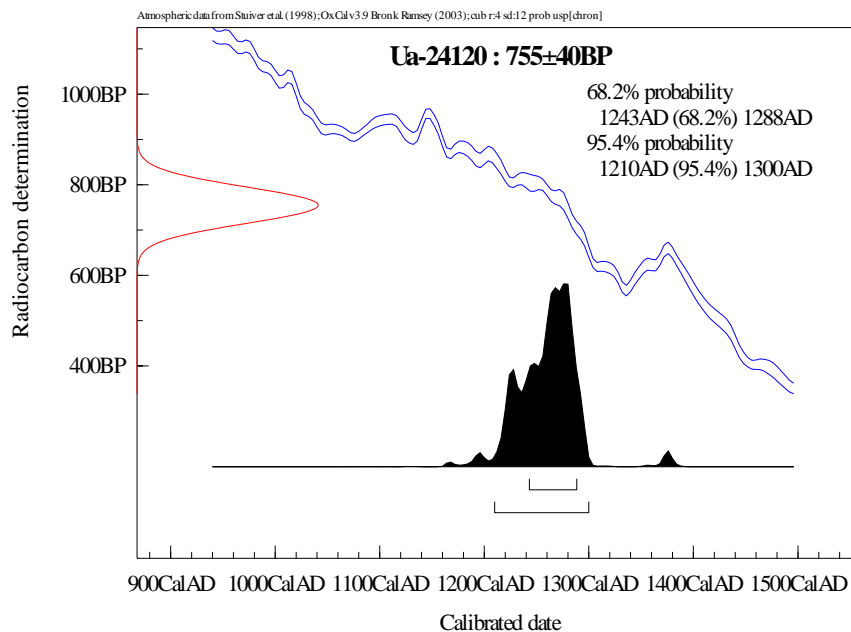
| Anl. nr. etc. | Anl. typ | Period | Provol. ml | Örtdatalen |
|---------------|---------------------------|------------------------------|---------------|---|
| PM2861 A1420 | Arbetsyta i gjutst (7) | Sermedeltid-tidigt, 1500-tal | 1000 | Sidestorn - obest. (Cetalia tridet) |
| PM3095 A2862 | Brann (7) | ? | 1000 | Skalkorn (Hordium vulgare var. vulgare) |
| PM3096 A2862 | Brann (7) | ? | 1000 | Hävre (Avena sativa) |
| PM3102 | Lera över gatubeläggning | Sermedeltid-1600-talet mitt | 1000 | Kärlöva (<i>Brassica rapa</i> f. <i>campestris</i>) |
| PM3103 | Sand-gruslager i lera | Sermedeltid-1600-talet mitt | 1000 | Björk (<i>Betula</i> sp.) |
| PM3104 | Lera under gatubeläggning | Sermedeltid-1600-talet mitt | 1000 | Tarbar (<i>Picea abies</i> , medel) |
| PM3335 | Odlinglager (7) | Medeltid-1500-tal | 1000 | Birgryta (<i>Panicum acetosella</i>) |
| PM3336 | Odlinglager (7) | Medeltid-1500-tal | 1000 | Birgryta (<i>Panicum acetosella</i>) |

| Träkol * | Övrigt |
|----------|--|
| XX | Enstaka färska fiskben |
| X | Måttliga mängder fiskfall |
| 2 | |
| X | |
| X | |
| XX | 4 st sprutågg |
| X | |
| XX | Slagfågeln, 30x30 mm. Enst. fiskfall o molluskskal |

* X=<0,5 gr, Träkol, XX=0,5-5 gr, XXX=> 5 gr.
Gräskafferade kolbinner = färdigavvickat vaxfynd, oskafferade kolbinner = färsk vaxfynd

Figur 20. Fyndlista över makrofossil från undersökningarna 2004. Grafik: Mats Regnell

| Lab. nr | Kontext | Mat | ¹⁴ C ålder | Kal 1 | Prob. | Kal 2 | Prob. |
|----------|---------|--------|-----------------------|--------------|-------|-------------|-------|
| Ua-24120 | A2862 | Kol/Ek | 755±40 | 1243-1288 AD | 68,2% | 1210-1300AD | 95,4% |



Figur 21. Tabell och kalibreringskurva av det analyserade ¹⁴C provet 3093. Grafik: Ångströmslaboratoriet.

Keramisk analys av gjutform

Ett fynd av ett fragment från en förmodad gjutform skickades för analys vid Keramiska Forskningslaboratoriet i Lund. Föremålet visade vid upphittandet spår av en grönskimmrande ytbeläggning invändigt. Syftet med analysen var att utreda om detta var metallrester och den eventuella kemiska sammansättningen genom undersökning i elektronmikroskop, en så kallad Sem-Edax analys. Analysen visade att det gröna skiktet bestod av smält lera och inte av kopparlegering. (se bilaga 2)

Vidare utfördes även en termisk analys av Torbjörn Brorson vid Keramiska Forskningslaboratoriet. (se bilaga 2) Syftet var att bestämma den högsta temperatur formen varit utsatt för och hettades upp i intervall om 50°C. Den termiska analysen visade att föremålet upphettats till mellan 1050-1100°C invändigt och utvändigt för mycket lägre temperaturer. Resultatet tolkades som att föremålet trots allt är en gjutform för kopparlegering vilken har sin smältpunkt vid 1083°C. Andra funktioner, så som ugnsfodring kunde uteslutas.

Fynden

Från utgrävningarna i kvarteret Örtedalen insamlades 415 fyndposter fördelade på 56 fyndenheter. Det totala antalet fynd är dock avsevärt större då flera fyndposter innehåller ett flertal fynd av samma föremålskategori vilka inte närmare uppdelats, så som ansamlingar av gjutformsfragment och keramik av samma godstyp och dekor. Fynden har registrerats i det digitala informationssystemet Intrasis. Registrering har skett i form av en basregistrering med uppgifter om bland annat material, mått, vikt och antal. För enskilda fyndkategorier har en specialregistrering upprättats med för vardera kategorien specifika uppgifter. Samtliga uppgifter ur specialregistreringen redovisas inte i fyndlistan utan endast för enstaka utvalda föremål i den löpande texten.

Fynden har även uppdelats utifrån föremålsgrupper i ett försök att spegla föremålens ursprungliga användningsområde och därigenom skiftande aktiviteter inom undersökningsområdet över tid. De fyndkategorier som använts är: Byggnadsmaterial, Hantverk, Husgeråd, Handel, Djurhållning, Personlig tillhörighet och Vapen. Alla fynd, huvudsakligen järnföremål, har inte kunnat knytas till någon specifik aktivitet varför dessa utelämnats ur diskussionen (se nedan).

Externa fyndanalyser

Mynten har behandlats av Monica Golabiewski Lannby, antikvarie vid Kungliga myntkabinettet. Hennes bedömning återfinns som tabell under rubriken "Handel". Därutöver har endast en fragmentarisk gjutform analyserats vid Keramiska forskningslaboratoriet i Lund av Torbjörn Brorsson. En fullständig rapport redovisas i Bilaga 2.

Konservering

Metallfynden med undantag av mynten har konserverats av Stiftelsen föremålsvård i Kiruna. Ett fåtal korroderade järnföremål röntgades före konservering för bedömning av lämplig åtgärd. I skrivande stund är stora delar av järnmaterialet ännu under konservering. En preliminär registrering utfördes direkt efter utgrävningen av de okonserverade och oftast korroderade föremålen vilken är den bedömning som redovisas här. Ofta vållade detta inga större problem, men ibland var det omöjligt att se vad rostklumparna innehöll. Sannolikt kommer bilden att förändras något vid en förnyad registrering efter konservering av enskilda föremål.

Byggnadsmaterial

Under byggnadsmaterial har fyndkategorier införts som kan knytas till konstruktioner och fast inredning. Definitionen har bitvis varit svår att göra, särskilt för beslag och hakar vilka kan ha suttit på exempelvis möbler. Här har storleken fått vara det avgörande för tolkning och indelning.

Järn

43 byggnadsdetaljer utgörs av järnföremål så som spikar, hakar, märlor och beslag vilka återfinns i samtliga faser med tyngdpunkt i fas 4a och 5b. Det verkliga antalet fynd i gruppen är avsevärt högre då exempelvis spikar samlats under ett gemensamt fyndnummer.

Kakel

Fem fragment av kakel har påträffats. Dessa är samtliga av så kallade rumpkakel och av eftermedeltida typ. Kakel förekommer i kontexter knutna till fas 5b och 6a. Två fragment bär spår av grön (F264) och svart blyglasyr (F314). F314 är rikt dekorerad med växtmotiv och kan på stilhistoriska grunder dateras till 1800-tal och hör troligen samman med hus A, byggt efter 1886.

Bränd lera

Sex fyndposter utgörs av bränd lera. Samtliga fragment har påträffats i anslutning till hus B och CII. Inga fragment har några bevarade intryck av kvistar eller flätverk.

Fönsterglas

Totalt insamlades 71 fragment av fönsterglas vilka väger 125 gram fördelade på 14 fyndposter. Endast ett ringa urval av det totala antalet fönsterfragment insamlades under undersökningarna utan antecknades som inslag på kontextblanketterna. Endast tre fragment uppvisar kröjsad kant (F410 och F397) eller smältrand (F401). Fönsterglas förekommer från kontexter tillhörande fas 5a och framåt.

Djurhållning

Djurhållningen representeras främst av sömmar och hästskor, varav F39 möjligen är en fliksko och F10 en halvsko, möjligen för en oxe. Både flik- och halvskor dateras vanligen till före 1200-talets mitt (Borg 1998:223f). Materialet är mycket litet, endast 14 fyndposter, men en tendens finns under fas 4a till ett ökat inslag. Detta beror sannolikt på de ansamlingar av hela och defekta järnföremål som påträffades i hus B och vilka tolkades som råmaterial för eller kasserade produkter av järnbearbetning än som tecken på djurhållningsfunktioner.

Handel

Till gruppen handel har de fyra mynt som påträffades under utgrävningarna förts. Dessa var samtliga av kopparlegering. Tvåensidigt präglade brakteater, F415 och F416, påträffades under brandlagret A1223 och i direkt anslutning till trägolvet i hus B. F415 kunde typbestämmas till en penning, präglad under Sten Sture d. ä. någon gång mellan 1470 och 1497. Den andra (F416) var allt för skadad för att närmare kunna typbestämmas. Storleken och fyndomständigheterna gör det troligt att även detta mynt präglats under Sten Sture d.ä. Mynten daterar sålunda branden till tidigast 1470.

De två övriga mynten hittades under rensningsarbete av det kraftiga odlingslagret A1314. De båda mynten, F417 och F418, är präglade under Karl XIV och med årtalen 1839 respektive 1844.

| Fnr | Vikt | Myntherre | Period | Valör | Årtal | Beskrivning | Referens |
|-----|------|----------------|-----------|-------------------|-------|--------------|--------------|
| 415 | 0,22 | Sten Sture dä | 1470-1497 | Penning | | Krönt huvud | BM KrH VIII- |
| 416 | 0,10 | Okänd | Okänd | Penning | | Krönt huvud? | |
| 417 | 4,75 | Karl XIV Johan | 1818-1844 | 2/3 skillingbanco | 1839 | | |
| 418 | 2,30 | Karl XIV Johan | 1818-1844 | 2/3 skillingbanco | 1840 | | |

Figur 22. Tabell över myntfynden från Kvarteret Örtedalen. Efter KMK 711-41-2005

Hantverk

Benhantverk

Endast ett fynd av en islägg, F169, har knutits till benhantverk. Isläggar användes, tillsammans med en pik, som en slags skridsko under medeltid. F169 är tillverkad av ett 175 mm långt mellanfotsben av nöt eller häst med avfasade ändar. Föremålet saknar det genomborrade hål som vanligen finns på isläggar och har heller ingen synbar nötning eller polering på undersidan; vilket vore att vänta om det varit ett använt föremål. F169 tolkas därför som ett ämne till eller ännu inte helt färdigställd islägg och tillhör bebyggelsen i fas 3, hus CI.

Textilredskap

Sex fynd som associeras med textilhantverk påträffades under undersökningen. En fyndkoncentration påträffades i utfyllnadslagret A437 under hus A, fas 6a. Denna innehöll två fingerborgar (F26 & 27), en synål (F24), tolv knappnålar (F25) och en hake till en knäppning (F28). Knappnålarna påträffades tätt sittande på rad som om de ursprungligen varit fästade på ett band eller ännu inte färdigställt plagg. Av själva tyget fanns inget bevarat. Samtliga föremål var av kopparlegering och gav intrycket av att ha deponerats under ett och samma tillfälle efter uppförandet av hus A, troligen under 1800-talets senare delar eller tidigt 1900-tal.



Figur 23. Den lilla vävkniven, F330, hittades i en brunn från 1200-tal.

Ett betydligt äldre fynd, F330, av en möjlig vävkniv påträffades i brunnen A2862, fas 2. Föremålet är knivformigt och 16,5 cm långt och 3,2 cm brett över bladet. Det är tillverkat av ett revben från nöt. Benets kompakta yta har till stora delar avfällts, vilket möjligen orsakats av vatten. En yta centralt på bladet förfaller polerad eller nött. Annika Larsson, doktorand med textilinriktning, från arkeologiska institutionen vid Uppsala Universitet har kontaktats i samband med fyndet. Hennes bedömning var att föremålet mycket väl kunde vara en vävkniv, troligen för en mindre bandgrind. Föremålet påminner i form och storlek om ett fynd av en vävkniv i trä från Oseberg i Norge. Valet av ben som råmaterial skulle även kunna indikera vävning av sidenband, då ben är mer

skonsamt mot de sköra silkestrådarna (Annika Larsson muntligen). Vävknyven kan indirekt dateras till perioden 1210-1300 genom det tidigare nämnda kolprovet från brunnen A2862.

Redskap för metall- och trähantverk

Förutom de textila redskapen kan sex järnredskap knytas till hantverksaktiviteter. Dessa består av två mejslar (F8 och F93), en pryl (F68), en förmodad puns (F379), en fil (F260) och en kniv (F40). Samtliga redskap kan associeras med både metall och trähantverk och kan ensamt inte närmare belysa hantverkets art inom undersökningsytan. De båda mejslarna kan knytas till gjuteriverksamheten i hus B. F68 och F40 påträffades i anslutning till brandlager i hus CII och är sålunda tolkade som samtida med de båda mejslarna. Övriga fynd av redskap påträffades i de omrörda lager vilka tolkats som odling efter den senmedeltida bebyggelsen. Sannolikt gömmer sig ytterligare tillägg till denna kategori bland de oidentifierade järnföremål som ännu är under konservering.

Bergart

Tre fragment av brynen har påträffats inom undersökningen. Ett litet bryne av skiffer, F134, påträffades i anslutning till hus CII, fas 4b. Till samma fas hör även det påträffade bergartsbrynet F354 från hus B. I det eftermedeltida odlingslagret, fas 5b, påträffades ytterligare ett bryne, F347.

Gjutformar

196 fragment i 23 fyndposter har registrerats som gjutformar. Den sammanlagda vikten uppgår till 3,35 kilo. Dessa har huvudsakligen insamlats från lager och konstruktioner tillhörande hus B. Gjutformsfragmenten har så gott som samtliga kunnat föras till fas 4a.



Figur 24. Ett urval av gjutformsfragment från undersökningarna. I mitten ett fragment till ett grytben och i förgrunden fragment från inner formen med avtryck av kärnstödet av rep.

Samtliga fragment bedömdes komma från gjutformar för tillverkning av trebensgrytor (Anund 1999 & Engeström 1973). Gjutformarna bestod av ljusröd finkornig och sandmagrad lera med inslag av grövre magringskorn. Flera fragment var helt eller delvis reducerat brända. Ett mindre antal fragment uppvisade spår av en täckande vit ytbeläggning. Detta är troligen ett skikt av benmjöl som pålagts för att ge en jämn yta åt den färdiga grytan (Johan Anund muntligen). Inga hela formar har påträffats men materialet innehåller fragment från så gott som samtliga delar av en grytform, utom möjligen ingötstappar. I materialet finns runda pluggar eller lock, som troligen använts för att täcka ingötet under formens avsvälning, något som tidigare dokumenterats vid gjuteriet i kvarteret Pantern, Uppsala (Anund 1999:5off) Två fynd, F240 & F295, skulle möjligen vara fragment av deglar, men av en allt för ringa storlek för att kunna användas

vid grytgjutningen. En komparativ och översiktlig studie av tidigare påträffade grytgjutformar och redskap från Uppsala har utförts på fyndmaterial från kvarteren Sandbacken och Pantern vid UV Mitt, Stockholm i tillsammans med Johan Anund.

Gjutforms materialet är förhållandevis litet i jämförelse med liknande material från tidigare undersökningar av medeltida grytgjutier i Uppsala och Visby (Anund 1999:2 of., Engeström 1973:2). Likväl uppvisar formerna en hög kvalitet och det är utan tvekan resterna av en högt specialiserad produktion. Materialets ringa storlek kan förklaras av att produktionen innan branden, representerad av lager A1223, varit kortvarig. Detta antagande stärks av lagerbild och andra iakttagelser under fältarbetet (Se ovan, Grupp 7). En alternativ tolkning är att gamla kasserade gjutformar bortforslats till någon stans utanför undersökningsområdet. Det senare antagandet stärks av fynden av gjutformsfragment i det närbelägna kvarteret Toven utan koppling till andra konstruktioner inom området (Raä dnr: 1778/80;4788/80).

Slagg

Totalt insamlades 1,04 kilo slagg fördelade på 13 fyndposter från undersökningen. Huvudsakligen påträffades slaggen i anslutning till hus B och den sandfyllda träkonstruktion vilken tolkats som en gjutlåda (Grupp 9). Slaggen har inte närmare analyserats men förefaller huvudsakligen utgöras av järnmalm. Inget kopparslagg eller smältdroppar med kopparlegering har kunnat spåras i materialet. Detta borde rimligen förekomma, inte minst i anslutning till den nämnda gjutlådan. I kvarteret Pantern påträffades omkring ett kilo gjutspill av kopparlegering i anslutning till gjutlådan. Det är inte ovanligt att endast mycket lite av gjutspill påträffas vid undersökningarna av medeltida gjuterilokaler vilket sannolikt förklaras av att det kostsamma råmaterialet återanvänts (Anund 1999: 61). Endast ett föremål av kopparlegering har påträffats i anslutning till gjuteriet, ett litet dräktbeslag F70, förutom de båda brakteaterna. Tänkbara orsaker kan vara att den påträffade gjutlådan befann sig huvudsakligen utanför undersökningsområdet. Ytterligare tolkningar är den korta brukningstiden i kombination med tydlig renhållning och organisation (vilket diskuterats ovan) eller att det helt enkelt inte är fråga om gjutning av koppargrytor. Dateringen till 1500-talets början utesluter inte att det kan vara järngrytor som gjutits, även om detta i sådant fall skulle vara en mycket tidig datering för gjutjärnshantering. Det bör även påpekas att den analyserade gjutformen innehöll spår av järn, men inte koppar (Bilaga 2). En fördjupad analys av slagg och gjutformar skulle kunna belysa hantverksproduktionen betydligt bättre, men en sådan har inte lämnats utrymme för inom undersökningen.

Husgeråd

Järnkärl

Två fyndposter innehåller fragment av järngrytor, F28 och F88. Båda påträffades i omrörda eftermedeltida lager i fas 5a och 5b. F28 innehåller fragment av ett öra av trekantig form och båda posterna innehåller bukfragment med flera vulster, vanliga på gjutna grytor från historisk tid.

Järnföremål

Sammanlagt sex järnföremål har förts till kategorin husgeråd. Två knivar (F42 och F90), en liten ljushållare (F49), en hållare för en oljelampa (F29) samt ett hänglås (F72).

Kniven, F90, påträffades i brandlagret till gjuteribygnaden, hus B. De båda knivarna tillhör fas 4a och dessas funktion kan vara för både hushåll och hantverk. Båda knivarna är något längre och smalare, samt med en klenare tånge än F40 vilken förts till föremålsgruppen hantverk. Den lilla ljushållaren F49 påträffades även den i hus B, fas 4a. I anslutning till raseringslager till hus CII påträffades en kedja med etappvis avdelade trådsegment av järn. Föremålet tolkades som en upphängningsanordning för en oljelampa. Paralleller finns i engelskt material från 1400-talets London (Eagan 1998:131ff). Ett föremål, F72, har trots sitt korroderade tillstånd tolkats som ett hänglås. F72 påträffades i den övre delen av det odlingslager som spänner över fas 1-3.

Bergart

Två fyndposter, F154 & F168, innehåller fragment från krossade kvarnstenar. Fragmenten består av en ljus gulvit kvartsrik mineral vilken hårt fragmenterats till följd av brand. På enstaka fragment är det ännu möjligt att avgöra den ursprungliga cirkulära formen av kvarnstenen och ett centralt genomgående hål. Föremålstypen är inte ovanlig i medeltida fynd från Uppsala (Ronnie Carlsson muntligen). Endast tre små fragment av eldslagningsflintor påträffades. Samtliga var oregelbundna till formen och uppvisade slagmärken på samtliga sidor. Dessa förekommer med en fyndpost vardera i fas 4a, 5a och 6a.

Glaskärl

Glaskärl förekommer i samtliga faser från och med fas 5a. Materialet omfattar 17 fyndposter och den dominerande kärlformen är flaskor och buteljer. Två av posterna innehåller fragment av apotekskärl. Dessa är två små flaskor i klarglas, F399 & F382, vilka möjligen använts för medicin. Kärltypen har varierat mycket lite i utseende från medeltid till 1700-tal (Carlsson et al 1999:121). Fynd 396, fas 5a, består av bukfragment av en rektangulär behållare, möjligen en schatullflaska. Schatullflaskor förekommer i nordiskt material från slutet av 1500-tal och framåt. Fyndet påträffades i omrörda lager till fas 5b. Ett fragment av foten till ett spetsglas, F387, påträffades i utfyllnaden under hus A. Spetsglas var mycket populära från 1700-tal till mitten av 1800-tal. I samma påförda lager, A437, påträffades även ett fragment av ett medeltida glas med pålagda noppor, F386. Förutom det nämnda F386 återfinns två fragment av bågare i materialet. Två fragment av passglas påträffades i odlingslagret A1314, fas 5b. F400 bestod av ett mycket tunt grönaktigt glas med rikligt av bubblor och med två pålagda glastrådar. F399 bestod av ett liknande material och hade en åttkantig form. Passglasen, eller ”stangengläser” som de också kallas, började tillverkas under 1400-tal i Tyskland. En inhemska produktion vidtog under stormaktstid och glastypen dateras vanligen till 1500- och 1600-talet. (Carlsson et al 1999:121)

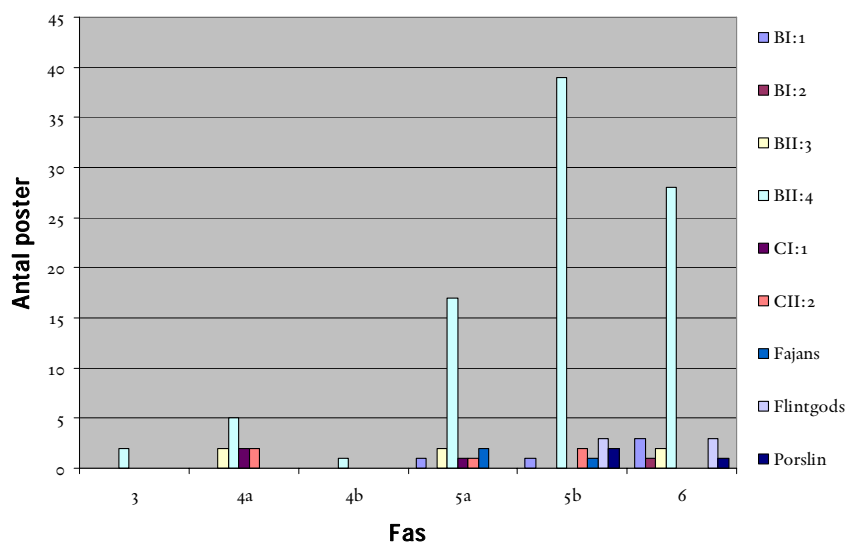
| Fnr | Kärltyp | Datering | Fas |
|------------|----------------|--------------------|------------|
| 382 & 391 | Medicinflaska | medeltid- 1700-tal | 5b, 6 |
| 396 | Schatullflaska | 1500-tal – | 5 |
| 387 | Spetsglas | 1700-1850 | 6 |
| 386 | Noppbägare | 1200-1500 | 6 |
| 400 & 399 | Passglas | 1400-1600 | 5b |

Figur 25. Sammanställning av glaskärl

Keramik

Keramiken omfattar i antalet fyndposter den största fyndkategorin från undersökningen och har insamlats från i stort sett alla stratigrafiska enheter, undantaget den äldsta odlingen och brunnen från fas 1 & 2. All registrerad keramik har indelats under föremålsgruppen Husgeråd, men redovisas här separat. Keramiken uppgår till 138 fyndposter. Antalet kärl och fragment har under registreringen antecknats per fyndpost vilket ger 342 fragment från 149 kärl. Den sammanlagda vikten är 4984 gram.

Alla skärvor har huvudsakligen registrerats efter godstyp enligt det så kallade Sellingsystemet med indelningar i A- B- och C- gods. Systemet återgår på Sellings arbeten från 1955 och 1976 och har i samband med projektet Medeltidsstaden (Broberg & Hasselmo 1981 et al) blivit normgivande för en stor del av de medeltidsarkeologiska undersökningarna under 1900-tal. Systemet har under senare år kritiserats för att vara en allt för grov och teknisk indelning av ett keramikmaterial och en övergång till internationell praxis, där större hänsyn lämnas till kärltyper, godsfärg och produktionsorter, blir allt vanligare. Merparten av keramikmaterialet från undersökningarna 2004 är dock allt för litet och fragmenterat, ca två och ett halvt fragment per kärl, för att en analys med utgångspunkt enkom från identifierbara kärlformer och produktionsorter skulle vara fruktsam. Risken finns att detta skulle resultera i ett sådant fåtal skärvor att viktiga förändringar och tendenser skulle förbises genom ett allt för litet statistiskt material. De flesta identifierbara kärl kommer dessutom från omrörda odlingslager och hopade stratigrafiska enheter utan tydlig koppling till någon bebyggelse inom undersökningsområdet. I de fall det varit möjligt att avgöra kärlform och produktionsort har dessa utnyttjats i och kompletterat analysen, framförallt för daterande syfte. För kärl med specifika karakteristika har referenser hämtats ur ett antal kompletterande källor så som Elfwendahl 1999, Bäck 2000, Gaimster 1997, Bartels 1999, Brorsson *manus*. En mindre del av materialet registrerades även i samråd med Torbjörn Brorsson vid Keramiska forskningslaboratoriet i Lund under våren 2005. Dekoren har beskrivits utifrån tre kriterier: dekortyp, motiv och färg. Detta har framförallt varit nödvändigt för att kunna indela och tolka den stora gruppen av yngre rödgods, BII:4, närmare. Inom gruppen yngre rödgods har särskild vikt lagts vid förekomsten av pipleredekorerade fat och skålar och när dessa uppkommer i materialet.



Figur 26. Keramiken från undersökningarna fördelade på godstyp och fas.

Yngre svartgods, BI

Från kvarteret Örtedalen finns sju skärvor av yngre svartgods. Ett fynd, F245, tillhör gruppen BI:1 vilket kännetecknas av ett hårdbränt och reducerat gods med svart eller grå yta. Godset hos de båda skärvorna är drejat och välmagrat av finkornig sand. Den vanligast förekommande kärltypen är rundbukiga kärl med utåtsvängd mynning, så kallade "kugeltopf" men även kannor förekommer efter 1300-tal. F245, var allt för liten för att kärlofformen skulle kunna avgöras. Skärvan förefaller svallad och har spår av en möjlig rullstämpeldekor. Fyndet påträffades i de sentida utfyllnadsmassorna under hus A och kommer därför ursprungligen inte från bebyggelse inom undersökningsytan. BI:1 godset förekommer i Uppsala från och med 1200-tal och förefaller att upphöra under 1400-tal (Elfwendahl 1999:111). Även ett mycket litet bukfragment, F266, av så kallat paffrathgods, BI:2, hittades i de sentida utfyllnadsmassorna i A437. Paffrathgodset kännetecknas av ett mycket hårdbränt, nästan sintrat och stengodsliknande skivigt gods. Godsfärgen varierar mellan gulvit till grått medan ytan är silverglänsande och kornig. Paffrathgods är vanligast förekommande i Mälardalsområdet under 1100-tal och försvinner under loppet av 1200-tal. En sentida efterföljare till det egentliga yngre svartgodset utgörs av den så kallade "Jydepotte". Fyra fragment av Jydepotte har något missvisande registrerats som BI:1. Denna producerades länge på Jylland i torvbrända ugnar och förekommer i Mälardalen som import långt in i historisk tid. Den vanliga kärlofformen är planbottnade tjockväggiga krukor med glättad yta. Det huvudsakliga användningsområdet för Jydepotten är som kok- eller förvaringskärl. De fyra skärvorna (F273, 299, 253 & 200) påträffades i omrörda lager från fas 5a, 5b och 6a och hör till perioden efter 1500.

Oglaserat rödgods, BII:3

Oxiderade skärvor utan glasyr har förts in under benämningen BII:3. Denna grupp är dock mycket svårdaterade och ofta missvisande då den innehåller skärvor från yngre rödgods, möjligen även äldre, där glasyren bortfallit. Likväl kärldelar vilka lämnats oglaserade, exempelvis grytben och i viss mån hankar har införts då de inte påträffats tillsammans med glaserade skärvor med passning. Endast ett drejdekorerat bukfragment, F223, från fas 4a kan med säkerhet föras till gruppen av oglaserade kärl.

Yngre glaserat rödgods, BII:4

Det stora flertalet skärvor hör till gruppen yngre rödgods, BII:4. Godsfärgen är varierad, från ljusröd-gulorange och rosa till mörkt rödorange. Godset kännetecknas av en invändigt mer eller mindre täckande blyglasyr. Glasyr förekommer även utvändigt på ett antal kärl. Det yngre rödgodset är en mycket stor och varierad grupp som spänner över en lång tidsperiod vilket gör de olika variationerna inom gruppen svårdaterade. Godstypen uppträder generellt under 1300-talets slut och ett stycke in på 1400-talet och ersätter då äldre kärl i svart- och rödgods. Det har antagits att dessa tidiga former av yngre rödgods är importgods från huvudsakligen holländska och nordtyska verkstäder (Broberg & Hasselmo 1981:29). Under början av 1500-tal förbättras den keramiska produkten, vilket tycks sammanfalla med en begynnande produktion av blyglaserat ugnskakel. Samtidigt förekommer det yngre rödgodset allt mer i det arkeologiska materialet (Carlsson et al. 1999:102). Den nästkommande stora förändringen inom det yngre rödgodset inträffar under 1500-talets sista hälft, genom introduktionen av ringlade dekorer i piplera. Kärlen importerades främst från holländska och nordtyska verkstäder ett stycke in på 1600-talet. En lokal produktion av de pipleredekorerade kärlen, ibland med en kompletterande hemrad dekor, har antagits förekomma från tidigt



Figur 27. Delar av en trefotsgryta, F76 och två fat med hornmålad glasyr: F284 och F289, samtliga från fas 5b. I fasen förekommer både det "tidiga" och det "sena" BII:4 godset och fasen dateras till perioden 1600 - 1886.

1600-tal. Under 1600-talet ökar även den genomsnittliga keramikkonsumtionen i Uppsala och kärl i yngre rödgods blir en allt vanligare syn på stadens bord (Elfwendahl 1999:131).

I materialet från kvarteret Örtedalen avspeglas flera av dessa förändringar inom den stora gruppen yngre rödgods. Under fas 3, 4a och 4b (perioden fram till ca 1500) förekommer kärl med matt, kornig och tunn blyglasyr av rödbrun eller grön färg med synliga magringskorn. Enstaka skärvor, framförallt från fas 4a, har en grå reducerad godskärna. Det yngre rödgodset från de efterföljande faserna 5a, 5b och 6a utgörs, med ett fåtal undantag, av kärl med en slät kraftig och heltäckande klar blyglasyr. Undantaget kokkärl förefaller kärnen magrade med finkornigt material. I kvarteret Örtedalen förekommer de pipleredekorerade kärnen från och med fas 5a. Den synbara ökningen i antalet dekorerade kärl under fas 5b är sannolikt en skimär, då fasen återspeglar ett betydligt längre tidsavsnitt än fas 5a och den efterföljande fas 6.

Nästan-stengods, CI

Samanlagt tre skärvor av ej genomsintrat nästanstengods, CI, återfinns i keramikmaterialet från undersökningarna. Godset indelas i tre undergrupper utifrån ytbehandling. Samtliga skärvor är av ett obehandlat gods, benämnt CI:1 och med en grå godsfärg. Samtliga skärvor är bukfragment, varav F236 har tolkats som en del av en kanna och F241 som ett krus. De båda fragmenten hittades i anslutning till gjuteribyggnaden, hus B och tillhör fas 4a. De båda kärnen är av så kallad Siegburg typ, vilken producerades från 1200-1600-tal. Ett odefinierat och platt fragment, F186, av CI-gods påträffades tillhörande fas 5a.

Stengods, CII

Det helt genomsintrade stengodset, CII, representeras i fyndmaterialet av fem fragment. I hus B påträffades under brandlagret ett fragment av ett krus, F270. Det är av rhenländsk typ, med tummad botten och rödbrun saltglasyr. Godset dateras huvudsakligen till 1400-tal. (Bäck 2000:199) Under fas 5a påträffades två fragment av genomsintrat stengods. F289 utgörs av en flaskmynning av ett grått saltglaserat gods. F265 utgör en del till ett rikt dekorerat krus med reliefdekor och koboltblå saltglasyr. Kruset är av så kallad Westerwaldtyp efter produktionsorten och dateras till 1600-tal. Skärvan, F265, påträffades direkt under ett område med kraftiga störningar från det sentida spisfundamentet A890 och undantagits från diskussionen gällande fas 5a.



Figur 28. Några utvalda fragment av stengods och nästanstengods. Från vänster till höger: F286, F265, F236 och F270

Ytterligare två fragment påträffades i anslutning till odlade ytor under fas 5b. F220 utgör fragment av ett mindre kärl, möjligen ett krus med gråbrun färg. I kanten av skärvan återfinns resterna av en stämpel med bokstäverna R och S. Därutöver påträffades delar av en mynning till en kanna, F286, troligen producerad i området runt Köln. Området var en stor producent och exportör i norra Europa under från ca 1500 (Bäck 2000:201).

Fajans

Fajans är ett tennglaserat lergods av ljusa leror, vanligen med gulbrun godsfärg. En fajansproduktion startar troligen under 1400-talets slut, efter italienska förebilder i Nederländerna. De arkeologiska beläggen pekar dock mot en produktion tidigast vid 1500-talets början. Ibland förekommer tennglasyr endast invändigt på kärnen, medan utsidan täckts med en ”billigare” blyglasyr. Fram till 1600-tal är polykroma dekorer vanliga. Därefter vidtar efter asiatiska influenser en ofta blå bemålning och i senare tid lämnas de ofta helt vita. (Elfwendahl 1999:54). En svensk produktion av fajanskärl inleds under 1720-talet genom grundandet av Rörstrand och under 1750-talet startar även Gustafsberg sin produktion. Det svenska godset kännetecknas av en ibland svagt blågrå ton på tennglasyn samt blå och lila dekorer.

I det keramiska fyndmaterialet från kvarteret Örtedalen förekommer åtta fyndposter innehållande fajanskärl. Fajans förekommer från fas 5a och framåt i materialet. Från fas 5a finns två bukskärvor av fajans, F239 & F235, där F239 är dekorerad med blå och vit bemålad dekor. Från fas 5b finns endast två bukfragment av ett odekorerat kärl. Under bebyggelsefas 6 förekommer tre kärl i fajans. F183, delar av ett lock till en blomdekorerad terrin, F184 som är ett litet blådekorerat fat och en odekorerad skål, F272.

Flintgods

På 1770-talet ersätts fajanserna allt mer med det billigare och massproducerade flintgodset vilket blir det helt dominerande keramiska godset under 1800-tal till nutid. Flintgodset är ofta av gulvit- vit godsfärg och framställs av en keramisk massa med blandning av ljusa leror och annat material. Flintgodskärl förekommer helt vita eller dekorerade, ibland med en upphöjd pressad dekor längs mynningskanten eller med

målad/tryckt dekor (Elfwendahl 1999:56). Flintgodset från undersökningarna är begränsat till odlingen under fas 5b och består av två vita fat med reliefdekor, F205 & F208 samt en bukskärva av ett mindre flask- eller krusliknande kärl, F333.

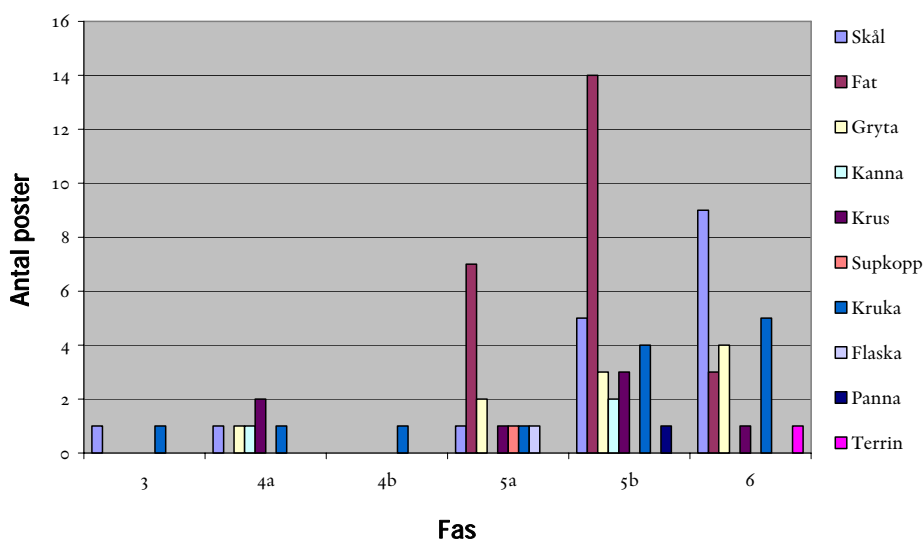
Porslin

Porslin är en keramisk massa av kaolinleror vilken är helt sammansmält och mot ljus svagt genomsläpplig. Från och med 1500-talets slut importerades porslin från Kina till Europa och fram till 1700-tal kom porslinet till Sverige huvudsakligen från holländska importörer. En svensk direktimport påbörjades av Ostindiska kompaniet under 1730-talet. En europeisk porslinsproduktion påbörjades under 1700-tal och under 1760-tal tillverkades en kort tid porslin även vid Mariebergs fabrik i Stockholm. Kännetecknande för det europeiska porslinet är en högre kaolinhalt och en ibland svagt blåaktig ton. Under 1700-talet importerades huvudsakligen kärl med en blå eller polykrom bemålad dekor. Kärl med en heltäckande brun utvändig yta, så kallad Batavian ware, förekommer även. Under 1800-tal blir guldekor runt mynningskanter vanliga på kaffeserviser och fat (Elfwendahl 1999:56).

Under fas 5b och 6a finns skärvor av tre porslinskärl. F268 är en liten botten till en bemålad skål med växtmotiv och brun utsida, så kallad Batawian ware och kan dateras till 1700-tal. Ett litet bukfragment till ett kärl med tryckt svart dekor, F334, är möjligen av europeiskt ursprung trots sitt orientaliska motiv. Därutöver påträffades en skärva kinesiskt porslin, F185, i fas 6. Den lilla koppen var dekorerad med röda och blå blommor med gulddetaljer.

Kärlformer

Denna indelning i kärlformer omfattar endast de största och tydligaste fragmenten och endast en liten del av det totala antalet skärvor. Den är därför att betrakta som översiktlig. Sannolikt skulle en förnyad och fördjupad studie på materialet ge en något annorlunda bild även om tendensen tycks klar. Främst har ett urval av mynnings- och bottenskarvor använts i sammanställningen för att försöka ge en bild av materialet i helhet och den omfattar samtliga godstyper från undersökningen. Indelning baserar sig huvudsakligen på kärltillbehör, så som hankar, pipar och ben och en allmän bedömning av kärlets ursprungliga former.



Figur 29. Kärlformer från kvarteret Örtedalen. Samtliga godstyper.

Skålar, med raka eller branta mynningar, förekommer i samtliga faser och följer den allmänna tendensen av en ökad keramikanvändning från fas 5b och 6. Det är värt att påpeka att det endast är i fas 6 som skålen är den dominerande käriformen. Fasen domineras av fyndmaterial från det i sen tid påförda och mycket fyndrika utfyllnadslagret A437 vilket innehåller keramikmaterial från så gott som samtliga epoker i stadens historia. *Fat*, tallrikar och låga skålar med mynningsrand och plan eller bred öppen käriform, förekommer från och med fas 5a. Käritypen saknas helt i de tidigare faserna men blir snart den dominerande käriformen. Käriformen står sannolikt i samband med införandet av dekorer i

ringlad piplera. *Grytor*, benförsedda rundbukiga kärl med hank eller rörskaft, förekommer från och med fas 4a. Endast ett större fragment av lyftanordning, ett rörskaft till en gryta, finns i materialet vilken hör till fas 5b (fig 29). *Kannor*, större hänkelförsedda och högsträckta serveringskärl med eller utan hällanordning och rät eller vid mynning, återfinns i tre fyndposter. F236 är ett större bukfragment av vitt nästanstengods och tillhör fas 4a. De båda andra, F282 & F286 hör till fas 5b varav F282 är en hank av rödgods med stänkglasyr och F286 är av stengods (fig 29). *Krus*, mindre högsträckta dryckeskärl med eller utan hänkel och med snäv mynning, påträffas från och med fas 4a. Samtliga är av stengods. Endast F270, fas 4a, är av medeltida typ med tummad fot. *Supkopp*, liten tunnväggig skål med rak mynning och hänkel eller öra, finns representerad med ett fynd, F292, i fas 5a. Den lilla koppen är invändigt glaserad med en grön blyglasyr och utvändigt med en transparent, något gulbrun, blyglasyr. Märken efter hankens infästning finns strax under mynningen. Käritypen dateras vanligen till 1500- och 1600-tal. *Kruka*, förvaringskärl med högsträckt och cylindrisk form med vid mynning och flat botten, påträffades i samtliga faser. Dekor, utöver drejtränder, förekommer ytterst sällan och hänklar förekommer på enstaka kärl. De hänkelförsedda krukorna förekommer i något högre grad i fas 5b och 6. *Flaska*, cylindrisk form med smal hals och mycket snäv mynning, förekommer endast i ett fragment, F289, från fas 5a. Fastillhörigheten är i detta fall något osäker på grunda av de kraftiga störningarna i området. Flaskan är av ett gulbrunt genomsintrat stengods och bär stämpeln "um nassau". Troligen en mineralvattenflaska, vilken vanligen dateras till efter 1700. *Panna*, lågt benförsatt kokkärl med öppen form och hänkel eller rörskaft, förekommer endast som ett skadat rörskaft i fas 5b, F258. Rörskaftet är till skillnad från grytorna fäst direkt mot mynningen och en aning tillplattat närmast fästet. *Terrin*, större serveringskärl med lock och hänklar, oval eller rektangulär form, förekommer i ett fall, F183, från fas 6. Terrinen är odekorerad och av fajans, möjligen svensktillverkad och kan dateras efter 1700-talets mitt, troligen 1800-tal.

Figur 30. Den lilla skålen är av en typ som vanligen benämns supkopp. F292.



Obearbetat ben

Totalt insamlades 4,96 kilo obrända och obearbetade djurben fördelade på 41 fyndposter. Benmaterialet har samlats i ett representativt urval av kontexter, främst i anslutning till hus B, CI och CII, och utgör inte det totala antalet påträffade ben under

undersökningen. Cirka sex kilo ben gallrades under undersökningen, främst från lager tillhörande den yngre bebyggelsen i fas 6 och odlingslagret A1314 och uppgifter därom infördes i den stratigrafiska beskrivningen. Benen har inte analyserats närmare eller bedömts osteologiskt. En översiktlig okulär bedömning visar att ben finns från får, nöt och svin. Även en mindre mängd fiskben finns i materialet, främst från större fiskar.

Personliga tillhörigheter

Dräkt detaljer

Fyra fynd av har tolkats som dräkt detaljer. Dessa består av två söljor, en hake och ett litet oidentifierat kopparbeslag. En rektangulär och svårdaterad remsölja påträffades intakt, F30, i odlingslagret A1314, fas 5b. Ett korroderat och runt föremål, F377, tolkades även den som sölja och påträffades i lager tillhörande fas 4a. En liten hake, F21, i kopparlegering hittades tillsammans med textilredskap i fas 6a, se ovan. Därutöver påträffades ett litet bleck i kopparlegering, F70, i anslutning till hus B, fas 4b, vilket möjligen burits fastsytt på klädedräkten.

Kritpipor

16 fyndposter innehåller fragment av kritpipor. Kritpipor förekommer i lager från och med fas 5a och huvuddelen utgörs av odekorerade skaft vilka svårigen kan dateras närmare. Tobaksvaror finns omnämnt i skriftligt material från 1500-tal, men de äldsta "svenska" daterade kritpiporna kommer från örloggsskeppen Solen och Vasa vilka gick till botten 1627 och 1628 (Åkerhagen 1985:8). Tre skaft dekorerade skaft har kunnat dateras till 1600-tal och är av holländska typer. F367 har prickade linje i fem band och F321 har dekorerats med ringar och linjer. F 374 är även det av holländsk typ med dekor av en fransk lilja. F374 har daterats till 1630-1660 (Åkerhagen 2004: 27) och påträffades lager A 437, fas 6a. Därutöver påträffades ett fragmentariskt skaft, F335, stämplat "ockholm", sannolikt Stockholm. Den inhemska tillverkningen av kritpipor i vitbrännande lera kom igång först under 1700-tal och de stora bruken, utanför Värmland upphörde med sin tillverkning i mitten av 1800-tal (Åkerhagen 1985:17f). Ett fynd av ett grönglaserat skaft av vitbrännande lera har inte kunnat dateras närmare, men har möjligen producerats i Örebro, där liknande fynd påträffats (Åkerhagen 1997:44). Två fyndposter innehåller fragment från odekorerade piphuvud, F375 och F369, vilka inte närmare kunnat dateras. I övrigt påträffades två daterbara huvud av holländsk typ. F370 har en dekor av prickar runt mynningsranden och kan grovt dateras till 1600-tal. Huvudet F365 mäter 33 x 19 mm och kan utifrån en klackmärkning, en blomma, dateras till perioden 1630-1645 (Åkerhagen 2004:17f).

| Fnr | Del | Kommentar | Datering | Fas |
|------------|------------|------------------|-----------------|------------|
| 370 | Huvud | Mynningsdekor | 1600-tal | 6a |
| 367 | Skaft | Dekor | 1600-tal | 6a |
| 365 | Huvud | Klackmärke | 1630-45 | 5b |
| 335 | Skaft | "ockholm" | 1700-1850 | 5b |
| 321 | Skaft | Dekor | 1600-tal | 5b |
| 374 | Skaft | Dekor, lilja | 1630-60 | 6a |

Figur 31. Tabell över de daterbara fragmenten av kritpipor

Pärlor

Tre små rödbruna pärlor av bränd lera hittades under undersökningen. En mycket fragmentarisk pärla, F329, med knappt urskiljbara rester av den centralt placerade hållkanalen, hittades i fyllningen till brunnen A2862, fas 2. Ytterligare ett fragment av en pärla, F251, påträffades i brandlagret A1223 vid hus B, fas 4b. Dessutom hittades en i det närmste hel pärla, F250, i lerlagret under hus B, fas 1. F250 var D-formad, 12 x 9 mm och vägde 1 gram. Samtliga pärlor var av samma rödbruna färg och mycket porösa.

Vapen

Två föremål har registrerats som vapen. En armborstskäkta, F87, och en dolk, F419. Den 170 mm långa skäktan hittades i brandlagret A1223, fas 4a. Spetsen är rektangulär och fästet utgörs av en skadad och korroderad holk. Föremålet har ännu inte konserverats varför alternativa tolkningar, så som navare inte kan uteslutas. Dolken, F419, påträffades i odlingslagret närmast hus CII och har förts till fas 5b. Föremålet mäter 225 mm i längd och 24 mm över bladet. Tången är platt med den bredaste sidan mot ryggsidan, vilket är mycket ovanligt. Troligen är dolken avsedd att föras med handtag av ben eller hornskivor. Inga hål i tången har påträffats för en sådan fästordning. Möjligen utgör denna ett ämne till en eneggad dolk. Bladet är skadat och något krokigt. Hade kniven böjts på detta sätt efter att den härdats och anlöpts hade den sannolikt gått itu, varför skadan kan ha uppkommit redan under smidet. Fyndet är det enda i skrivande stund konserverade järnföremålet och uppvisar efter konservering ingen tydlig egg, även om ryggsidan är något kraftigare. Bladets form uppvisar dock stora likheter med så kallade njurdolkar vilka förekommer från mitten av 1200-tal och förblir populär fram till 1500-talets slut. (Sandstedt 2001:87f)



Figur 32. Den närmare 23 centimeter långa "dolken", F419 efter konservering

Övrigt

Ett femtiotal fynd, huvudsakligen av järn, har inte kunnat funktionsbestämmas. Dessa har inte indelats under någon av ovanstående rubriker. De flesta är beskrivna med vaga bestämningar som bleck, föremål och tenar i fyndlistan. Efter avslutad konservering kommer dessa sannolikt att komplettera de ovanstående grupperna något. Två fynd har inte närmare kunnat knytas till ovanstående rubriker trots sitt förhållandevis goda skick. Dessa utgörs av en järnring, F9, fas 4a vilken kan ha använts till en mängd funktioner. Den andra, F395, är ett 48 mm långt glasrör med okänd funktion, möjligen en parfympipett, vilken hittades i lager knutna till fas 5b.



Konklusion och kulturhistorisk tolkning

Lämningarna inom undersökningsytan präglas av tomtens perifera läge i förhållande till staden. Odling och sporadisk bebyggelse avlöser varandra från 1200-tal till nutid. De första spåren av bebyggelse, i detta fall en brunn, sammanfaller med den expansiva period som följde i staden efter domkyrkoflytten från Gamla Uppsala (Ferm 1986:44ff). Tillväxt skedde även utmed stadens utfartsgator, inte minst i stadens nordöstra delar, utmed "Tovagatan" som var stadens förbindelse med Gamla Uppsala by (Gustafsson 1986:109). Under 1300-talets senare delar tycks dock stadens expansion hastigt avklinga och befolkningen vara på nedgång och det är frestande att se denna nedgång som förklaring till brunnens övergivande. Orsakerna till det sena 1300-talets nedgång står troligen att finna i den senmedeltida agrarkrisen och peståren som drabbade de nordiska länderna under denna tid. Lars Ersgård betonar att det arkeologiska underlaget för denna nedgång är magert i Uppsala men håller för troligt att stadens ytterområden ödelagts medan stadskärnan förblivit intakt (Ersgård 1986: 98f).

Under 1400-tal och 1500-tal återhämtar sig staden ekonomiskt och bebyggelsen expanderar åter trots de många bränder som härjar staden (Ersgård 1986: 98f). Det är under denna period som någon mer omfattande bebyggelse anläggs inom undersökningsytan. Möjligen kan gjuteriverksamhetens etablering tas som intäkt för det ekonomiska uppsvinget i staden genom en ökad efterfrågan av de säkerligen kostsamma produkterna. Under 1400-tal ökar antalet metallkärl i Uppsala och efter 1500 uppstår en konkurrens med smidda kärl av järn (Elfwendahl 1999:129f). Då bebyggelsen upphör genom en brand är det frestande att se ett samband med de omfattande bränderna i den senmedeltida staden. Domkyrkostaden eldhärjades 1447, en omfattande brand utbröt i hela staden 1473, de östra stadsdelarna omfattades av en brand 1543 och 1572 skadades domkyrkan i en brand (Medeltidsstaden 3:10). Sålunda stämmer dateringen från undersökningen illa med någon av dessa och troligen är det en brand av mindre omfattning som återspeglar sig i materialet. Gjuteriverksamheten och bebyggelsen återhämtar sig aldrig varvid området återgår till odling och fåfot. Med undantag av Kungsgatans anläggande förefaller inte regleringen på 1640-talet nämnvärt påverka tomten.

De frågeställningarna som ställdes inför undersökningarna kan besvaras utifrån materialet i tre fall. Undersökningarna bidrog med ny och kompletterande kunskap om hantverksaktiviteter i kvarteret. Avseende de då påträffade hantverksaktiviteterna, främst smide och benhantverk (Carlsson et al 1999:177ff), kunde ingen direkt kontinuerlighet eller parallell ses i undersökningarna. Inga fragment som kan associeras med det senmedeltida benhantverket från undersökningarna 1999 påträffades inom ytan. De lämningarna av järnhantering som påträffades i ringa omfattning ansluter inte till 1999 års undersökningsresultat, där smidesaktivitet påvisats under 1300-talets förra hälft och 1600-tal.

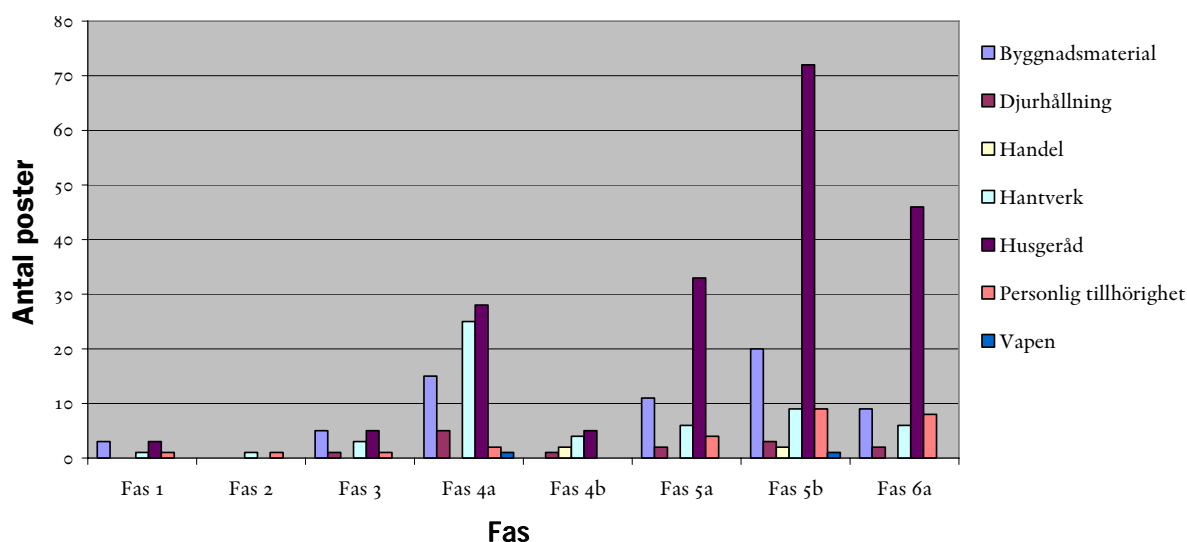
Utifrån enkom undersökningsresultaten från 2004 kan frågan om den medeltida stadens utbredning svårligen besvaras. Bebyggelsens fulla utbredning är ännu okänd

efter undersökningarna 2004 men bär karaktär av ”utkantsbebyggelse” vilken fluktuerat i enighet med stadens ekonomiska svängningar och variation i befolkningsmängd.

Inga spår av någon egentlig väg som antagits utifrån de historiska kartorna återfanns. Ej heller några spår av den gamla ”Tovagatan” som påträffades 1999. Närheten till denna har sannolikt präglat platsen och de påvisade aktiviteterna. Frågan om bebyggelsens utbredning utanför vägens omedelbara närhet kan inte bli annat än spekulativa utifrån undersökningen och lämnas därför till fortsatta undersökningar i området.

Bebyggelsestrukturen, åtminstone under fas 4a, kan inte ses som annat än av urban karaktär med ett i högsta grad urbant hantverk. De aktiviteter som anknyter till jordbruk och djurhållning som påvisats kan vara spår av såväl små stadsodlingar som mer storskaliga jordbruk.

Undersökningarna kompletterar och ansluter till bilden av kvarteret Örtedalen som ett kvarter präglad av hantverk i stadens utkant. Kvarterets utskjutna position i förhållande till stadens mer centrala delar har diskuterats av Ulrika Wallebom (Carlsson et al 1999:187). Såväl den medeltida huvudleden till Gamla Uppsala som en önskan att samla brandfarliga aktiviteter i form av smide och gjuteri ett stycke bort från stadskärnan är möjliga förklaringar. En intressant frågeställning för vidare undersökningar i Uppsalas utkanter vore huruvida kvarteret Örtedalen kan sägas vara ett specialiserade hantverkscentra och om liknande uppstått invid fler av stadens tillfartsvägar.



Figur 33. Föremålsgruppernas fördelning på antal fyndposter över tid i kvarteret Örtedalen.

Sammanfattande bebyggelseutveckling

Fas 0 – Ursprunglig topografi

Den orörda markytan utgjordes över hela undersökningsytan av homogen postglacial lera som låg ungefär 7,6 – 7,2 möh (RAK 1900). Höjdskillnaden på den orörda markytan var förhållandevis liten med en förhöjning mot sydöst och utmed Kungsgatan. En svag jämn sluttning var märkbar mot områdets västra delar, närmast mot Linnéträdgården. Sluttningen är sannolikt kommen av områdets placering på den västra kanten av Uppsalaåsen som löper i nord-sydlig riktning genom staden och vidare mot Gamla Uppsala.

Fas 1 – Markutnyttjande och odling

-1200

Denna fas betecknar den tidigaste markanvändningen på platsen. Inga spår av bebyggelse påträffades som kunde knytas till denna fas. Ett undre 5-10 centimeter tjockt skikt, närmast den sterila undergrunden, av humusinfiltrerad lera med inslag av träkol identifierades över hela undersökningsytan. Ett omrört lager där ovan innehöll gödsel och mer rikligt av kol. Detta lager tolkades som lämningar av förmodade odlingsaktiviteter i området före bebyggelsens etablering. Liknande iakttagelser gjordes i samband med undersökningarna i samma kvarter 1999 (Carlsson et al 1999: 161). Inga fynd har kunnat knytas till denna fas. De analyserade makroprover som insamlades från lagret har inte visat på någon omfattande odling. Endast ett fåtal fynd av målla och revormstörel, vilka snarare antyder ängsmarker än regelrätt odlade ytor, återfanns. Förekomst av träkol i provet visade sig vara förhållandevis hög och fynd av slaggfragment och fiskfjäll förekom vilket visar att bebyggelse sannolikt funnits i det omedelbara närområdet.

Fas 2 – Expansion och regression

ca 1200-1400

Under den andra fasen förtydligas närheten till bebyggelse genom en ofodrad brunn i områdets södra del. Brunnen kunde dateras med ¹⁴C till mellan 1210 och 1300. Inga ytterligare spår av bebyggelse fanns inom området. Brunnen omgavs och överlagrades av samma odlingslager som från fas 1 med undantag av ett ökat inslag av starkt fragmenterad tegelkross och trampade ytor. Dessa tolkades som tecken på en ökad aktivitet i området. Troligen är det under denna fas som lerlagret som dokumenterades i sektion I, utmed Kungsgatan, skall förklaras. Från lagret insamlades ett makroprov som visade sig innehålla klara indikationer på odling i form av frön från vete, havre och trädgårdsväxter så som kålrova. Markanvändningen har troligen skiftat över tid och både ängs-, betes-, och odlingsmark är tänkbara alternativ. 1200-talets intensiva aktivitet i staden avspeglas i fasen. Bebyggelsen har spridit sig utmed landsvägen till Gamla Uppsala och behovet av en brunn i det omedelbara närområdet uppstått. Behovet av brunnen har så småningom upphört, varvid området återgått till odling eller ängsmark i stadens ytterområde. Det är tänkbart att detta har ett samband med den av Lars Ersgård påtalade nedgången i staden under mitten av 1300-tal (Ersgård 1986: 98f). Liknande iakttagelser kunde göras under fas två och tre under undersökningarna 1999 (Carlsson et al 1999: 163).

Fas 3 – Den första bebyggelsen

ca 1400-1450

Under fas tre etableras bebyggelsen genom uppförandet av ett litet hus, CII, med stenskodda gavelstolpar i den södra delen av undersökningsområdet. Huset, möjligen ett uthus eller förrådsbod, har sannolikt haft en kort brukningstid. Inga tydliga tomtgränser eller väl avgränsade ytor kan knytas till denna fas. Inga större arbetsinsatser i samband med tomtetableringen, så som utjämningslager eller markberedning, har heller kunnat påvisas. Intrycket av bebyggelsen under denna fas är den av en tillfällig byggnad eller första etablering snarare än planerad gårdsbebyggelse av den typ som kan påvisas i den efterföljande fasen. Det förefaller inte heller skilja någon längre tid mellan hus CI i den efterföljande fasen och hus CII. De få fynd som kunnat knytas till byggnaden ger ringa ledtråd till funktionen då det huvudsakligen rör sig om byggnadsmaterial så som, spik och beslag. Ett fynd av en hästsko kan möjligen associera huset med djurhållning men fynd av verkstadskaraktär och hushållsaktiviteter förekommer även. Närmast hus CII

börjar en opreparerad gårdsplan eller aktivitetsyta att avsättas ovan odlingslagret och det är här de flesta fynden påträffats. Odlingen från fas ett och två fortsätter sannolikt under denna fas i den norra delen av området.

Fas 4a – Gårdsbebyggelse och gjuteriverksamhet

ca 1450-1500

Under fasen anläggs den första samlade gårdsbebyggelsen med två hus, B och CI, med en mellanliggande opreparerad gårdsplan. Den norra av de båda byggnaderna, hus B, har av allt att döma fungerat som ett gjuteri. Två konstruktioner, en sandfylld trälåda och ett kraftigt rektangulärt ugnsfundament kunde kopplas till gjuteriverksamhet. Liknande konstruktioner finns från ett medeltida grytgjuteri i kvarteret Pantern i Uppsala (Anund 1999 & 1992a:235). Fyndmaterialet från fasen uppvisar en mycket hög andel hantverksrelaterade fynd (fig 33). Inuti byggnaden påträffades gjutformsfragment efter gryttillverkning, järnslag, mindre verktyg, medeltida mynt och keramik. Gjutformsfragmenten uppvisar hög kvalitet och omfattar samtliga delar till medeltida gjutformar för gryttillverkning. Materialet är mycket litet i omfattning vilket har tolkats som att produktionen varit kortvarig, men utan tvekan utförts av en specialiserad hantverkare. Att produktionen inte återupptas efter den efterföljande branden, fas 4b, kan tolkas som en överetablering inom yrket funnits i staden. Undersökningar i det närbelägna kvarteret Sandbacken har påvisat gjuteriverksamhet med samtida dateringar (Ersgård 1986:84). Kopparslagg saknas helt i materialet vilket kan bero på brister i undersökningsmetoden alternativt tillverkning av grytor i andra material. Om järngrytor genom vidare analys av fyndmaterialet kan påvisas i materialet skulle detta vara en mycket tidig datering. I den södra delen av tomten uppförs ett mindre stolp- eller kubburet hus med källargrop och spis, hus CI. Huset har delvis gemensamma konstruktionsdetaljer med det äldre huset CII, från fas 3, vilket tolkats som att de båda byggnaderna avlöst varandra. Den större delen av fyndmaterial med anknytning till husgeråd från fasen (fig 33) kommer från eller omkring hus CI vilket tolkats som ett mindre bostadshus. Bebyggelsen ödeläggs genom en katastrofal brand ca 1500. Inga spår av åtskiljande tomtgränser har påträffats vilket tolkats som att stora delar av de idag befintliga tomtgränserna etableras i samband med bebyggelsen under fas 4, undantaget den nya sträckningen av Kungsgatans efter stadens reglering.

Fas 4b – Brand och ödeläggelse

ca 1500

Bebyggelsen i fas 4a förstördes av en brand vilken identifierades genom omfattande brandlager inom undersökningsytan. Brandlager påträffades i anslutning till hus B i norr och hus CI i söder. I anslutning till gjuterilokalen påträffades närmast under brandlagret en brakteat präglad under Sten Sture d. ä. Detta daterar branden till mellan åren 1470 – 1500. Bebyggelsen har övergetts efter branden och inga försök att återbygga eller reparera byggnaderna har påträffats. Antydningar om att marken röjts eller städats, möjligen i jakt på användbara ägodelar, kunde ses i området runt hus B. Troligen har även värmebeständigt byggnadsmaterial återanvänts, då endast mycket lite av smältugnens överbyggnad påträffades. I hus CI förefaller dock spisfundamentet ha stått ännu ett tag efter branden liksom den tegelfodrade gropan använts för avfall. Fynden från denna fas skall sannolikt räknas till någon av de angränsande faserna. Materialet uppvisar trots sin litenhet likheter i sammansättning med fas 4a (fig 33).

Fas 5a – Ödetomt och markarbeten

ca 1500-1600

Under fasen förefaller tomten inledningsvis ligga öde eller för fåfot. Det tjocka odlingslagret som karakteriserar den efterföljande fasen börjar bildas av jord och avfall. Endast en kronologisk skiktning i fyndmaterialet mellan det omrörda odlingslagrets nedre och övre delar kunde anas under fältarbetet. Delar av fyndmaterialet från odlingslagret i fas 5b har sannolikt deponerats redan under denna äldre fas. Yngre rödgoods med ringlad dekor och enstaka fajanskärl uppträder under fasen, men ännu saknas kritpipor och andra yngre fynd. Flera störningar har tolkats som förberedande arbeten, främst stenröjning, för en intensifierad odling under den efterföljande fasen 5b. Dessa har skadat och avlägsnat delar av stensyllen till hus B. Sannolikt är även detta förklaringen ett antal av de stenlyft och mörkfärgningar som påträffades invid hus CI. Återstoden av spisfundamentet i hus CI rivs även under fasen. De tegel som inte kunnat återanvändas har deponerats i och över den närliggande och avfallsfyllda källargropen i utjämnande syfte.

Fas 5b – Odling och avfallsdeponering

ca 1600-1886

Fasen kännetecknas av fortsatt och intensifierad odling. Ett kraftigt gödselblandat och omrört odlingslager täcker hela den exploaterade ytan. Det fyndrika lagret innehöll avfall i form av djurben och rikligt av fragmenterad keramik. Ett ”nytt” inslag är kritpipor i de övre delarna. Odlingen ges även stöd av det historiska kartmaterialet från 1600- och 1700-tal. Det är en tydlig dominans av husgeråd i fyndmaterialet från fas 5b. De skriftliga källorna från denna tid visar att det finns en ovanligt hög andel hantverkare i kvarteret under 1600-tal (Carlsson et al 1999:183ff). Det ringa inslaget av hantverksavfall, jämfört med husgeråd, under fasen ger en något avvikande bild. Förutom ägarens namn, och undantagsvis ägarens yrke, anger inte det skriftliga materialet huruvida innehavaren nyttjat tomten för bostad eller näringsverksamhet. Sannolikt har merparten av stadens hantverkare av ekonomiska skäl nyttjat samma tomt för både bostad och verkstad. Mer troligt är det är ett selektivt förhållningssätt till avfallet som avspeglas. Man har undvikigt att kasta icke nedbrytbart och besvärligt hantverksavfall, som slagg, järnskrot etc. på den odlingsbara marken. Istället har hushållsavfall som avskräde och djurben med närande verkan prioriterats. Bevaringsförhållandena för organiskt material har varit mycket dåliga inom undersökningsytan vilket kan ha inverkat missvisande i fyndmaterialet avseende vissa hantverkskategorier så som skomakare eller timmermän.

Fas 6 – Sentida bebyggelselämningar

1886-2004

Fasen representerar den på tomten senast stående bebyggelsen. Inom undersökningsområdet fanns lämningar efter ett hus utmed Kungsgatan med tillhörande utbyggnad, troligen ett trapphus. Huset uppfördes efter ritningar godkända 1886 och moderniserades i samband med att en konditoriverksamhet inrättades i byggnaden efter 1946. De flesta av de sentida störningarna som dokumenterades hör samman med denna verksamhet och utgjordes av vatten- gas- och senare även värmeledningar. Merparten av fynden från denna fas kommer från det fyndrika utjämningslagret under hus A. I det påförda lagret påträffades bland annat keramik från medeltid till 1900-tal. Fyndens ursprung kan svårigen bestämmas med närmare proveniens än Uppsala. Bebyggelsen revs under 1990-tal och tomten utnyttjades som parkeringsplats fram till starten av de arkeologiska undersökningarna.



Sammanfattning

Under sommaren 2004 genomförde Upplandsmuseet en slutundersökning av fastigheten Dragarbrunn 4:5, Uppsala, Raä 88 efter beslut av länsstyrelsen i Uppsala län, dnr: 431-294-04 (beslutsdatum 2004-05-28). Fastigheten ligger i kvarteret Örtedalen på den nordöstra begränsningen av fornlämningsområdet. Tomten förundersöktes sommaren 2003 och kulturlager hade konstaterats vilka preliminärt daterades till senmedeltid och historisk tid.

Undersökningarna 2004 har påvisat aktiviteter i området från 1200-tal och framåt. Dessa har präglats av odling med kortare avbrott av bebyggelse. Efter anläggandet av en brunn under 1200-tal och efterföljande odling vidtar den första bebyggelsen först under 1400-tal, i form av en grytgjutarverkstad och bostad. Grytgjutarverkstaden identifierades genom konstruktioner så som en gjutlåda och fynd av ett flertal gjutformar i bränd lera. Denna överges i samband med en omfattande brand, varefter odling återupptas under 1500-tal och präglar tomten fram till det sena 1800-talets trähusbebyggelse vidtar.

Den totala lagertjockleken uppgick till mellan 1,2 och 1 meter, varav 0,6- 0,8 meter utgjordes av kulturlager. Den orörda marknivån var belägen 7,6- 7,2 meter över havet.



Referenser

Arkiv

UM. Upplandsmuseets arkiv

UUB. Uppsala universitetsbibliotek, handskriftsavdelningen.

Litteratur

Anund J. 2004. "Interaction, Convention and Regulation Infrastructures in Medieval Uppsala". I Lübecker colloquium zur Stadtarchäologie im Hanseraum IV: die infrastructure. Lübeck.

Anund, J. Carlsson, R. & Syse, B. 2001. "Uppsalas medeltid och 1600-talets källor." I Uppland 2001. Uppsala.

Anund, J (red). Ronnie, C. Elfwendahl, M. & Pettersson, K. 2000 I skuggan av domkyrkan, Arkeologi i Uppsalakvarteret Disa, 1973-1993. Kvarteret Disa, Uppsala stad, Raä 88. Dnr 4119/74;2828/93. Arkeologisk provundersökning 1973 och slutundersökning 1974; arkeologisk förundersökning 1992 och slutundersökning 1993. UV Bergslagen rapport 2000:5.

Anund, J. 1992a. "A medieval cauldron foundry in Pantern, Uppsala" I Resue and Research. Reflections of society in Sweden 700-1700 A.D. Riksantikvarieämbetet, arkeologiska undersökningar, Skrifter No 2. Stockholm.

Bartels, M. 1999. Steden in scherven/Cities in sherds. Vondsten uit beerputten in Deventer, Dordrecht, Nijmegen en Tiel (1250-1900)/ Finds from cesspits in Deventer, Dordrecht, Nijmegen and Tiel (1250-1900). Band 1 & 2. Amersfoort.

Anund, J. 1992b. Ett medeltida bronsgjuteri i Uppsala. Olawe Grytogiwtara och andra hantverkare i medeltidsstaden. C-uppsats i arkeologi 1992. Högre seminariet för laborativ arkeologi, Stockholms universitet. Stockholm.

Borg, K (Red). 1998. Eketorp- III. Den medeltida befästningen på Öland. Artefakterna. Stockholm.

Broberg, B & Hasselmo, M. 1981. Keramik, kammar och skor från 7 medeltida städer. Fyndstudie. Medeltidsstaden 30. Den tidiga urbaniseringsprocessens konsekvenser för nutida planering. Riksantikvarieämbetet och Statens historiska museer. Rapport. Stockholm

Brorsson, T. Manus. Keramiken från kvarteret Liljan, Malmö. UV-Syd Rapport.

Busser, JB. 1773, 1769. Utkast till beskrifning om Uppsala, del I och II. Uppsala.

Bäck, M. 2000. "Stengodskeramiken" i I skuggan av domkyrkan, Arkeologi i Uppsalakvarteret Disa, 1973-1993. Kvarteret Disa, Uppsala stad, Raä 88. Dnr 4119/74;2828/93. Arkeologisk provundersökning 1973 och slutundersökning 1974; arkeologisk förundersökning 1992 och slutundersökning 1993. (Red: Anund, J) UV Bergslagen rapport 2000:5.

Carlsson, R. Qviström, L. Syse, B. & Wallebom, U. 1999. På vägen in till staden. Arkeologisk undersökning 1999. Lämningar från medeltid och nyare tid i kvarteret Örtedalen i Uppsala. Upplandsmuseets skriftserie nr 2. Uppsala.

Carlsson, R. Elfwendahl, M. & Perming, A. 1991. Bryggaren. Ett kvarter i centrum. En medeltidsarkeologisk undersökning i Uppsala 1990. Riksantikvarieämbetet och Statens Historiska Museer rapport UV1991:1. Uppsala.

Eagan, G. 1998. The medieval household. Daily living c.1150-c.1450. Medieval finds from excavations in London, Museum of London. London.

Ehn, O. 1978. Kvarteren Hjorten, Leoparden, Lindormen, Sandbacken, Tigern och Örtedalen i Uppsala. Katalog över gårdar och hus. Uppsala.

Elfwendahl, M. 1999. Från skärva till kärl. Ett bidrag till vardagslivets historia i Uppsala. Lund studies in medieval archaeology 22. Lund.

Engeström, R. 1973. En bronsgjutarverkstad i kvarteret priorn i Visby. Studie av dess gjutformer. Trebetygsuppsats framlagd i seminariet arkeologi, särskilt nordeuropeisk vid Stockholms universitet. Stockholm

Ersgård, L. 1986. "Expansion och förändring i Uppsalas medeltida bebyggelse." I Från Östra Aros till Uppsala. En samling uppsatser kring det medeltida Uppsala. Uppsala stads historia VII. Uppsala.

Ferm, O. 1986. "Från Östra Aros till Uppsala. Uppsala under tidig medeltid". I Från Östra Aros till Uppsala. En samling uppsatser kring det medeltida Uppsala. Uppsala stads historia VII. Uppsala.

Forenius, S. 1996. Kvarteret Örtedalen- ingen lustgård före Linnéträdgården. Arkeologisk undersökning av medeltida och yngre kulturlager. Riksantikvarieämbetet, UV Uppsala rapport. Dnr 3475/84. ATA Stockholm.

Frolund, P. 2005. Gamla Uppsala- en bosättning från äldre järnålder vid Berget. Undersökningar för E4. Fornlämning 613-614. Uppsala socken. Uppland. Upplandsmuseet Rapport 2005:1 Uppsala.

Gustafsson, J-H. 1986. "Uppsalas medeltida stadsplan, sedd i ljuset av de senaste 20 årens arkeologiska undersökningar." I Från Östra Aros till Uppsala. En samling uppsatser kring det medeltida Uppsala. Uppsala stads historia VII. Uppsala.

Gustafsson, J-H. 1983. Rapport. Stadsarkeologisk undersökning. Provundersökning. Kv Örtedalen, Dragarbrunn 4:1. Uppsala. Uppland. Dnr 5040/83. ATA. Stockholm.

Gustafsson, J-H. 1981. Rapport. Provundersökning, Kv Örtedalen, Dragarbrunn 4:3, 4, 6. Uppsala. Uppland. Dnr 2879/81. ATA. Stockholm.

Qviström, L. 2003. Kvarteret Örtedalen, trasiga kulturlager i stadens utkant. Arkeologisk förundersökning. Upplandsmuseets rapport 2003: 18. Uppsala.

Qviström, L. Manus. Svartbäcken. Kulturlager från medeltid och historisk tid i ledningsschakt i Svartbäcksgatan. Arkeologiska undersökningar. Svartbäcksgatan sträckan St Olofsgatan-Råbyvägen. Uppsala, Uppland. UV Uppsala rapport.

Tagesson, G 2003. I Tyskebacken. Hus människor och industri i stormaktstidens Norrköping. (Red Karlsson, P. & Tagesson, G) Riksantikvarieämbetet, Arkeologiska undersökningar, Skrifter 47. Linköping.

Sandstedt, Fred. 2001. "Dolk" i Medeltidens ABC (Red Orrling, C) Statens Historiska Museum. Falun.

Syse, B. 2001a. Arkeologisk förundersökning. Kvarteret Örtedalen. Planerad exploatering. Upplandsmuseets rapport 2001:19. Uppsala.

Syse, B. 2001b. Arkeologisk schaktningsövervakning. Linnégatan – Dragarbrunnsgatan. Omläggning av fjärrvärmeledningar. Upplandsmuseets rapport 2001:20. Uppsala.

Åkerhagen, A. 1985. Kritpipor. Stockholm.

Åkerhagen, A. 1997. Svenska kritpipstillverkare. Kompendium.

Åkerhagen A. 2004. Datera en kritpipa. Kortfattad beskrivning. Kompendium.

Muntliga referenser

Ronnie Carlsson, Upplandsmuseet.

Johan Anund, Riksantikvarieämbetet, UV-Mitt.

Annika Larsson, Arkeologiska institutionen vid Uppsala Universitet.



Administrativa uppgifter

Plats: Uppsala, kvarteret Örtedalen, Dragarbrunn 4:5

RAÄ nr: 88, Uppsala stad

Fornlämningstyp: Kulturlager och bebyggelselämningar

Undersökningstyp: Slutundersökning

Orsak till undersökningen: Planerat bostadsbygge

Undersökningsperiod: 2004-08-16–2004-09-08

Höjdsystem: Uppsala kommuns

Projektledare: Joakim Kjellberg

Projektmedtagare: Anna Ölund, Robin Olsson

Upplandsmuseets dnr: 778/04

Upplandsmuseets projektnummer: 8120

Beställare: Uppsalahem AB

Handläggare på länsstyrelsen i Uppsala län: Jan- Helmer Gustafsson

Länsstyrelsens dnr: 431-294-04 (beslutsdatum 2004-05-28)

Dokumentation och arkivmaterial: Förvaras i Upplandsmuseets arkiv

Fynd: Förvaras i Upplandsmuseets föremålsmagasin



Bilaga 1. Fyndlista

| FNR | A | ENHET | FAS | MATERIAL | SAKORD | UNDERTYP | FÖREMÅLSGRUPP |
|-----|------|-------|-----|----------|-------------|-------------|------------------|
| 5 | 899 | 924 | 5a | Järn | Spik | | Byggnadsmaterial |
| 6 | 1223 | 1297 | 4a | Järn | Spik | | Byggnadsmaterial |
| 7 | 1223 | 1296 | 4a | Järn | Föremål | klump | |
| 8 | 1223 | 1296 | 4a | Järn | Föremål | mejsel? | Hantverk |
| 9 | 1223 | 1296 | 4a | Järn | Järnring | | |
| 10 | 437 | 540 | 6a | Järn | Hästsko | halvsko? | Djurhållning |
| 11 | 437 | 540 | 6a | Järn | Spik | | Byggnadsmaterial |
| 12 | 1180 | 1189 | 5b | Järn | Spik | | Byggnadsmaterial |
| 13 | 1180 | 1189 | 5b | Järn | Järnten | | Hantverk |
| 14 | 1420 | 1446 | 3 | Järn | Spik | | Byggnadsmaterial |
| 15 | 3191 | 3427 | 3 | Järn | Spik | | Byggnadsmaterial |
| 16 | 1564 | 2483 | 5b | Järn | Järnten | | |
| 17 | 1564 | 2483 | 5b | Järn | Söm | vinter | Djurhållning |
| 18 | 1564 | 2483 | 5b | Järn | Hästsko | | Djurhållning |
| 19 | 1564 | 2483 | 5b | Järn | Spik | | Byggnadsmaterial |
| 20 | 437 | 540 | 6a | Järn | Bleck | | |
| 21 | 437 | 540 | 6a | CU-leg. | Sölja | hake | Personlig |
| 22 | 437 | 540 | 6a | Järn | Beslag | märla | Byggnadsmaterial |
| 23 | 437 | 540 | 6a | Järn | | | |
| 24 | 437 | 540 | 6a | CU-leg. | Nål | | Hantverk |
| 25 | 437 | 540 | 6a | CU-leg. | Nål | Knappnål | Hantverk |
| 26 | 437 | 540 | 6a | CU-leg. | Fingerborg | | Hantverk |
| 27 | 437 | 540 | 6a | CU-leg. | Fingerborg | | Hantverk |
| 28 | 1564 | 2628 | 5b | Järn | Grythandtag | | Husgeråd |
| 29 | 1060 | 2482 | 5a | Järn | Föremål | Lamphållare | Husgeråd |
| 30 | 3161 | 3171 | 4a | Järn | Remsölja | | Personlig |
| 31 | 437 | 540 | 6a | Järn | Söm | | Djurhållning |
| 32 | 437 | 540 | 6a | Järn | Bleck | | |
| 33 | 437 | 540 | 6a | Järn | Bleck | | |
| 34 | 437 | 540 | 6a | Järn | | | |
| 35 | 437 | 540 | 6a | Järn | Spik | | Byggnadsmaterial |
| 36 | 437 | 540 | 6a | Järn | | | |
| 37 | 437 | 540 | 6a | Järn | Bleck | | |
| 38 | 437 | 540 | 6a | Järn | Bleck | | |
| 39 | 3054 | 3253 | 4b | Järn | Hästsko | flikig? | Djurhållning |
| 40 | 3054 | 3253 | 4b | Järn | Kniv | | Hantverk |
| 41 | 1019 | 50053 | 4a | Järn | Beslag | | |
| 42 | 1019 | 50053 | 4a | Järn | Kniv | | Husgeråd |
| 43 | 1019 | 50053 | 4a | Järn | Söm | | Djurhållning |
| 44 | 1019 | 50053 | 4a | Järn | Spik | | Byggnadsmaterial |
| 45 | 1314 | 50058 | 5b | Järn | Spik | | Byggnadsmaterial |
| 46 | 1314 | 50058 | 5b | Järn | Gångjärn | | Byggnadsmaterial |
| 47 | 1447 | 50061 | 3 | Järn | Spik | | Byggnadsmaterial |
| 48 | 1447 | 50061 | 3 | Slagg | | | Hantverk |
| 49 | 1447 | 50061 | 3 | Järn | Ljushållare | | Husgeråd |
| 50 | 1447 | 50061 | 3 | Järn | Beslag | | Byggnadsmaterial |
| 51 | 1447 | 50061 | 3 | Järn | Beslag | | Byggnadsmaterial |

| FNR | LÅNGD (MM) | BREDD (MM) | VIKT (G) | ANTAL | ANTAL FRAG | FRAG. GRAD |
|-----|------------|------------|----------|-------|------------|------------|
| 5 | 60 | 18 | 32 | 3 | 3 | Defekt |
| 6 | 65 | 30 | 80 | 5 | 6 | Fragment |
| 7 | 0 | 0 | 20 | 2 | 2 | Fragment |
| 8 | 0 | 0 | 14 | 1 | 2 | Defekt |
| 9 | 0 | 0 | 14 | 2 | 2 | Defekt |
| 10 | 0 | 0 | 54 | 1 | 1 | Defekt |
| 11 | 0 | 0 | 14 | 1 | 1 | Defekt |
| 12 | 0 | 0 | 42 | 2 | 2 | Defekt |
| 13 | 0 | 0 | 19 | 1 | 1 | Defekt |
| 14 | 0 | 0 | 113 | 4 | 4 | Defekt |
| 15 | 0 | 0 | 30 | 1 | 1 | Defekt |
| 16 | 0 | 0 | 22 | 2 | 2 | Defekt |
| 17 | 0 | 0 | 19 | 2 | 2 | Intakt |
| 18 | 0 | 0 | 42 | 1 | 1 | Defekt |
| 19 | 0 | 0 | 62 | 3 | 3 | Defekt |
| 20 | 0 | 0 | 9 | 1 | 1 | Fragment |
| 21 | 9 | 6 | 1 | 1 | 1 | Intakt |
| 22 | 0 | 0 | 3 | 1 | 1 | Defekt |
| 23 | 0 | 0 | 3 | 1 | 1 | Fragment |
| 24 | 25 | 1 | 2 | 4 | 4 | Fragment |
| 25 | 30 | 1 | 2 | 12 | 0 | Intakt |
| 26 | 22 | 19 | 6 | 1 | 1 | Defekt |
| 27 | 20 | 19 | 8 | 1 | 1 | Defekt |
| 28 | 0 | 0 | 110 | 1 | 1 | Defekt |
| 29 | 0 | 0 | 100 | 1 | 1 | Defekt |
| 30 | 53 | 60 | 34 | 1 | 1 | Intakt |
| 31 | 0 | 0 | 4 | 1 | 1 | Intakt |
| 32 | 0 | 0 | 28 | 1 | 2 | Defekt |
| 33 | 50 | 36 | 40 | 1 | 1 | Fragment |
| 34 | 0 | 0 | 46 | 1 | 3 | Fragment |
| 35 | 0 | 0 | 180 | 28 | 28 | Defekt |
| 36 | 0 | 0 | 7 | 1 | 1 | Fragment |
| 37 | 21 | 20 | 17 | 1 | 1 | Fragment |
| 38 | 0 | 0 | 7 | 1 | 1 | Fragment |
| 39 | 105 | 28 | 78 | 1 | 1 | Fragment |
| 40 | 188 | 24 | 44 | 1 | 1 | Intakt |
| 41 | 60 | 20 | 14 | 1 | 1 | Fragment |
| 42 | 135 | 10 | 28 | 1 | 2 | Komplett |
| 43 | 25 | 11 | 6 | 1 | 1 | Defekt |
| 44 | 0 | 0 | 62 | 5 | 0 | Defekt |
| 45 | 0 | 0 | 58 | 2 | 0 | Komplett |
| 46 | 60 | 20 | 18 | 1 | 1 | Fragment |
| 47 | 0 | 0 | 18 | 2 | 2 | Defekt |
| 48 | 30 | 10 | 1 | 1 | 1 | Fragment |
| 49 | 36 | 19 | 16 | 1 | 1 | Defekt |
| 50 | 0 | 0 | 30 | 1 | 2 | Defekt |
| 51 | 50 | 30 | 16 | 1 | 1 | Fragment |

| FNR | ANR | ENHET | FAS | MATERIAL | SAKORD | UNDERTYP | FÖREMÅLSGRUPP |
|-----|------|-------|-----|------------|-----------|-----------|------------------|
| 52 | 1447 | 50061 | 3 | Slagg | | | Hantverk |
| 53 | 1447 | 50061 | 3 | Bränd lera | Gjutform | | Hantverk |
| 54 | 2676 | 2706 | 1 | Järn | Spik | | Byggnadsmaterial |
| 55 | 2676 | 2706 | 1 | Järn | Ten | | Byggnadsmaterial |
| 56 | 3128 | 3377 | 3 | Järn | Hästska | | Djurhållning |
| 57 | 3128 | 3377 | 3 | Järn | Järnten | | |
| 58 | 1035 | 1313 | 5a | Järn | Spik | | Byggnadsmaterial |
| 59 | 1035 | 1313 | 5a | Järn | Söm | | Djurhållning |
| 60 | 1035 | 1313 | 5a | Järn | Järnten | | |
| 61 | 925 | 50076 | 5b | Järn | Spik | | Byggnadsmaterial |
| 62 | 925 | 50076 | 5b | Järn | | | |
| 63 | 925 | 50076 | 5b | Järn | | | |
| 64 | 925 | 943 | 5b | Järn | Järnten | | |
| 65 | 3285 | 3337 | 5a | Järn | Järnten | | |
| 66 | 3184 | 3353 | 5b | Järn | Järnten | | |
| 67 | 1223 | 3252 | 4a | Järn | Spik | | Byggnadsmaterial |
| 68 | 3032 | 3094 | 4b | Järn | Pryl? | | Hantverk |
| 69 | 1223 | 2707 | 4a | Järn | Spik | | Byggnadsmaterial |
| 70 | 1223 | 2707 | 4a | CU-leg. | Bleck | | |
| 71 | 1568 | 50088 | 1 | Järn | Bleck | | |
| 72 | 1568 | 50088 | 1 | Järn | Hänglås | | Husgeråd |
| 73 | 1568 | 50088 | 1 | Slagg | | | Hantverk |
| 74 | 1568 | 50088 | 1 | Järn | Bleck | | |
| 75 | 1568 | 50088 | 1 | Järn | Föremål | | Husgeråd |
| 76 | 1568 | 50088 | 1 | Järn | Spik | | Byggnadsmaterial |
| 77 | 1568 | 50088 | 1 | Järn | Bleck | | |
| 78 | 1568 | 50088 | 1 | Järn | Bleck | | |
| 79 | 1568 | 50088 | 1 | Järn | | | |
| 80 | 1223 | 1312 | 4a | Flinta | Bearbetad | Br flinta | Husgeråd |
| 81 | 1223 | 1312 | 4a | Bränd lera | Gjutform | | Hantverk |
| 82 | 1223 | 1312 | 4a | Järn | Söm | | Djurhållning |
| 83 | 1223 | 1312 | 4a | Järn | Spik | | Byggnadsmaterial |
| 84 | 1223 | 50102 | 4a | Järn | Spik | | Byggnadsmaterial |
| 85 | 1223 | 50102 | 4a | Järn | Järnten | | |
| 86 | 1223 | 50102 | 4a | Järn | Järnten | | |
| 87 | 1223 | 50102 | 4a | Järn | Skakta? | | Vapen |
| 88 | 2893 | 3031 | 5a | Järn | Gryta? | | Husgeråd |
| 89 | 1223 | 50102 | 4a | Järn | Spik | | Byggnadsmaterial |
| 90 | 1223 | 1311 | 4a | Järn | Kniv | | Husgeråd |
| 91 | 1223 | 1311 | 4a | Järn | Bleck | | |
| 92 | 1223 | 1311 | 4a | Järn | Hästska | | Djurhållning |
| 93 | 1223 | 1311 | 4a | Järn | Mejsel | | Byggnadsmaterial |
| 94 | 1223 | 1364 | 4a | Järn | Spik | | Byggnadsmaterial |
| 95 | 1223 | 1364 | 4a | Järn | Beslag | | Byggnadsmaterial |
| 96 | 1223 | 1364 | 4a | Järn | Järnten | | |
| 97 | 1060 | 2482 | 5a | Järn | Gångjärn | | Byggnadsmaterial |
| 98 | 1060 | 2482 | 5a | Ben | Avfall | | |
| 99 | 1060 | 2482 | 5a | Järn | Gångjärn | | Byggnadsmaterial |
| 100 | 1060 | 2482 | 5a | Järn | Beslag | | |
| 101 | 1060 | 2482 | 5a | Järn | Slagg | | Byggnadsmaterial |

| FNR | LÄNGD (MM) | BREDD (MM) | VIKT (G) | ANTAL | ANTAL FRAG | FRAG. GRAD |
|-----|------------|------------|----------|-------|------------|------------|
| 52 | 40 | 33 | 16 | 1 | 1 | Fragment |
| 53 | 40 | 25 | 22 | 1 | 1 | Fragment |
| 54 | 38 | 17 | 8 | 1 | 1 | Defekt |
| 55 | 0 | 0 | 8 | 1 | 1 | Defekt |
| 56 | 0 | 0 | 20 | 1 | 1 | Fragment |
| 57 | 0 | 0 | 0 | 34 | 1 | Fragment |
| 58 | 0 | 0 | 64 | 4 | 0 | Defekt |
| 59 | 40 | 13 | 6 | 1 | 1 | Defekt |
| 60 | 0 | 0 | 4 | 0 | 1 | Fragment |
| 61 | 0 | 0 | 24 | 2 | 1 | Defekt |
| 62 | 51 | 23 | 30 | 1 | 1 | Fragment |
| 63 | 0 | 0 | 6 | 0 | 3 | Fragment |
| 64 | 0 | 0 | 110 | 1 | 1 | Defekt |
| 65 | 55 | 0 | 8 | 1 | 1 | Fragment |
| 66 | 68 | 6 | 22 | 1 | 1 | Fragment |
| 67 | 0 | 0 | 50 | 4 | 0 | Fragment |
| 68 | 180 | 0 | 70 | 1 | 1 | Defekt |
| 69 | 0 | 0 | 90 | 2 | 2 | Defekt |
| 70 | 35 | 24 | 20 | 1 | 2 | Fragment |
| 71 | 38 | 0 | 2 | 1 | 1 | Fragment |
| 72 | 75 | 54 | 136 | 1 | 1 | Fragment |
| 73 | 30 | 14 | 2 | 1 | 1 | Fragment |
| 74 | 0 | 25 | 6 | 1 | 1 | Fragment |
| 75 | 0 | 0 | 218 | 1 | 1 | Defekt |
| 76 | 0 | 0 | 90 | 5 | 0 | Defekt |
| 77 | 45 | 0 | 8 | 1 | 1 | Fragment |
| 78 | 0 | 0 | 18 | 1 | 1 | Fragment |
| 79 | 80 | 0 | 64 | 1 | 2 | Defekt |
| 80 | 0 | 0 | 1 | 1 | 1 | Fragment |
| 81 | 33 | 18 | 4 | 1 | 1 | Fragment |
| 82 | 0 | 0 | 10 | 1 | 1 | Defekt |
| 83 | 0 | 0 | 22 | 4 | 0 | Defekt |
| 84 | 0 | 0 | 100 | 4 | 4 | |
| 85 | 60 | 7 | 14 | 1 | 1 | Fragment |
| 86 | 0 | 0 | 8 | 1 | 1 | Fragment |
| 87 | 170 | 5 | 78 | 1 | 1 | Komplett |
| 88 | 0 | 0 | 560 | 1 | 6 | |
| 89 | 45 | 12 | 8 | 1 | 1 | Defekt |
| 90 | 0 | 0 | 14 | 1 | 1 | Defekt |
| 91 | 0 | 0 | 50 | 0 | 6 | |
| 92 | 85 | 25 | 52 | 1 | 1 | Fragment |
| 93 | 0 | 0 | 90 | 1 | 1 | Intakt |
| 94 | 0 | 0 | 80 | 5 | 5 | Defekt |
| 95 | 0 | 0 | 78 | 1 | 1 | Defekt |
| 96 | 190 | 36 | 198 | 1 | 2 | Defekt |
| 97 | 0 | 0 | 178 | 1 | 1 | |
| 98 | 30 | 15 | 4 | 1 | 1 | Fragment |
| 99 | 0 | 0 | 42 | 1 | 1 | Defekt |
| 100 | 0 | 0 | 18 | 1 | 1 | Fragment |
| 101 | 0 | 0 | 130 | 16 | 0 | Defekt |

| FNR | ANR | ENHET | FAS | MATERIAL | SAKORD | UNDERTYP | FÖREMÅLSGRUPP |
|-----|-------|-------|-----|------------|---------------|--------------|------------------|
| 102 | 50121 | 50122 | 4a | Järn | Spik | | Byggnadsmaterial |
| 103 | 50121 | 50122 | 4a | Järn | Beslag | | |
| 104 | 50121 | 50122 | 4a | Bränd lera | Gjutform? | | Hantverk |
| 105 | 50121 | 50122 | 4a | Ben | Avfall | | |
| 106 | 50121 | 50122 | 4a | Järn | Beslag | | |
| 107 | 50121 | 50122 | 4a | Järn | Remsölja | | Djurhållning |
| 108 | 50121 | 50122 | 4a | Järn | Söm? | | Djurhållning |
| 109 | 50121 | 50122 | 4a | Järn | Järnten? | | |
| 110 | 50121 | 50122 | 4a | Järn | Järnten? | | |
| 111 | 50121 | 50122 | 4a | Järn | Bleck | | |
| 112 | 50121 | 50122 | 4a | Slagg | | | Hantverk |
| 113 | 50121 | 50122 | 4a | Järn | Bleck | | |
| 114 | 50121 | 50122 | 4a | Järn | Fragment | | |
| 115 | 1223 | 1311 | 4a | Ben | Avfall | | Husgeråd |
| 116 | 2893 | 3031 | 5a | Ben | Avfall | | Avfall |
| 117 | 1223 | 1364 | 4a | Bränd lera | Gjutform | | Hantverk |
| 118 | 3191 | 3427 | 3 | Ben | Avfall | | Avfall |
| 119 | 437 | 540 | 6a | Flinta | Eldslagnings- | | Husgeråd |
| 120 | 3161 | 3171 | 4a | Ben | Avfall | | Avfall |
| 121 | 925 | 943 | 5b | Ben | Avfall | | Avfall |
| 122 | 1180 | 1189 | 5b | Slagg | | | Hantverk |
| 123 | 1180 | 1189 | 5b | Ben | Avfall | | Avfall |
| 124 | 2676 | 2706 | 1 | Ben | Avfall | | Avfall |
| 125 | 1190 | 1222 | 5b | Ben | Avfall | | Avfall |
| 126 | 528 | 869 | 4a | Bränd lera | Gjutform | | Hantverk |
| 127 | 1314 | 2708 | 5b | Ben | Avfall | | Avfall |
| 128 | 1314 | 2708 | 5b | Ben | Avfall | | Avfall |
| 129 | 1314 | 2708 | 5b | Järn | Föremål | Fönsterhake? | Byggnadsmaterial |
| 130 | 1060 | 2482 | 5a | Ben | Avfall | | Avfall |
| 131 | 1060 | 2482 | 5a | Ben | Avfall | | Avfall |
| 132 | 1019 | 50053 | 4a | Ben | Avfall | | Avfall |
| 133 | 3054 | 3253 | 4b | Ben | Avfall | | Avfall |
| 134 | 3032 | 3099 | 4b | Skiffer | Bryne | | Hantverk |
| 135 | 3032 | 3094 | 4b | Ben | Avfall | | Avfall |
| 136 | 3032 | 3099 | 4b | Ben | Avfall | | Avfall |
| 137 | 1180 | 1189 | 5b | Ben | Avfall | | Avfall |
| 138 | 3116 | 3339 | 4a | Järn | Spik | | Byggnadsmaterial |
| 139 | 3116 | 3339 | 4a | Ben | Avfall | | Avfall |
| 140 | 899 | 924 | 5a | Ben | Avfall | | Avfall |
| 141 | 2850 | 2861 | 5a | Ben | Avfall | | Avfall |
| 142 | 2850 | 2861 | 5a | Järn | Föremål | | |
| 143 | 1223 | 1057 | 4a | Ben | Avfall | | Husgeråd |
| 144 | 1223 | 1057 | 4a | Bränd lera | Gjutform | | Hantverk |
| 145 | 2588 | 2595 | 5b | Ben | Avfall | | Avfall |
| 146 | 1223 | 3252 | 4a | Ben | Avfall | | Avfall |
| 147 | 1223 | 1297 | 4a | Ben | Avfall | | Avfall |
| 148 | 1223 | 1297 | 4a | Bränd lera | Gjutform | | Hantverk |
| 149 | 1223 | 1297 | 4a | Ben | Avfall | | Avfall |
| 150 | 1223 | 1297 | 4a | Bränd lera | | | |
| 151 | 1060 | 2482 | 5a | Slagg | | Järnslag | Hantverk |

| FNR | LÄNGD (MM) | BREDD (MM) | VIKT (G) | ANTAL | ANTAL FRAG | FRAG. GRAD |
|-----|------------|------------|----------|-------|------------|------------|
| 102 | 0 | 0 | 180 | 8 | 8 | |
| 103 | 200 | 27 | 280 | 1 | 1 | Defekt |
| 104 | 30 | 18 | 4 | 1 | 1 | Fragment |
| 105 | 0 | 0 | 8 | 2 | 2 | Fragment |
| 106 | 120 | 20 | 46 | 1 | 2 | Defekt |
| 107 | 80 | 50 | 58 | 1 | 1 | Defekt |
| 108 | 45 | 14 | 10 | 1 | 1 | Defekt |
| 109 | 50 | 9 | 16 | 0 | 0 | |
| 110 | 70 | 20 | 34 | 1 | 1 | Fragment |
| 111 | 0 | 0 | 102 | 1 | 2 | Defekt |
| 112 | 0 | 0 | 254 | 46 | 46 | Fragment |
| 113 | 30 | 28 | 8 | 1 | 1 | Fragment |
| 114 | 0 | 0 | 48 | 1 | 1 | Fragment |
| 115 | 0 | 0 | 4 | 2 | 2 | Fragment |
| 116 | 0 | 0 | 118 | 4 | 4 | Fragment |
| 117 | 0 | 0 | 1590 | 0 | 126 | Fragment |
| 118 | 0 | 0 | 38 | 0 | 0 | |
| 119 | 0 | 0 | 0 | 2 | 2 | Fragment |
| 120 | 0 | 0 | 12 | 1 | 1 | Fragment |
| 121 | 0 | 0 | 24 | 0 | 0 | |
| 122 | 0 | 0 | 166 | 2 | 2 | Fragment |
| 123 | 0 | 0 | 2 | 1 | 1 | Fragment |
| 124 | 0 | 0 | 198 | 0 | 0 | Fragment |
| 125 | 0 | 0 | 30 | 0 | 7 | Fragment |
| 126 | 0 | 0 | 418 | 9 | 9 | Fragment |
| 127 | 0 | 0 | 38 | 0 | 0 | |
| 128 | 0 | 0 | 4 | 2 | 2 | Fragment |
| 129 | 51 | 12 | 8 | 1 | 2 | Komplett |
| 130 | 0 | 0 | 1600 | 0 | 0 | |
| 131 | 0 | 0 | 4 | 4 | 4 | Fragment |
| 132 | 0 | 0 | 46 | 0 | 0 | |
| 133 | 0 | 0 | 2 | 1 | 1 | Fragment |
| 134 | 0 | 0 | 26 | 1 | 1 | Defekt |
| 135 | 0 | 0 | 10 | 0 | 0 | |
| 136 | 0 | 0 | 654 | 0 | 0 | |
| 137 | 0 | 0 | 516 | 0 | 0 | |
| 138 | 56 | 16 | 8 | 0 | 0 | |
| 139 | 0 | 0 | 4 | 1 | 1 | Fragment |
| 140 | 0 | 0 | 88 | 0 | 0 | |
| 141 | 0 | 0 | 28 | 0 | 0 | |
| 142 | 0 | 0 | 6 | 1 | 1 | Fragment |
| 143 | 0 | 0 | 12 | 1 | 0 | |
| 144 | 0 | 0 | 20 | 0 | 2 | Fragment |
| 145 | 0 | 0 | 180 | 7 | 0 | |
| 146 | 0 | 0 | 16 | 0 | 0 | Fragment |
| 147 | 0 | 0 | 28 | 0 | 0 | |
| 148 | 0 | 0 | 68 | 0 | 5 | Fragment |
| 149 | 0 | 0 | 0 | 1 | 0 | |
| 150 | 0 | 0 | 6 | 0 | 1 | Fragment |
| 151 | 106 | 60 | 432 | 0 | 2 | Fragment |

| FNR | ANR | ENHET | FAS | MATERIAL | SAKORD | UNDERTYP | FÖREMÅLSGRUPP |
|-----|------|-------|-----|------------|-------------|-----------|------------------|
| 152 | 1060 | 2482 | 5a | Bränd lera | Gjutform | | Hantverk |
| 153 | 1060 | 2482 | 5a | Slagg | Smälta | | Hantverk |
| 154 | 1223 | 1297 | 4a | Bergart | Kvarnsten | | Hantverk |
| 155 | 1223 | 1296 | 4a | Ben | Avfall | | Avfall |
| 156 | 1223 | 1296 | 4a | Ben | Avfall | | Avfall |
| 157 | 466 | 527 | 4a | Bränd lera | Gjutform | | Hantverk |
| 158 | 2676 | 2706 | 1 | Bränd lera | Gjutform | | Hantverk |
| 159 | 3275 | 3338 | 5a | Slagg | | | Hantverk |
| 160 | 1564 | 2483 | 5b | Ben | Avfall | | Avfall |
| 161 | 1564 | 2483 | 5b | Bränd lera | | | Byggnadsmaterial |
| 162 | 1564 | 2483 | 5b | Bränd lera | Ugnsvägg | | Byggnadsmaterial |
| 163 | 1564 | 2483 | 5b | Ben | Avfall | | Avfall |
| 164 | 1223 | 1312 | 4a | Bränd lera | Gjutform | | Hantverk |
| 165 | 1223 | 1312 | 4a | Ben | Avfall | | Avfall |
| 166 | 1223 | 1312 | 4a | Järn | Spik | | Byggnadsmaterial |
| 167 | 1223 | 1312 | 4a | Järn | Märkla? | | Byggnadsmaterial |
| 168 | 1223 | 1297 | 4a | Bergart | Kvarnsten | | Hantverk |
| 169 | 3191 | 3427 | 3 | Ben | Islägg | | Personlig |
| 170 | 2486 | 2503 | 4a | Järn | Spik | | Byggnadsmaterial |
| 171 | 2486 | 2503 | 4a | Ben | Avfall | | Avfall |
| 172 | 2486 | 2503 | 4a | Ben | Avfall | | Avfall |
| 173 | 2486 | 2503 | 4a | Bränd lera | Gjutform | | Hantverk |
| 174 | 2588 | 2595 | 5b | Keramik | Kärl | BII:4 | Husgeråd |
| 175 | 2588 | 2595 | 5b | Keramik | Kärl | BII:4 | Husgeråd |
| 176 | 1314 | 2060 | 5b | Keramik | Kärl | BII:4 | Husgeråd |
| 177 | 1314 | 2060 | 5b | Keramik | Kärl | BII:4 | Husgeråd |
| 178 | 1314 | 2060 | 5b | Keramik | Kärl | BII:3 | Husgeråd |
| 179 | 1314 | 50058 | 5b | Keramik | Kärl | BII:4 | Husgeråd |
| 180 | 1314 | 50058 | 5b | Keramik | Kärl | BII:4 | Husgeråd |
| 181 | 1314 | 50058 | 5b | Keramik | Kärl | BII:3 | Husgeråd |
| 182 | 1314 | 50058 | 5b | Keramik | Kärl | BII:4 | Husgeråd |
| 183 | 437 | 540 | 6a | Keramik | Kärl | Fajans | Husgeråd |
| 184 | 437 | 540 | 6a | Keramik | Kärl | Fajans | Husgeråd |
| 185 | 437 | 540 | 6a | Keramik | Kärl | Porcelain | Husgeråd |
| 186 | 1060 | 2482 | 5a | Keramik | Odefinierad | CI | Husgeråd |
| 187 | 1314 | 50058 | 5b | Keramik | Kärl | BII:3 | Husgeråd |
| 188 | 1060 | 2482 | 5a | Keramik | Kärl | BII:4 | Husgeråd |
| 189 | 1060 | 1131 | 5a | Keramik | Kärl | BII:4 | Husgeråd |
| 190 | 1019 | 50053 | 4a | Keramik | Kärl | BII:4 | Husgeråd |
| 191 | 3054 | 3253 | 4b | Keramik | Kärl | BII:4 | Husgeråd |
| 192 | 1060 | 2482 | 5a | Keramik | Kärl | BII:4 | Husgeråd |
| 193 | 1060 | 2482 | 5a | Keramik | Kärl | BII:4 | Husgeråd |
| 194 | 1060 | 2482 | 5a | Bergart | Puts | | |
| 195 | 1060 | 2482 | 5a | Keramik | Kärl | BII:4 | Husgeråd |
| 196 | 1060 | 2482 | 5a | Keramik | Kärl | BII:4 | Husgeråd |
| 197 | 1060 | 2482 | 5a | Keramik | Kärl | BII:4 | Hantverk |
| 198 | 1060 | 2482 | 5a | Keramik | Kärl | BII:4 | Husgeråd |
| 199 | 1060 | 2482 | 5a | Keramik | Kärl | BII:4 | Husgeråd |
| 200 | 1060 | 2482 | 5a | Keramik | Kärl | BI:1 | Husgeråd |
| 201 | 1060 | 2482 | 5a | Keramik | Kärl | BII:3 | Husgeråd |

| FNR | LÄNGD (MM) | BREDD (MM) | VIKT (G) | ANTAL | ANTAL FRAG | FRAG. GRAD |
|-----|------------|------------|----------|-------|------------|------------|
| 152 | 48 | 28 | 44 | 1 | 1 | Fragment |
| 153 | 0 | 0 | 48 | 0 | 2 | Fragment |
| 154 | 0 | 0 | 2944 | 0 | 0 | |
| 155 | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 | |
| 156 | 0 | 0 | 66 | 0 | 0 | |
| 157 | 0 | 0 | 290 | 0 | 5 | Fragment |
| 158 | 0 | 0 | 56 | 0 | 0 | Fragment |
| 159 | 0 | 0 | 6 | 0 | 2 | Fragment |
| 160 | 0 | 0 | 640 | 0 | 0 | |
| 161 | 0 | 0 | 6 | 0 | 1 | |
| 162 | 0 | 0 | 60 | 0 | 2 | |
| 163 | 0 | 0 | 2 | 0 | 3 | Fragment |
| 164 | 0 | 0 | 28 | 0 | 3 | Fragment |
| 165 | 0 | 0 | 46 | 0 | 0 | Fragment |
| 166 | 0 | 0 | 36 | 3 | 3 | Fragment |
| 167 | 43 | 22 | 16 | 1 | 1 | Fragment |
| 168 | 0 | 0 | 3886 | 0 | 0 | Fragment |
| 169 | 175 | 57 | 130 | 1 | 1 | Defekt |
| 170 | 0 | 0 | 14 | 1 | 0 | |
| 171 | 0 | 0 | 160 | 0 | 0 | Fragment |
| 172 | 0 | 0 | 4 | 0 | 2 | Fragment |
| 173 | 0 | 0 | 84 | 5 | 5 | Fragment |
| 174 | 0 | 0 | 16 | 1 | 2 | Fragment |
| 175 | 0 | 0 | 8 | 1 | 1 | Fragment |
| 176 | 0 | 0 | 60 | 1 | 1 | Fragment |
| 177 | 0 | 0 | 20 | 1 | 1 | Fragment |
| 178 | 0 | 0 | 10 | 2 | 3 | Fragment |
| 179 | 0 | 0 | 110 | 1 | 1 | Fragment |
| 180 | 0 | 0 | 8 | 1 | 1 | Fragment |
| 181 | 0 | 0 | 4 | 1 | 1 | Fragment |
| 182 | 0 | 0 | 20 | 1 | 1 | Fragment |
| 183 | 0 | 0 | 86 | 1 | 16 | Fragment |
| 184 | 0 | 0 | 65 | 1 | 15 | Fragment |
| 185 | 0 | 0 | 8 | 1 | 4 | Fragment |
| 186 | 16 | 5 | 2 | 1 | 1 | Fragment |
| 187 | 0 | 0 | 2 | 1 | 1 | Fragment |
| 188 | 0 | 0 | 1 | 1 | 1 | Fragment |
| 189 | 0 | 0 | 58 | 1 | 2 | Fragment |
| 190 | 0 | 0 | 12 | 1 | 1 | Fragment |
| 191 | 0 | 0 | 18 | 1 | 1 | Fragment |
| 192 | 0 | 0 | 51 | 1 | 8 | Fragment |
| 193 | 0 | 0 | 20 | 1 | 2 | Fragment |
| 194 | 0 | 0 | 10 | 2 | 2 | Fragment |
| 195 | 0 | 0 | 10 | 1 | 1 | Fragment |
| 196 | 0 | 0 | 12 | 2 | 2 | Fragment |
| 197 | 0 | 0 | 14 | 2 | 2 | Fragment |
| 198 | 0 | 0 | 18 | 2 | 2 | Fragment |
| 199 | 0 | 0 | 6 | 2 | 2 | Fragment |
| 200 | 0 | 0 | 26 | 2 | 2 | Fragment |
| 201 | 0 | 0 | 24 | 3 | 3 | Fragment |

| FNR | ANR | ENHET | FAS | MATERIAL | SAKORD | UNDERTYP | FÖREMÅLSGRUPP |
|-----|------|-------|-----|------------|------------|-----------|------------------|
| 202 | 1060 | 2482 | 5a | Keramik | Kärl | BII:3 | Husgeråd |
| 203 | 1060 | 2482 | 5a | Bränd lera | Lerklining | | Byggnadsmaterial |
| 204 | 1060 | 2482 | 5a | Keramik | Kärl | BII:4 | Husgeråd |
| 205 | 925 | 943 | 5b | Keramik | Kärl | Flintgods | Husgeråd |
| 206 | 925 | 943 | 5b | Keramik | Kärl | BII:4 | Husgeråd |
| 207 | 925 | 943 | 5b | Kakel | | | Byggnadsmaterial |
| 208 | 925 | 943 | 5b | Keramik | Kärl | Flintgods | Husgeråd |
| 209 | 925 | 943 | 5b | Bränd lera | kritpipa | | Personlig |
| 210 | 925 | 943 | 5b | Keramik | Kärl | BII:4 | Husgeråd |
| 211 | 925 | 943 | 5b | Keramik | Kärl | BII:4 | Husgeråd |
| 212 | 925 | 943 | 5b | Keramik | Kärl | BII:3 | Husgeråd |
| 213 | 1223 | 50061 | 4a | Slagg | | | Hantverk |
| 214 | 1223 | 50061 | 4a | Bränd lera | Gjutform | | Hantverk |
| 215 | 1035 | 1313 | 5a | Bränd lera | Gjutform | | Hantverk |
| 216 | 1223 | 1297 | 4a | Keramik | Kärl | BII:3 | Husgeråd |
| 217 | 1223 | 1297 | 4a | Keramik | Kärl | BII:4 | Husgeråd |
| 218 | 1223 | 1297 | 4a | Keramik | Kärl | BII:4 | Husgeråd |
| 219 | 3032 | 3094 | 4b | Keramik | Kärl | BII:4 | Husgeråd |
| 220 | 1314 | 2708 | 5b | Keramik | Kärl | CII:2 | Husgeråd |
| 221 | 437 | 540 | 6a | Keramik | Kärl | BII:4 | Husgeråd |
| 222 | 1223 | 3252 | 4a | Bränd lera | Gjutform | | Hantverk |
| 223 | 1223 | 3252 | 4a | Keramik | Kärl | BII:3 | Husgeråd |
| 224 | 1223 | 1057 | 4a | Keramik | Kärl | BII:4 | Husgeråd |
| 225 | 3184 | 3353 | 5b | Keramik | Gryta | BII:4 | Husgeråd |
| 226 | 3184 | 3353 | 5b | Keramik | Kärl | BII:4 | Husgeråd |
| 227 | 3184 | 3353 | 5b | Keramik | Kärl | BII:4 | Husgeråd |
| 228 | 3184 | 3353 | 5b | Keramik | Kärl | BII:4 | Husgeråd |
| 229 | 3184 | 3353 | 5b | Keramik | Kärl | BII:4 | Husgeråd |
| 230 | 437 | 540 | 6a | Keramik | Kärl | BII:4 | Husgeråd |
| 231 | 437 | 540 | 6a | Keramik | Kärl | BII:4 | Husgeråd |
| 232 | 437 | 540 | 6a | Ben | Avfall | | |
| 233 | 437 | 540 | 6a | Keramik | Kärl | BII:4 | Husgeråd |
| 234 | 437 | 540 | 6a | Keramik | Kärl | BII:4 | Husgeråd |
| 235 | 899 | 924 | 5a | Keramik | Kärl | Flintgods | Husgeråd |
| 236 | 1223 | 2707 | 4a | Keramik | Kärl | CI | Husgeråd |
| 237 | 1035 | 1313 | 5a | Keramik | Kärl | BII:4 | Husgeråd |
| 238 | 1223 | 1312 | 4a | Keramik | Kärl | BII:4 | Hantverk |
| 239 | 899 | 924 | 5a | Keramik | Kärl | Fajans | Husgeråd |
| 240 | 1019 | 50053 | 4a | Bränd lera | Degel | | Hantverk |
| 241 | 1019 | 50053 | 4a | Keramik | Krus | CI | Husgeråd |
| 242 | 1019 | 50053 | 4a | Keramik | Kärl | BII:4 | Husgeråd |
| 243 | 1314 | 50058 | 5b | Kakel | | | Byggnadsmaterial |
| 244 | 437 | 540 | 6a | Keramik | Kärl | BII:4 | Husgeråd |
| 245 | 437 | 540 | 6a | Keramik | Kärl | BI:1 | Husgeråd |
| 246 | 1223 | 1057 | 4a | Ben | Avfall | | Avfall |
| 247 | 899 | 924 | 5a | Keramik | Kärl | BII:4 | Husgeråd |
| 248 | 899 | 924 | 5a | Bränd lera | Lerklining | | Byggnadsmaterial |
| 249 | 899 | 924 | 5a | Keramik | Kärl | BII:4 | Husgeråd |
| 250 | 2676 | 2704 | 1 | Bränd lera | Pärta | | Personlig |

| FNR | LÄNGD (MM) | BREDD (MM) | VIKT (G) | ANTAL | ANTAL FRAG | FRAG. GRAD |
|-----|------------|------------|----------|-------|------------|------------|
| 202 | 0 | 0 | 22 | 1 | 1 | Fragment |
| 203 | 0 | 0 | 4 | 1 | 1 | Fragment |
| 204 | 0 | 0 | 24 | 1 | 1 | Fragment |
| 205 | 0 | 0 | 4 | 1 | 1 | Fragment |
| 206 | 0 | 0 | 16 | 1 | 1 | Fragment |
| 207 | 0 | 0 | 16 | 1 | 2 | Fragment |
| 208 | 0 | 0 | 7 | 1 | 2 | Fragment |
| 209 | 6 | 3 | 2 | 1 | 1 | Fragment |
| 210 | 0 | 0 | 20 | 1 | 1 | Fragment |
| 211 | 0 | 0 | 8 | 1 | 2 | Fragment |
| 212 | 0 | 0 | 8 | 1 | 1 | Fragment |
| 213 | 0 | 0 | 30 | 1 | 1 | Fragment |
| 214 | 0 | 0 | 72 | 5 | 5 | Fragment |
| 215 | 0 | 0 | 38 | 2 | 2 | Fragment |
| 216 | 0 | 0 | 10 | 1 | 1 | Fragment |
| 217 | 0 | 0 | 24 | 1 | 1 | Fragment |
| 218 | 0 | 0 | 8 | 3 | 3 | Fragment |
| 219 | 0 | 0 | 52 | 2 | 2 | Fragment |
| 220 | 0 | 0 | 48 | 1 | 1 | Fragment |
| 221 | 0 | 0 | 135 | 1 | 5 | Fragment |
| 222 | 0 | 0 | 342 | 12 | 12 | Fragment |
| 223 | 0 | 0 | 3 | 1 | 1 | Fragment |
| 224 | 0 | 0 | 11 | 1 | 1 | Fragment |
| 225 | 0 | 0 | 77 | 1 | 1 | Fragment |
| 226 | 0 | 0 | 80 | 1 | 2 | Fragment |
| 227 | 0 | 0 | 10 | 1 | 1 | Fragment |
| 228 | 0 | 0 | 8 | 1 | 1 | Fragment |
| 229 | 0 | 0 | 10 | 1 | 1 | Fragment |
| 230 | 0 | 0 | 20 | 1 | 1 | Fragment |
| 231 | 0 | 0 | 35 | 2 | 3 | Fragment |
| 232 | 0 | 0 | 2 | 1 | 1 | Fragment |
| 233 | 0 | 0 | 25 | 1 | 1 | Fragment |
| 234 | 0 | 0 | 8 | 1 | 1 | Fragment |
| 235 | 0 | 0 | 4 | 3 | 3 | Fragment |
| 236 | 0 | 0 | 16 | 1 | 1 | Fragment |
| 237 | 0 | 0 | 8 | 1 | 1 | Fragment |
| 238 | 0 | 0 | 8 | 1 | 1 | Fragment |
| 239 | 0 | 0 | 4 | 1 | 2 | Fragment |
| 240 | 0 | 0 | 28 | 1 | 1 | Fragment |
| 241 | 0 | 0 | 4 | 1 | 1 | Fragment |
| 242 | 0 | 0 | 8 | 1 | 1 | Fragment |
| 243 | 0 | 0 | 24 | 1 | 1 | Fragment |
| 244 | 0 | 0 | 10 | 1 | 1 | Fragment |
| 245 | 0 | 0 | 8 | 2 | 2 | Fragment |
| 246 | 0 | 0 | 4 | 3 | 3 | Fragment |
| 247 | 0 | 0 | 102 | 2 | 3 | Fragment |
| 248 | 0 | 0 | 10 | 2 | 2 | Fragment |
| 249 | 0 | 0 | 2 | 0 | 0 | |
| 250 | 12 | 9 | 1 | 1 | 1 | Defekt |

| FNR | ANR | ENHET | FAS | MATERIAL | SAKORD | UNDERTYP | FÖREMÅLSGRUPP |
|-----|------|-------|-----|------------|-------------|--------------|------------------|
| 251 | 1223 | 1058 | 4a | Bränd lera | Pärla | | Personlig |
| 252 | 2588 | 2595 | 5b | Keramik | Gryta | BII:4 | Husgeråd |
| 253 | 1564 | 2483 | 5b | Keramik | Kärl | BI:1 | Husgeråd |
| 254 | 1564 | 2483 | 5b | Keramik | Kärl | BII:4 | Husgeråd |
| 255 | 1564 | 2483 | 5b | Keramik | Kärl | BII:4 | Husgeråd |
| 256 | 1564 | 2483 | 5b | Keramik | Gryta | BII:4 | Husgeråd |
| 257 | 1564 | 2483 | 5b | Keramik | Kärl | BII:4 | Husgeråd |
| 258 | 1564 | 2483 | 5b | Keramik | Kärl | BII:4 | Husgeråd |
| 259 | 1564 | 2483 | 5b | Keramik | Kärl | BII:4 | Husgeråd |
| 260 | 1564 | 2483 | 5b | Järn | Föremål | ämne, fil? | Hantverk |
| 261 | 1564 | 2483 | 5b | Järn | Spik | | Byggnadsmaterial |
| 262 | 437 | 540 | 6a | Keramik | Kärl | BII:4 | Husgeråd |
| 263 | 437 | 540 | 6a | Keramik | Kärl | BII:4 | Husgeråd |
| 264 | 437 | 540 | 6a | Kakel | | | Byggnadsmaterial |
| 265 | 3191 | 3427 | 5a | Keramik | Kärl | CII:2 | Husgeråd |
| 266 | 437 | 540 | 6a | Keramik | Kärl | BI:2 | Husgeråd |
| 267 | 437 | 540 | 6a | Keramik | Kärl | BII:4 | Husgeråd |
| 268 | 1314 | 3099 | 5b | Keramik | Kärl | Porslin | Husgeråd |
| 269 | 437 | 540 | 6a | Keramik | Kärl | BII:3 | Husgeråd |
| 270 | 1223 | 1311 | 4a | Keramik | Kärl | CII:2 | Husgeråd |
| 271 | 1314 | 3099 | 5b | Keramik | Kärl | BII:4 | Husgeråd |
| 272 | 437 | 540 | 6a | Keramik | Kärl | Fajans | Husgeråd |
| 273 | 437 | 540 | 6a | Keramik | Kärl | BI:1 | Husgeråd |
| 274 | 437 | 540 | 6a | Keramik | Kärl | BII:4 | Husgeråd |
| 275 | 1180 | 1189 | 5b | Keramik | Kärl | BII:4 | Husgeråd |
| 276 | 1180 | 1189 | 5b | Keramik | Kärl | BII:4 | Husgeråd |
| 277 | 1180 | 1189 | 5b | Keramik | Kärl | BII:4 | Husgeråd |
| 278 | 1180 | 1189 | 5b | Keramik | Kärl | BII:4 | Husgeråd |
| 279 | 1180 | 1189 | 5b | Keramik | Kärl | BII:4 | Husgeråd |
| 280 | 1314 | 3099 | 5b | Keramik | Kärl | BII:4 | Husgeråd |
| 281 | 1314 | 3099 | 5b | Keramik | Kärl | BII:4 | Husgeråd |
| 282 | 1314 | 3099 | 5b | Keramik | Kärl | BII:4 | Husgeråd |
| 283 | 1314 | 3099 | 5b | Keramik | Kärl | BII:4 | Husgeråd |
| 284 | 1314 | 3099 | 5b | Keramik | Kärl | BII:4 | Husgeråd |
| 285 | 1314 | 3099 | 5b | Keramik | Kärl | BII:4 | Husgeråd |
| 286 | 1314 | 3099 | 5b | Keramik | Kanna | CII:2 | Husgeråd |
| 287 | 1314 | 3099 | 5b | Keramik | Kärl | BII:4 | Husgeråd |
| 288 | 1314 | 3099 | 5b | Keramik | Kärl | BII:4 | Husgeråd |
| 289 | 2893 | 3031 | 5a | Keramik | Kärl | CII:2 | Husgeråd |
| 290 | 2893 | 3031 | 5a | Keramik | Kärl | BII:4 | Husgeråd |
| 291 | 2893 | 3031 | 5a | Keramik | Kärl | BII:4 | Husgeråd |
| 292 | 2893 | 3031 | 5a | Keramik | Kärl | BII:4 | Husgeråd |
| 293 | 2893 | 3031 | 5a | Bränd lera | Kritpipa | | Personlig |
| 294 | 1223 | 1311 | 4a | Keramik | Kärl | BII:4 | Husgeråd |
| 295 | 1223 | 1311 | 4a | Bränd lera | Degel | ev. gjutform | Hantverk |
| 296 | 1223 | 1311 | 4a | Bränd lera | Gjutform | | Husgeråd |
| 297 | 1223 | 1311 | 4a | Keramik | Kärl | BII:3 | Husgeråd |
| 298 | 437 | 540 | 6a | Keramik | Kärl | BII:4 | Husgeråd |
| 299 | 437 | 540 | 6a | Keramik | Kärl | BI:1 | Husgeråd |
| 300 | 437 | 540 | 6a | Keramik | Odefinierad | BII:4 | Husgeråd |

| FNR | LÄNGD (MM) | BREDD (MM) | VIKT (G) | ANTAL | ANTAL FRAG | FRAG. GRAD |
|-----|------------|------------|----------|-------|------------|------------|
| 251 | 3 | 3 | 1 | 1 | 1 | Fragment |
| 252 | 0 | 0 | 230 | 1 | 3 | Fragment |
| 253 | 0 | 0 | 49 | 1 | 2 | Fragment |
| 254 | 0 | 0 | 12 | 1 | 1 | Fragment |
| 255 | 0 | 0 | 94 | 2 | 2 | Fragment |
| 256 | 0 | 0 | 138 | 2 | 2 | Fragment |
| 257 | 0 | 0 | 61 | 2 | 2 | Fragment |
| 258 | 0 | 0 | 11 | 1 | 1 | Fragment |
| 259 | 0 | 0 | 124 | 0 | 4 | Fragment |
| 260 | 90 | 7 | 7 | 1 | 1 | Fragment |
| 261 | 0 | 0 | 23 | 2 | 2 | Defekt |
| 262 | 0 | 0 | 30 | 1 | 1 | Fragment |
| 263 | 0 | 0 | 10 | 1 | 1 | Fragment |
| 264 | 0 | 0 | 33 | 1 | 1 | Fragment |
| 265 | 0 | 0 | 10 | 1 | 1 | Fragment |
| 266 | 0 | 0 | 2 | 1 | 1 | Fragment |
| 267 | 0 | 0 | 104 | 2 | 2 | Fragment |
| 268 | 0 | 0 | 10 | 1 | 1 | Fragment |
| 269 | 0 | 0 | 10 | 1 | 1 | Fragment |
| 270 | 0 | 0 | 6 | 1 | 1 | Fragment |
| 271 | 0 | 0 | 39 | 1 | 1 | Fragment |
| 272 | 0 | 0 | 12 | 2 | 2 | Fragment |
| 273 | 0 | 0 | 2 | 1 | 1 | Fragment |
| 274 | 0 | 0 | 12 | 1 | 1 | Fragment |
| 275 | 0 | 0 | 32 | 1 | 2 | Fragment |
| 276 | 0 | 0 | 4 | 1 | 1 | Fragment |
| 277 | 0 | 0 | 16 | 1 | 1 | Fragment |
| 278 | 0 | 0 | 73 | 2 | 3 | Fragment |
| 279 | 0 | 0 | 50 | 1 | 2 | Fragment |
| 280 | 0 | 0 | 130 | 1 | 1 | Fragment |
| 281 | 0 | 0 | 216 | 0 | 11 | Fragment |
| 282 | 0 | 0 | 35 | 1 | 1 | Fragment |
| 283 | 0 | 0 | 67 | 1 | 1 | Fragment |
| 284 | 0 | 0 | 110 | 1 | 4 | Fragment |
| 285 | 0 | 0 | 10 | 1 | 1 | Fragment |
| 286 | 0 | 0 | 16 | 1 | 1 | Fragment |
| 287 | 0 | 0 | 78 | 1 | 2 | Fragment |
| 288 | 0 | 0 | 78 | 1 | 1 | Fragment |
| 289 | 0 | 0 | 30 | 1 | 1 | Fragment |
| 290 | 0 | 0 | 29 | 1 | 1 | Fragment |
| 291 | 0 | 0 | 12 | 1 | 1 | Fragment |
| 292 | 0 | 0 | 28 | 1 | 1 | Defekt |
| 293 | 70 | 6 | 8 | 1 | 2 | Fragment |
| 294 | 0 | 0 | 20 | 1 | 1 | Fragment |
| 295 | 0 | 0 | 28 | 1 | 2 | Fragment |
| 296 | 0 | 0 | 14 | 1 | 1 | Fragment |
| 297 | 0 | 0 | 4 | 1 | 1 | Fragment |
| 298 | 0 | 0 | 35 | 1 | 1 | Fragment |
| 299 | 0 | 0 | 28 | 1 | 2 | Fragment |
| 300 | 0 | 0 | 16 | 1 | 1 | Fragment |

| FNR | ANR | ENHET | FAS | MATERIAL | SAKORD | UNDERTYP | FÖREMÅLSGRUPP |
|-----|------|-------|-----|---------------|------------|----------------|------------------|
| 301 | 437 | 540 | 6a | Keramik | Kärl | BII:4 | Husgeråd |
| 302 | 437 | 540 | 6a | Keramik | Kärl | BII:4 | Husgeråd |
| 303 | 437 | 540 | 6a | Keramik | Kärl | BII:4 | Husgeråd |
| 304 | 437 | 540 | 6a | Keramik | Kärl | BII:4 | Husgeråd |
| 305 | 437 | 540 | 6a | Keramik | Kärl | BII:4 | Husgeråd |
| 306 | 437 | 540 | 6a | Keramik | Kärl | BII:4 | Husgeråd |
| 307 | 437 | 540 | 6a | Keramik | Kärl | BII:4 | Husgeråd |
| 308 | 437 | 540 | 6a | Keramik | Kärl | BII:3 | Husgeråd |
| 309 | 437 | 540 | 6a | Keramik | Kärl | BII:4 | Husgeråd |
| 310 | 437 | 540 | 6a | Keramik | Kärl | BII:4 | Husgeråd |
| 311 | 437 | 540 | 6a | Keramik | Kärl | BII:4 | Husgeråd |
| 312 | 437 | 540 | 6a | Keramik | Kärl | BII:4 | Husgeråd |
| 313 | 437 | 540 | 6a | Keramik | Gryta | BII:4 | Husgeråd |
| 314 | 437 | 540 | 6a | Kakel | | Rumpkakel | Byggnadsmaterial |
| 315 | 437 | 540 | 6a | Keramik | Kärl | BII:4 | Husgeråd |
| 316 | 437 | 540 | 6a | Org. material | Obestämt | textilinttryck | |
| 317 | 437 | 540 | 6a | Keramik | Kärl | BII:4 | Husgeråd |
| 318 | 437 | 540 | 6a | Keramik | Kärl | BII:4 | Husgeråd |
| 319 | 437 | 540 | 6a | Keramik | Kärl | BII:4 | Husgeråd |
| 320 | 1314 | 50349 | 5b | Ben | Avfall | | Avfall |
| 321 | 1314 | 50349 | 5b | Bränd lera | Pipa | | Personlig |
| 322 | 1314 | 50349 | 5b | Keramik | Kärl | CII:2 | Husgeråd |
| 323 | 1314 | 50349 | 5b | Keramik | Kärl | BII:4 | Husgeråd |
| 324 | 1314 | 50349 | 5b | Bränd lera | Lerklining | | Byggnadsmaterial |
| 325 | 1314 | 50349 | 5b | Keramik | Kärl | Fajans | Husgeråd |
| 326 | 1314 | 50349 | 5b | Keramik | Kärl | BII:4 | Husgeråd |
| 327 | 1314 | 50349 | 5b | Keramik | Kärl | BII:4 | Husgeråd |
| 328 | 1314 | 50349 | 5b | Keramik | Kärl | BII:4 | Husgeråd |
| 329 | 2862 | 2872 | 2 | Bränd lera | Pärta | | Personlig |
| 330 | 2862 | 2872 | 2 | Ben | Vävkniv | | Hantverk |
| 331 | 1223 | 50361 | 4a | Bränd lera | Gjutform | | Hantverk |
| 332 | 1223 | 50361 | 4a | Keramik | Kärl | BII:3 | Husgeråd |
| 333 | 1314 | 50364 | 5b | Keramik | Kärl | Flintgods | Husgeråd |
| 334 | 1314 | 50364 | 5b | Keramik | Kärl | Porslin | Husgeråd |
| 335 | 1314 | 50364 | 5b | Bränd lera | Pipa | | Personlig |
| 336 | 1314 | 50364 | 5b | Keramik | Kärl | Fajans | Husgeråd |
| 337 | 1314 | 50364 | 5b | Keramik | Kärl | BII:4 | Husgeråd |
| 338 | 1314 | 50364 | 5b | Keramik | Kärl | BII:3 | Husgeråd |
| 339 | 3191 | 3429 | 3 | Keramik | Kärl | BII:4 | Husgeråd |
| 340 | 3191 | 3429 | 3 | Keramik | Kärl | Flintgods | Husgeråd |
| 341 | 1613 | 2628 | 4a | Bränd lera | Gjutform | | Hantverk |
| 342 | 1613 | 2628 | 4a | Slagg | | | Hantverk |
| 343 | 1314 | 50058 | 5b | Ben | Avfall | | Avfall |
| 344 | 1568 | 50088 | 1 | Ben | Avfall | | Avfall |
| 345 | 1223 | 50361 | 4a | Ben | Avfall | | Avfall |
| 346 | 1314 | 50058 | 5b | Slagg | | | Hantverk |
| 347 | 1314 | 50058 | 5b | Bergart | Bryne | skiffer? | Hantverk |
| 348 | 1223 | 50361 | 4a | Järn | Föremål | beslag? | |
| 349 | 3054 | 3253 | 4b | Bränd lera | Gjutform | | Hantverk |
| 350 | 1314 | 50058 | 5b | Bränd lera | Gjutform | | Hantverk |

| FNR | LÄNGD (MM) | BREDD (MM) | VIKT (G) | ANTAL | ANTAL FRAG | FRAG. GRAD |
|-----|---------------|---------------|-------------|-------|------------|------------|
| 301 | 0 | 0 | 44 | 1 | 1 | Fragment |
| 302 | 0 | 0 | 85 | 1 | 2 | Defekt |
| 303 | 0 | 0 | 24 | 1 | 1 | Fragment |
| 304 | 0 | 0 | 50 | 1 | 9 | Fragment |
| 305 | 0 | 0 | 228 | 0 | 40 | Fragment |
| 306 | 0 | 0 | 10 | 1 | 1 | Fragment |
| 307 | 0 | 0 | 66 | 0 | 26 | Fragment |
| 308 | 0 | 0 | 41 | 0 | 19 | Fragment |
| 309 | 0 | 0 | 55 | 1 | 6 | Fragment |
| 310 | 0 | 0 | 132 | 2 | 2 | Fragment |
| 311 | 0 | 0 | 103 | 0 | 26 | Fragment |
| 312 | 0 | 0 | 17 | 1 | 1 | Fragment |
| 313 | 0 | 0 | 132 | 2 | 2 | Fragment |
| 314 | 0 | 0 | 32 | 1 | 1 | Fragment |
| 315 | 0 | 0 | 49 | 1 | 9 | Fragment |
| 316 | 0 | 0 | 1 | 1 | 1 | Fragment |
| 317 | 0 | 0 | 24 | 2 | 2 | Fragment |
| 318 | 0 | 0 | 30 | 1 | 1 | Fragment |
| 319 | 0 | 0 | 10 | 1 | 1 | Fragment |
| 320 | 0 | 0 | 110 | 0 | 35 | Fragment |
| 321 | 31 | 8 | 3 | 2 | 2 | Fragment |
| 322 | 0 | 0 | 8 | 1 | 1 | Fragment |
| 323 | 0 | 0 | 55 | 1 | 3 | Fragment |
| 324 | 0 | 0 | 3 | 1 | 1 | Fragment |
| 325 | 0 | 0 | 4 | 1 | 3 | Fragment |
| 326 | 0 | 0 | 20 | 2 | 2 | Fragment |
| 327 | 0 | 0 | 45 | 0 | 15 | Fragment |
| 328 | 0 | 0 | 27 | 1 | 1 | Fragment |
| 329 | 3 | 3 | 1 | 1 | 2 | Fragment |
| 330 | 165 | 32 | 26 | 1 | 1 | Defekt |
| 331 | 0 | 0 | 84 | 4 | 4 | Fragment |
| 332 | 0 | 0 | 8 | 2 | 2 | Fragment |
| 333 | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 | |
| 334 | 0 | 0 | 1 | 3 | 3 | Fragment |
| 335 | 48 | 8 | 2 | 1 | 1 | Fragment |
| 336 | 0 | 0 | 2 | 2 | 2 | Fragment |
| 337 | 0 | 0 | 40 | 3 | 3 | Fragment |
| 338 | 0 | 0 | 4 | 1 | 1 | Fragment |
| 339 | 0 | 0 | 170 | 1 | 5 | Fragment |
| 340 | 0 | 0 | 18 | 1 | 2 | Fragment |
| 341 | 0 | 0 | 40 | 2 | 2 | Fragment |
| 342 | 0 | 0 | 42 | 1 | 1 | Fragment |
| 343 | 0 | 0 | 40 | 4 | 4 | Fragment |
| 344 | 0 | 0 | 132 | 20 | 20 | Fragment |
| 345 | 0 | 0 | 16 | 4 | 4 | Fragment |
| 346 | 0 | 0 | 4 | 1 | 1 | Fragment |
| 347 | 0 | 0 | 80 | 1 | 1 | Fragment |
| 348 | 36 | 32 | 10 | 1 | 1 | Fragment |
| 349 | 0 | 0 | 2 | 1 | 1 | Fragment |
| 350 | 0 | 0 | 12 | 2 | 2 | Fragment |

| FNR | ANR | ENHET | FAS | MATERIAL | SAKORD | UNDERTYP | FÖREMÅLSGRUPP |
|-----|-------|-------|-----|------------|----------------|---------------|------------------|
| 351 | 1314 | 2708 | 5b | Bränd lera | Gjutform | | Hantverk |
| 352 | 1314 | 2708 | 5b | Bränd lera | Pipa | | Personlig |
| 353 | 1314 | 2708 | 5b | Kakel | | | Byggnadsmaterial |
| 354 | 1223 | 50361 | 4a | Bergart | Bryne | | Hantverk |
| 355 | 899 | 924 | 5a | Bränd lera | Pipa | | Personlig |
| 356 | 1180 | 1189 | 5b | Bergart | oidentifierat | | |
| 357 | 983 | 1000 | 5a | Bergart | Korall | | Personlig |
| 358 | 983 | 1000 | 5a | Flinta | Eldslag.flinta | | Husgeråd |
| 359 | 983 | 1000 | 5a | Ben | Avfall | | Avfall |
| 360 | 983 | 1000 | 5a | Keramik | Kärl | BII:4 | Husgeråd |
| 361 | 437 | 540 | 6a | Bränd lera | Gjutform | | Hantverk |
| 362 | 437 | 540 | 6a | Slagg | | | Hantverk |
| 363 | 50197 | 2582 | 4a | Bränd lera | Gjutform | | Hantverk |
| 364 | 899 | 924 | 5a | Slagg | | | Hantverk |
| 365 | 1564 | 3099 | 5b | Bränd lera | Pipa | | Personlig |
| 366 | 1564 | 3099 | 5b | Bränd lera | Pipa | | Personlig |
| 367 | 437 | 540 | 6a | Bränd lera | Pipa | | Personlig |
| 368 | 437 | 540 | 6a | Bränd lera | Pipa | | Personlig |
| 369 | 437 | 540 | 6a | Bränd lera | Pipa | | Personlig |
| 370 | 437 | 540 | 6a | Bränd lera | Pipa | | Personlig |
| 371 | 1180 | 1189 | 5b | Bränd lera | Pipa | | Personlig |
| 372 | 1180 | 1189 | 5b | Bränd lera | Pipa | | Personlig |
| 373 | 437 | 540 | 6a | Bränd lera | Pipa | | Personlig |
| 374 | 437 | 540 | 6a | Bränd lera | Pipa | | Personlig |
| 375 | 437 | 540 | 6a | Bränd lera | Pipa | | Personlig |
| 376 | 1314 | 50349 | 5b | Järn | Föremål | beslag? | Byggnadsmaterial |
| 377 | 1314 | 50349 | 5b | Järn | Föremål | sölja? | Personlig |
| 378 | 1314 | 50349 | 5b | Järn | Beslag | | Byggnadsmaterial |
| 379 | 1314 | 50349 | 5b | Järn | Föremål | puns? | Hantverk |
| 380 | 1314 | 50349 | 5b | Järn | Föremål | beslag? | |
| 381 | 437 | 540 | 6a | Glas | Kärl | Flaska | Husgeråd |
| 382 | 437 | 540 | 6a | Glas | Kärl | Flaska | Husgeråd |
| 383 | 437 | 540 | 6a | Glas | Kärl | Flaska | Husgeråd |
| 384 | 437 | 540 | 6a | Glas | Kärl | Flaska | Husgeråd |
| 385 | 437 | 540 | 6a | Glas | Fönsterglas | | Byggnadsmaterial |
| 386 | 437 | 540 | 6a | Glas | Bägare | Passglas? | Husgeråd |
| 387 | 437 | 540 | 6a | Glas | Kärl | | Husgeråd |
| 388 | 1314 | 50349 | 5b | Glas | Butelj | | Husgeråd |
| 389 | 899 | 924 | 5a | Glas | Kärl | Flaska | Husgeråd |
| 390 | 925 | 943 | 5b | Glas | Fönsterglas | | Byggnadsmaterial |
| 391 | 925 | 943 | 5b | Glas | Kärl | Flaska | Husgeråd |
| 392 | 1060 | 2482 | 5a | Glas | Fönsterglas | | Byggnadsmaterial |
| 393 | 1060 | 2482 | 5a | Glas | Fönsterglas | | Byggnadsmaterial |
| 394 | 899 | 924 | 5a | Glas | Fönsterglas | | Byggnadsmaterial |
| 395 | 1060 | 2482 | 5a | Glas | rör | parfympipett? | Personlig |
| 396 | 1060 | 2482 | 5a | Glas | Kärl | | Husgeråd |
| 397 | 1314 | 50364 | 5b | Glas | Fönsterglas | | Byggnadsmaterial |
| 398 | 1180 | 1189 | 5b | Glas | Kärl | Flaska | Husgeråd |
| 399 | 1180 | 1189 | 5b | Glas | Kärl | Passglas | Husgeråd |
| 400 | 1180 | 1189 | 5b | Glas | Kärl | Passglas | Husgeråd |

| FNR | LÄNGD (MM) | BREDD (MM) | VIKT (G) | ANTAL | ANTAL FRAG | FRAG. GRAD |
|-----|---------------|---------------|-------------|-------|---------------|------------|
| 351 | 0 | 0 | 26 | 2 | 2 | Fragment |
| 352 | 14 | 8 | 4 | 1 | 1 | Fragment |
| 353 | 0 | 0 | 20 | 1 | 1 | Fragment |
| 354 | 73 | 35 | 40 | 1 | 1 | Fragment |
| 355 | 58 | 7 | 6 | 1 | 2 | Fragment |
| 356 | 0 | 0 | 16 | 1 | 2 | Fragment |
| 357 | 0 | 0 | 354 | 1 | 1 | Fragment |
| 358 | 0 | 0 | 4 | 1 | 1 | Fragment |
| 359 | 0 | 0 | 10 | 2 | 2 | Fragment |
| 360 | 0 | 0 | 6 | 3 | 3 | Fragment |
| 361 | 0 | 0 | 14 | 1 | 1 | Fragment |
| 362 | 0 | 0 | 26 | 1 | 1 | Fragment |
| 363 | 0 | 0 | 31 | 1 | 1 | Fragment |
| 364 | 0 | 0 | 10 | 2 | 2 | Fragment |
| 365 | 33 | 19 | 10 | 1 | 1 | Defekt |
| 366 | 0 | 0 | 28 | 5 | 5 | Fragment |
| 367 | 0 | 0 | 10 | 1 | 4 | Fragment |
| 368 | 0 | 0 | 16 | 7 | 7 | Fragment |
| 369 | 0 | 0 | 5 | 4 | 4 | Fragment |
| 370 | 39 | 20 | 6 | 1 | 1 | Fragment |
| 371 | 14 | 6 | 4 | 1 | 1 | Fragment |
| 372 | 0 | 0 | 8 | 3 | 3 | Fragment |
| 373 | 0 | 0 | 44 | 16 | 16 | Fragment |
| 374 | 46 | 8 | 4 | 1 | 1 | Fragment |
| 375 | 46 | 8 | 5 | 1 | 3 | Fragment |
| 376 | 32 | 3 | 10 | 1 | 1 | Fragment |
| 377 | 0 | 0 | 40 | 1 | 1 | Fragment |
| 378 | 0 | 0 | 65 | 6 | 6 | Fragment |
| 379 | 0 | 0 | 41 | 1 | 1 | Fragment |
| 380 | 0 | 0 | 10 | 1 | 1 | Fragment |
| 381 | 0 | 0 | 6 | 2 | 2 | Fragment |
| 382 | 0 | 0 | 2 | 1 | 2 | Fragment |
| 383 | 0 | 0 | 12 | 12 | 12 | Fragment |
| 384 | 0 | 0 | 2 | 1 | 1 | Fragment |
| 385 | 0 | 0 | 6 | 8 | 8 | Fragment |
| 386 | 0 | 0 | 1 | 1 | 1 | Fragment |
| 387 | 0 | 0 | 26 | 1 | 1 | Fragment |
| 388 | 0 | 0 | 54 | 1 | 4 | Fragment |
| 389 | 0 | 0 | 14 | 1 | 2 | Fragment |
| 390 | 0 | 0 | 3 | 1 | 1 | Fragment |
| 391 | 0 | 0 | 14 | 1 | 1 | Fragment |
| 392 | 0 | 0 | 2 | 1 | 1 | Fragment |
| 393 | 0 | 0 | 4 | 1 | 1 | Fragment |
| 394 | 0 | 0 | 14 | 7 | 7 | Fragment |
| 395 | 48 | 8 | 12 | 1 | 1 | Fragment |
| 396 | 0 | 0 | 13 | 1 | 3 | Fragment |
| 397 | 0 | 0 | 6 | 1 | 1 | Fragment |
| 398 | 0 | 0 | 6 | 1 | 1 | Fragment |
| 399 | 0 | 0 | 20 | 1 | 3 | Fragment |
| 400 | 0 | 0 | 2 | 1 | 1 | Fragment |

| FNR | ANR | ENHET | FAS | MATERIAL | SAKORD | UNDERTYP | FÖREMÅLSGRUPP |
|-----|------|-------|-----|----------|-------------|--------------|------------------|
| 401 | 437 | 540 | 6a | Glas | Fönsterglas | | Byggnadsmaterial |
| 402 | 983 | 1000 | 5a | Glas | Kärl | Flaska | Husgeråd |
| 403 | 437 | 540 | 6a | Glas | Kärl | Flaska | Husgeråd |
| 404 | 437 | 540 | 6a | Glas | Fönsterglas | | Byggnadsmaterial |
| 405 | 1314 | 2060 | 5b | Glas | Fönsterglas | | Byggnadsmaterial |
| 406 | 1314 | 50349 | 5b | Glas | Fönsterglas | | Byggnadsmaterial |
| 407 | 925 | 943 | 5b | Glas | Fönsterglas | | Byggnadsmaterial |
| 408 | 1314 | 50058 | 5b | Glas | Butelj | | Husgeråd |
| 409 | 1314 | 2708 | 5b | Glas | Fönsterglas | | Byggnadsmaterial |
| 410 | 437 | 540 | 6a | Glas | Fönsterglas | | Byggnadsmaterial |
| 411 | 1223 | 1057 | 4a | Glas | Kärl | | Husgeråd |
| 412 | 2486 | 2503 | 4a | Glas | Kärl | | Husgeråd |
| 413 | 2893 | 3031 | 5a | Glas | Fönsterglas | | Byggnadsmaterial |
| 414 | 1314 | 50349 | 5b | Glas | Kärl | | Husgeråd |
| 415 | 1223 | 1251 | 4b | Cu-leg | Mynt | Brakteat | Handel |
| 416 | 1223 | 1250 | 4b | Cu-leg | Mynt | Brakteat | Handel |
| 417 | 1314 | 897 | 5b | Cu-leg | Mynt | 2/3 Skilling | Handel |
| 418 | 1314 | 898 | 5b | Cu-leg | Mynt | 1/3 Skilling | Handel |
| 419 | 1564 | 1310 | 5b | Järn | Dolk | ämne? | Vapen |

| FNR | LÄNGD (MM) | BREDD (MM) | VIKT (G) | ANTAL | ANTAL FRAG | FRAG. GRAD |
|-----|---------------|---------------|-------------|-------|---------------|------------|
| 401 | 0 | 0 | 6 | 2 | 2 | Fragment |
| 402 | 0 | 0 | 2 | 1 | 1 | Fragment |
| 403 | 0 | 0 | 74 | 23 | 23 | Fragment |
| 404 | 0 | 0 | 43 | 34 | 34 | Fragment |
| 405 | 0 | 0 | 7 | 1 | 1 | Fragment |
| 406 | 0 | 0 | 10 | 6 | 6 | Fragment |
| 407 | 0 | 0 | 6 | 3 | 3 | Fragment |
| 408 | 0 | 0 | 3 | 1 | 1 | Fragment |
| 409 | 0 | 0 | 7 | 4 | 4 | Fragment |
| 410 | 0 | 0 | 7 | 1 | 1 | Fragment |
| 411 | 0 | 0 | 5 | 1 | 1 | Fragment |
| 412 | 0 | 0 | 1 | 1 | 3 | Fragment |
| 413 | 0 | 0 | 4 | 1 | 1 | Fragment |
| 414 | 0 | 0 | 2 | 1 | 1 | Fragment |
| 415 | 0 | 0 | 2 | 1 | 1 | Defekt |
| 416 | 0 | 0 | 1 | 1 | 1 | Fragment |
| 417 | 0 | 0 | 5 | 1 | 1 | Intakt |
| 418 | 0 | 0 | 3 | 1 | 1 | Intakt |
| 419 | 225 | 24 | 49 | 1 | 1 | Intakt |

Bilaga 2. Analysrapporter

SEM-EDAX analys och termisk analys av förmodad gjutform från kv. Örtedalen, Uppsala. RAÄ 88

KFL Rapport 05/1802

Inledning

På uppdrag av Joakim Kjellberg, Upplandsmuseet i Uppsala har en förmodad gjutform från ett medeltida gjuteri analyserats vid Keramiska Forskningslaboratoriet vid Lunds universitet. Syftet med analysen är att bestämma föremålets ursprungliga bränningstemperatur samt bestämma den kemiska sammansättningen av ett grönt skikt på dess ena sida. Skiktet kan möjligen vara från en kopparlegering, och därmed bekräfta föremålets funktion som gjutform.

Metod

Föremålet har primärt analyserat med en s.k. SEM-EDAX analys. Analysen genomförs med ett elektronmikroskop där man fastställer den kemiska sammansättningen i en bestämd punkt. Resultatet är kvalitativt och redogör inte enbart för vilka grundämnen som finns i det analyserade föremålet utan även halten av de olika ämnena. Analysen har utförts av Pia Sköld.

Föremålet har även upphettats i intervall om 50°C för att bestämma den högsta temperaturen den förmodade gjutformen varit utsatt för. Vid den temperatur då ytskiktet ändrar struktur och färg har den ursprungliga temperaturen passerats. Temperaturen är en indikation på vilken funktion föremålet haft. Analysen har utförts av Torbjörn Brorsson.

Resultat av analysen

SEM-EDAX analysen visar att det gröna ytskiktet huvudsakligen består av kisel (Si) och aluminium (Al). Andra grundämnen som identifierats är syre (O), magnesium (Mg), fosfor (P) samt järn (Fe). Inga halter av koppar har påträffats i ytskiktet, och därmed kan det konstateras att skiktet inte skapats av en kontakt med en kopparlegering. Den kemiska sammansättningen i den analyserade punkten visar snarare att ytskiktet består av smält lera.

Den termiska analysen uppvisar att föremålets gröna skikt ändrar färg och struktur mellan 1050 och 1100°C. Förändringen är mycket tydlig och det råder ingen tvekan om att detta är den ursprungliga temperatur föremålet varit utsatt för. Den termiska analysen bekräftar därmed den kemiska analysen att ytskiktet är smält lera.

Tolkning

Föremålet har varit utsatt för temperaturer på mellan 1050 och 1100°C. Det är emellertid viktigt att notera det enbart är på den ena sidan av föremålet, på den andra sidan har leran varit utsatt för betydligt lägre temperaturer. Den arkeologiska tolkningen av funktionen som gjutform baseras bland annat på den grova inre strukturen och på det jämna gröna skiktet. Den termiska analysen har visat att det enbart är det gröna skiktet som utsatts för de höga temperaturerna, vilket tyder på att exempelvis någon smälta

varit i direkt kontakt med lerbiten. Temperaturer på över 1000°C är mycket höga och det är ovanligt att så höga temperaturer uppnås vid exempelvis en eldsvåda. Om så hade varit fallet, så hade även andra delar av föremålet smält.

Trots att inga spår av koppar identifierats vid den kemiska analysen förefaller ändå gjutning av kopparlegering som den troligaste funktionen av föremålet. Koppar smälter vid 1083°C, och överensstämmelsen med den termiska analysen är påtaglig. Det är troligt att någon annan metall, exempelvis tenn, blandades med kopparn och beroende på andel sjönk därmed smältpunkten något.

Någon annan funktion av lerbiten, som exempelvis ingående i en bakugn eller keramikugn kan uteslutas. Temperaturen är alltför hög för båda dessa funktioner.

Lund 2005-02-18

Torbjörn Brorsson

Keramiska Forskningslaboratoriet,

Lunds universitet

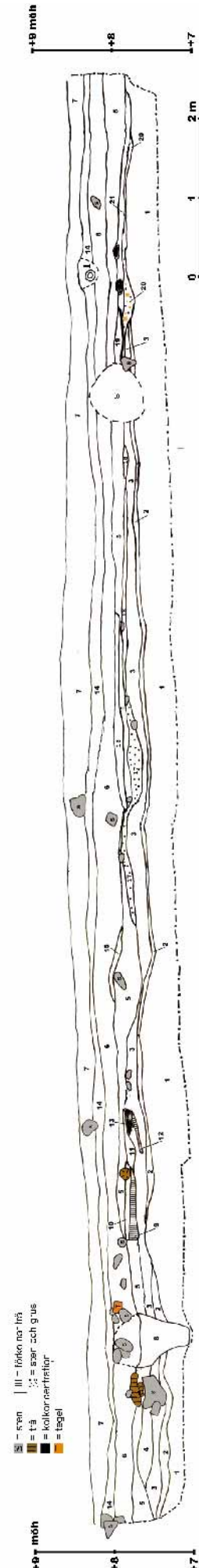
Bilaga 3. Sektioner

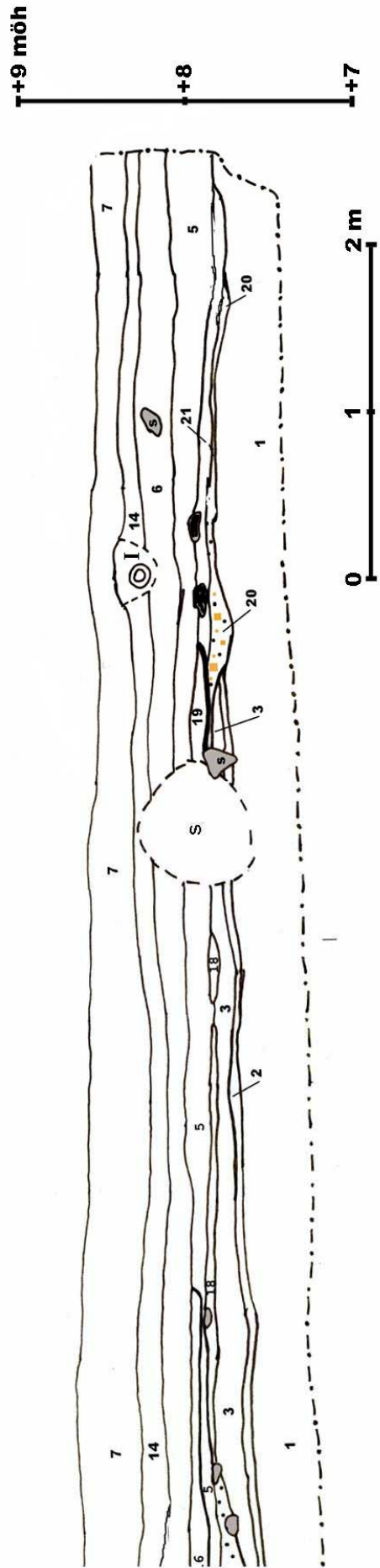
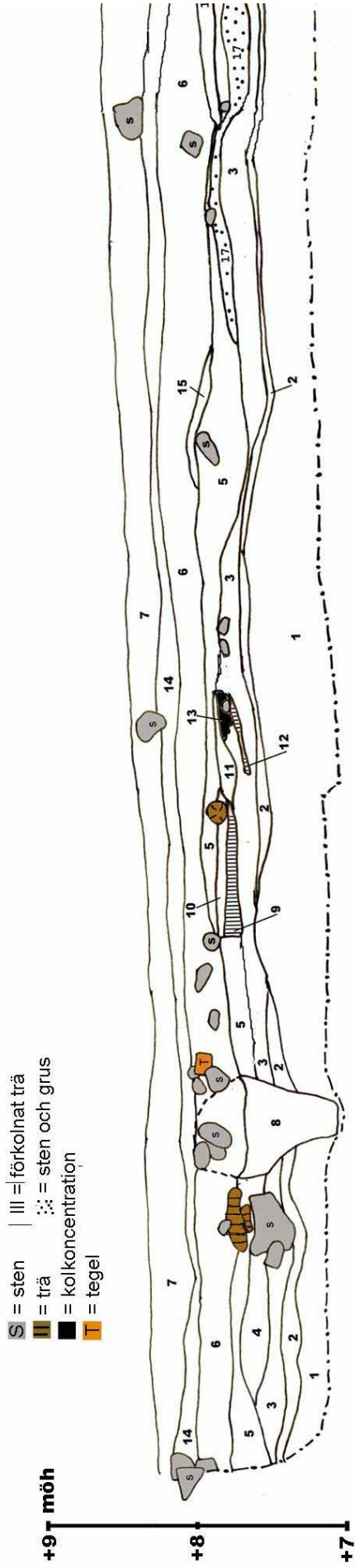
Sektion I

1. Opåverkad homogen blågrå lera
2. Infiltrerad, gråbrun humusinfiltrerad lera
3. Humusblandad lera med inslag av små stenar, tegelfragment och ben
4. Ljusedgul humusblandad lera
5. Brun humusblandad lera med kol och tegelflis och inslag av rödbränd sand
6. Omrörd humusblandad lera, odlingslager A1314 =1564
7. Rescent homogent gulbrunt grus och stenkross, utjämningslager A394
8. Nedgrävning, avfallsgrop A 3194. Mörkbrun humös fyllning med enstaka tegel och rikligt av träfiber
9. Finkornig sand med mycket rikligt av förkolnat trä, A1547
10. Rödbränd finkornig homogen sand, A1447
11. Lins med rikligt av kol och sot
12. Lins av rödfärgad sandblandad lera och rikligt av kol
13. Kolkoncentration
14. Raseringslager, rescent innehållande Gullfiberisolering och kalkputs, A401
15. Rödbränd sand med rikligt av kol
16. Blågrå homogen lera, påfört
17. Brun humusblandad lera med kol och tegelflis, rikligt av grus och små stenar, påfört
18. Rödbrun sand med rikligt av grus och små stenar, påfört
19. Rödbränd sand med inslag av kol
20. Svart heterogen lera med rikligt av kol, djurben och tegelkross, utjämningslager
21. Ljusgrå homogen, kompakt, humusblandad lera med inslag av kol, lergolv

I. Gasledning av gjutjärn

(se nästa sida för detaljerad sektion)





Sektion II

1. Opåverkad homogen blågrå lera
2. Brungrå humusblandad lera med rikligt av kol och tegelflis, inslag av bränd lera, träflis och djurben.
3. Omrörd gråsvart lucker lera med mycket rikligt av sten, tegel och grus, odlingslager
A1314=1564

I. Nedgrävning för fjärrvärmeledningar

